

BTC Konzorcium

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Váci köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

A BANAT-TRIPLEX CONFINIUM EGTC INTEGRÁLT TERÜLETI STRATÉGIÁJA

TARTALOMJEGYZÉK

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	2
1 INTEGRÁLT FEJLESZTÉSI STRATÉGIA	8
1.1 A tervezett fejlesztések elvi keretei	8
1.1.1 Egy adott térség fejlődését meghatározó tényezők hierarchiája	8
1.1.2 A területi kohézió elve.....	9
1.1.3 Az ágazati szempontok hátrásorolása	11
1.1.4 Az innováció elve	12
1.1.5 Az integrált területi beruházás (ITB)	12
1.2 A tervezett fejlesztések céljai	19
1.2.1 A fejlesztések forgatókönyvei	19
1.2.2 A célrendszer endogén forrásai	21
1.2.3 A stratégia célrendszere	31
1.3 A területi kohéziót erősítő beavatkozások	35
1.3.1 Integrált, határon átnyúló agglomerációs beavatkozás (Agglomerációs IB)	35
1.4 A gazdasági kohéziót erősítő beavatkozások	50
1.4.1 Integrált, határon átnyúló agrárinnovációs és energetikai beavatkozás (Agro-climate IB) (integrált területi beruházás)	50
1.4.2 Balkáni Kapu IB (Integrált területi beruházás)	91
1.5 A társadalmi kohéziót erősítő beavatkozások	104
1.5.1 Integrált, határon átnyúló kulturális innovációs beavatkozás (Bartók IB) (Integrált területi beruházás)	104
1.5.2 A stratégia célkitűzéseinek összesítése.....	149
1.6 Finanszírozás és menedzsment	151
1.7 A stratégia megvalósításának akcióterve	156
1.7.1 Integrált, határon átnyúló agglomerációs beavatkozás (Agglomerációs IB)	157
1.7.2 Integrált, határon átnyúló agrárinnovációs és energetikai beavatkozás (Agro-climate IB).....	160
1.7.3 Balkáni Kapu IB	166
1.7.4 Integrált, határon átnyúló kulturális innovációs beavatkozás (Bartók IB) ...	168
1.8 Az akciók ütemezése	179

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Banat Triplex Confinium EGTC-t magyar és román önkormányzatok alapították 2010-ben. Az első magyar-román csoportosulást (új nevén: európai területi társulást) a Fővárosi Bíróság 2011. január 5-én vette jogerősen nyilvántartásba. Az EGTC alapszabály szerinti céljai:

- a) Elsődlegesen: területének harmonikus fejlődésének elősegítése, a gazdasági, társadalmi és területi kohézió erősítésével, a határokon átnyúló együttműködés révén.
- b) Gazdasági és társadalmi kohézió megerősítése céljából lehetővé tenni és előmozdítani a határokon átnyúló együttműködést.
- c) A stratégiai programtervben megfogalmazottak szerint a Csoportosulás közös, összehangolt fejlesztési programjának kidolgozása és megvalósítása.
- d) A határokon átnyúló gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi tevékenységek fejlesztése a fenntartható területfejlesztésre irányuló együttes stratégiák révén, és *elsősorban a következők által:*
  - i. a vállalkozói szellem ösztönzése, különösen a kis- és középvállalkozások együttműködése, mezőgazdasági felvásárlói hálózatok kialakítása, piacra-jutás elősegítése, élelmiszeripari, szállítási és raktározási infrastruktúra, valamint a határokon átnyúló kereskedelem és vállalkozói hálózatok fejlesztése, közös beruházás-ösztönzés és tőkebefektetés;
  - ii. a természeti és kulturális erőforrások közös védelmének és az ezekkel való közös gazdálkodásnak, a megújuló energiaforrások kiaknázásának, valamint a természeti és technológiai kockázatok megelőzésének az ösztönzése és javítása;
  - iii. a városi és vidéki térségek közötti kapcsolatok támogatása;
  - iv. a közlekedési infrastruktúra, az információ- és hírközlő hálózatok és szolgáltatások, a határokon átnyúló vízellátási és vízgazdálkodási, valamint hulladékgazdálkodási és energiaellátási rendszerek és létesítmények fejlesztése révén az elszigeteltség mérséklése;

- v. az együttműködés, a kapacitások és az együttes hasznosítás fejlesztése az infrastruktúrák területén, különösen az olyan ágazatokban, mint az egészségügy, a kultúra, az idegenforgalom, a személyszállítás/tömegközlekedés és az oktatás.
- e) a két ország határmenti térségeinek partnerségi alapon történő átfogó társadalmi felzárkóztatása, a d) pont vonatkozásában a regionális és helyi erőforrások koncentrációjával, valamint az EU-s, a magyarországi és a romániai állami és tartományi költségvetési pályázati források hatékony felhasználásával.
- f) a Közösség – az Európai Regionális Fejlesztési Alap, az Európai Szociális Alap és/vagy a Kohéziós Alap révén nyújtott – társfinanszírozásában, területi együttműködésben megvalósuló programok végrehajtása.

A Banat Triplex Confinium nagy valószínűséggel az első EGTC-k között van, amelyek fejlesztési stratégiát készítenek. Erre a megrendelőnek egy európai uniós pályázat (**Coop Banat HURO/1001/083/2.1.2 kódszámú**) ad lehetőséget, amelyet az EGTC nyert el a magyar-román határmenti együttműködési program kiírásán. Ennek keretében készül el a stratégia, amelynek első, draft változatát a BTC Konzorcium tagjai 2012. október 15-i határidővel nyújtottak be a megrendelőnek.

A jelen változat egy széles körű szakmai és társadalmi egyeztetést követően került véglegesítésre és a BTC által felállított munkacsoport általi elfogadásra.

Az EGTC stratégiájának elkészítéséhez a CESCI által kidolgozott, újszerű megközelítésű módszertant használtuk fel, amelynek középpontjában az adott határ menti térség belső kohéziójának erősítése áll.

A korábbi, ágazati szemléletű stratégiáktól ez a dokumentum több ponton is eltér. Az új kohéziós politika által szorgalmazott integrált területi megközelítésnek megfelelően a helyzetfeltárást itt egy kohézióvizsgálat helyettesíti, a stratégiai fejezet pedig a kohéziót erősítő, integrált beavatkozásokra tesz javaslatot.

A kohézió három szintjét vizsgáltuk az együttműködés területén: a legmeghatározóbb területi mellett a gazdaságit és a társadalmi is, és azokat a tényezőket emeltük ki, amelyek ezeken a területeken erősíthetik az EGTC belső összetartozását.

A fejlesztési elképzelések megfogalmazásánál egyrészt a **térség endogén adottságaira** és helyzeti energiáira építettünk, és nem foglalkoztunk részleteiben olyan, az EGTC-t érintő nagy volumenű fejlesztésekkel, amelyeknek a megvalósítására az EGTC-nek hiányoznak a kompetenciái. Jelen stratégiaalkotás során nem vagy csupán érintőlegesen értékeljük a térségben fellelhető olyan társadalmi, gazdasági adottságokat, amelyek nem kínálnak a BTC EGTC fejlesztési léptékének megfelelő, összekapcsolható vagy egymást kiegészítő, a határon átnyúló, integrált megközelítésre alkalmas fejlesztési lehetőséget.

A célkitűzések kijelölésének másik szempontja a **kohézió** volt. A BTC EGTC stratégiájának nem feladata, hogy az egyes települések sajátos, egyedi problémáira választ adjon: azokra a beavatkozásokra fókuszáltunk, amelyek a területi, gazdasági, társadalmi kohéziót erősítik a régió belső területén, és amelyek megoldása szükségessé teszi a valódi határon átnyúló kooperációt. A beavatkozásokat ennek megfelelően a szerint osztályoztuk, hogy azok mely kohéziós területhez járulnak hozzá. Másfelől a térséget érintő különböző szintű kihívások szempontjából értékeltük a szükséges akciókat. Ezek a kihívások három szinten érhetőek tetten:

- a **globális tényezők** azok, amelyeknek a befolyásolására nincs eszközünk, ezért itt az *alkalmazkodás* a legfontosabb feladat;
- a **középszintű tényezőket** *befolyásolni* tudjuk, de szuverén módon alakítani nem, ezért ebben az esetben a kínáló lehetőségek felismerése és kihasználása a feladat;
- végül az **endogén adottságok** felett kizárólagos módon *rendelkezünk*, ezeknek az adottságoknak a felismerése és kibontakoztatása a stratégia célrendszerét alapvetően meghatározza.

A BTC EGTC térsége alapvetően mezőgazdasági jellegű térség, amelynek szereplői (ezt a helyszíni interjúk világosan bizonyították) továbbra is leginkább az agráriumban látják az itt élők jövőjét. Egész Európa legjobb minőségű termőföldje található itt, amelynek igen jelentős része már ma is stratégiai befektetők kezén van, számolva a **globális** klímaváltozás kedvezőtlen hatásaival Európa más térségeiben.

A klímaváltozás azonban nem fogja érintetlenül hagyni az EGTC területét sem: a század közepéig terjedő időszakban erőteljes negatív éghajlati hatások fogják érni, amelyek

alapvetően befolyásolják majd az agráriumot, kiemelten a szántóföldi gazdálkodást. Ezért a stratégia egyik elsődleges célja a *klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás*, a mezőgazdasági termelés (mint meghatározó gazdálkodási és jövedelemszerzési forma) új viszonyokhoz történő adaptációjának biztosítása. Ez egyben elősegíti más globális tényezőkhöz (pl. világgazdasági folyamatok, élelmiszerválság, túlnépesedés, illetve az uniós integráció – vö. Európa 2020 Stratégia) történő alkalmazkodást is.

A klímaváltozás fő előidézőjeként az üvegházhatású gázok kibocsátásának növekvő mértékét szokták megjelölni. Nem véletlen, hogy nemzetközi (Kyotói és Riói Egyezmény) és uniós szinten is (Európa 2020 Stratégia) egyre sürgetőbbé vált az alternatív energiaforrásokra történő átállás. Ezt az igényt a szénhidrogén alapú energiahordozók készleteinek rohamos csökkenése is alátámasztja.

Az EGTC teljes térsége igen gazdag *alternatív energiaforrásokban*: a földfelszín alatt szinte mindenütt megtalálható termálvíz, a napsütéses órák magas értéke, az agrárgazdálkodás során előállított biomassza mennyisége, valamint a szélenergiát biztosító alföldi geomorfológiai adottságok kedvező feltételeket kínálnak egy Európában is egyedülálló, mintaértékű energetikai program megvalósításához, amely a régió viszonylagos energetikai függetlenségét is megteremtheti.

A BTC térségének jövőjét ugyancsak meghatározza az Európai Unió fokozatos bővítése, amely a Balkán irányában folytatódik a következő években. A folyamatok befolyásolására a csoportosulásnak nincsenek eszközei, ezért az ezekhez történő tudatos alkalmazkodás lehet itt is a megfelelő stratégia. A *balkáni kapu* szerepének betöltése érdekében az EGTC-nek aktív regionális szereplővé kell válnia a logisztikai, vállalkezési feltételek javításával, a tudástranzfer és a társadalmi kapcsolatok élénkítése révén.

A **középszintű** tényezők közül a csoportosulásra leginkább hatással a négy nagyváros közvetlen közelsége van. Az Európában is ritkán tapasztalható határ menti városkoncentráció jelenléte az EGTC számára éppúgy jelenthet veszélyt, mint esélyt. A stratégia keretében arra tettünk javaslatot, hogy az EGTC erősítse *rekreációs funkcióit*, és vállalja fel egy *nagyvárosi hálózati program* koordinációjának feladatait. Ezeket látjuk olyan beavatkozásoknak, amelyek az agglomerációs övezet nyertesévé tehetik az együttműködést.

Az EGTC **endogén** forrásai között azonosítottuk az agrárgazdálkodási hagyományokat és a kiváló minőségű termőföldet, a megújuló energiaforrások magas értékét, a rendelkezésre álló munkaerőt, a kedvező földrajzi fekvést és a sokszínű kulturális hagyományokat. Ezeket az egyes beavatkozások során egyenként is be kell építeni a fejlesztési tevékenységekbe, de a kulturális sokszínűséget, mint az EGTC identitásformáló erejét külön beavatkozás keretében is értelmeztük. A *kulturális innováció és a turisztikai térség* kialakítása olyan beavatkozások, amelyek egyszerre erősítik a regionális identitástudatot, javítják a foglalkoztatási helyzetet, és erősítik a társadalmi kohéziót. Ehhez járulnak hozzá azok a tevékenységek is, amelyek a társadalmi jól-lét és önszerveződés szintjének javítását segítik elő a határ mindhárom oldalán.

Mivel az EGTC fennmaradása jórészt annak függvénye, hogy a tagjai mennyire érzik legitimnek a létezését, ezért két horizontális célt is megfogalmaztunk:

- a **foglalkoztatás bővítése** minden beavatkozásnak feladata, részben az uniós elvárások (EU 2020 stratégia), részben a helyi igények kielégítése érdekében;
- az **összetartozás-tudat erősítése** alapvető feltétele annak, hogy az együttműködésben részt vevő partnerek sajátjuknak érezzék a kezdeményezést.

A kohézióanalízis és a terepbejárás során és azt követően szerzett információk alapján és a fenti elvi kereteknek megfelelően dolgoztuk ki az EGTC fejlesztési stratégiáját, amely a korábban említettek mellett, több ponton is újszerű megközelítést alkalmaz. A javasolt fejlesztések egyrészt nem pusztán egymástól függetlenül értelmezhető projekteket tartalmaznak, hanem ezeket – szinergikus hatásaikra tekintettel – **integrált beavatkozások (IB-k)** formájában egyesítettük. Minden IB komplex módon kíván választ adni a stratégiában beazonosított, határon átnyúló területi kihívásokra. A projektek egyenként is megállnak a lábukon, az IB-ken belül azonban önálló, egymásra épülő rendszert is kirajzolnak, és ezáltal jobban ütemezhetővé teszik a fejlesztéseket, ráadásul a források integrált használatát is lehetővé teszik. A beazonosításra került 4 integrált beavatkozás közül 3 ráadásul az új kohéziós politika innovatív eszközeként, *integrált területi beruházként (ITB)* is megvalósítható. A stratégia elkészítésének időpontjában még nem zárult le a magyar-román CBC-programozás, ezért nem tudni, hogy lesz-e lehetőség ITB-eket megvalósítani a határon

BTC Konzorcium

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Vacsai köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

átnyúló program keretében, de ha igen, a BTC EGTC stratégiája megfelelő kiinduló alapot biztosít a szervezetnek, hogy ilyen kiíráson sikerrel vehessen részt. Ezt azzal is elő kívánjuk segíteni, hogy az egyes IB-khez kapcsolódóan beazonosítottuk az új kohéziós politikai rendeletekben meghatározott, az egyes tematikus célkitűzésekhez kapcsolódó *beruházási prioritásokat* (BP).

Minden IB esetében megjelenítettük azokat a *helyi szintű projektkezdemenyzéseket* (PK) is, amelyek az adott beavatkozásba integrálhatóak.

Az egyes IB-khez kapcsolódóan a stratégia tartalmaz egy **akciótervet** is, amelynek fő küldetése azoknak a rövid távú kezdeményezéseknek, lépéseknek a beazonosítása, amelyek a stratégia megvalósítását elősegítik, és nem igényelnek komoly erőforrásokat. Ezzel az volt a célunk, hogy a stratégia gyakorlatba ültetését és az EGTC láthatóságát, elfogadottságát egyszerre segítsük elő. Az akcióterv egyfajta válasz arra a kihívásra is, amely minden hasonló dokumentummal szemben megfogalmazódik: annyit érnek, amennyi megvalósul belőlük.

1 INTEGRÁLT FEJLESZTÉSI STRATÉGIA

1.1 A TERVEZETT FEJLESZTÉSEK ELVI KERETEI

Az alábbiakban dióhéjban áttekintjük azokat az elveket, amelyek mentén a BTC EGTC fejlesztési stratégiájának kidolgozásához fogtunk.

1.1.1 Egy adott térség fejlődését meghatározó tényezők hierarchiája

Mint minden más esetben, a BTC EGTC esetében is háromféle tényező határozza meg az együttműködés jövőjét.

Egyrészt léteznek olyan, **globálisnak vagy átfogónak** nevezhető tényezők, amelyeknek a befolyásolására a helyi-térségi összefogás szereplőinek nincsenek eszközeik. Ezek a tényezők (jelenségek, folyamatok) nem irányíthatóak a helyi szinten meglévő kapacitásokkal, azonban a térség versenyképességét alapvetően határozza meg az ezekhez történő **alkalmazkodás** képessége.

Olyan tényezőkre kell itt gondolni, mint a klímaváltozás, a gazdasági válság vagy az uniós integráció előrehaladása és az ezzel együtt járó jogszabály-harmonizáció, infrastruktúrafejlesztés.

A tényezők második csoportját olyan folyamatok, jelenségek alkotják, amelyek koordinációja nem a helyi-térségi szint szereplőinek kezében van, ugyanakkor a befolyás lehetősége nincs elzárva. Ezeket a faktorokat regionálisnak is nevezhetnénk, azonban a földrajzi aspektus nem szükségszerű (gondoljunk a virtuális piacok működési törvényszerűségeire, amelyeknek megfelelően ezekre egy jól megtervezett termékkel a föld bármelyik pontjáról be lehet törni). A térség jövője szempontjából itt, a **mezoszinten** az **innováció**, a szakmai menedzsment és a **kormányzási-koordinációs** adottságok lesznek a meghatározóak. A lényeg, hogy a menedzsment kellő tudással legyen felvértezve, figyelje meg a trendeket, és azokat rugalmasan tudja a helyi szint érdekének megfelelően **felhasználni**.

Végül a tényezők harmadik csoportját az **endogén** adottságok adják. Ezek azok a kapacitások, amelyek bármilyen külső hatás nélkül is a helyi szereplők rendelkezésére állnak, és amelyek egy adott térség arculatát, **identitását** (önazonosságát) képesek meghatározni,

miközben ezek alkotják azt a bázist is, amelyre a másik kétfajta tényező típusra adott válaszok megfogalmazhatóak.

Nyilvánvaló, hogy helyi szemszögből kizárólag az utolsó tényezőcsoportnak lehetünk autonóm módon a felhasználói, a másik két típusú tényezőre vagy semmilyen ráhatásunk nincs, csak alkalmazkodni tudunk hozzájuk, vagy valamiféle hatásunk van, de nem csak nekünk, hanem számos más szereplőnek is, *akkal valamilyen módon kompromisszumra kell jutnunk.*

A fentiekre tekintettel a BTC EGTC fejlesztési stratégiájának elkészítésekor a fő hangsúlyt az endogén (a térségben eleve is meglévő) adottságok kiaknázására helyeztük, természetesen mindig tekintetbe véve a másik két tényezőtípus hatásmechanizmusait is.

Mit jelent ez a gyakorlatban?

Olyan fejlesztési programot állítottunk össze, ami a globális és a mezoszintű folyamatokat is figyelembe veszi, a versenyképesség biztosítása érdekében ezekre adekvát válaszokat kíván adni, de alapvetően a helyi adottságokra alapoz, és főként olyan beavatkozásokra tesz javaslatot, amelyeket az EGTC (helyi-térségi szintű) együttműködési keretein belül (külső források bevonásával) is meg lehet valósítani.

Az egyes célkitűzések és beavatkozások ezért a BTC térségének helyi és helyzeti energiáira épülnek, azokból fejthetőek ki, de a globális és nagytérségi folyamatok egyfajta keretet szolgáltatnak a fejlesztésekhez.

1.1.2 A területi kohézió elve

Gyakori jelenség térségi fejlesztési stratégiák megfogalmazásánál, hogy számos helyi kezdeményezést individuális projektként kezelnek, miközben az egyes projektek közötti szinergiák nem kerülnek kibontásra. Különösen fennáll a veszélye ennek olyankor, ha viszonylag nagyobb földrajzi területről van szó.

A BTC EGTC stratégiájának készítésénél központi vezérlő elv volt, hogy a fő cél nem a határ menti térségek fejlesztési szükségleteinek pusztán számba vétele és kielégítése, hanem az egész térség közös fejlődését elősegítő adottságokat szervezzük integráns egésszé. A fejlesztési stratégia legfőbb küldetése, hogy erősítse a **gazdasági** és **társadalmi**, illetve legfőképpen a **területi kohéziót** az EGTC-n belül. Ezért a stratégia nem foglalkozik minden

helyi fejlesztési elképzeléssel, ilyen projektötleteket nem fogalmaztunk meg ágazati alapon sem. A program kizárólag azokat a beavatkozási területeket érinti, amelyek – az elvégzett kohézióvizsgálat eredményeit felhasználva – a kohézió erősítésének esélyét vetítik előre.

Mint ahogy a vizsgálatok fókuszában, úgy a tervezési szakasz középpontjában is a területi kohézió áll, azokat a kezdeményezéseket igyekszünk kiemelni, amelyek az együttműködés tartós fennmaradását, a tagönkormányzatok egymásra utaltságát erősítik.

Ezt a megközelítésmódot maga az irányítási (governance) modell (EGTC¹) is alátámasztja. A vonatkozó rendelet 2007-es hatályba lépése óta négyféle csoportosulást alapítottak a kezdeményezők: a programozási, a projekt-, a hálózati és a határ menti térségfejlesztési EGTC-t. Ez utóbbiból van a legtöbb, és a BTC is ezek közé tartozik.

Ezeknek a szervezeteknek (amelyek a határ mindkét vagy mindhárom oldalán önálló jogi személyiséggel rendelkeznek) a legfőbb küldetése, hogy az adott határtérség fejlesztésében, a periférikus helyzet felszámolásában játsszanak meghatározó szerepet. Legitimitásuk alapját az adja, hogy a határ minden oldalán egyenértékűen tudnak beavatkozni, és ez lehetővé teszi, hogy más, államon belüli intézményekhez hasonlóan egy adott régió integrált fejlesztését irányítsák. Amennyiben ezt a küldetésüket nem tudják betölteni, létrehozásuk értelmetlen, működésük céltalan.

A területi kohézió tehát ebben az esetben nem egyszerűen egy laboratóriumi fejlesztésű módszertan szervező elve, hanem az adott szervezet működésének és legitimitációjának alapja is.

A beavatkozások ezért kizárólag azokra a területekre fókuszálnak, amelyek szükségessé és racionálissá teszik a határon átnyúló, intézményesült együttműködés koordinációját, részvételét az adott probléma megoldásában, s ezáltal a belső kohéziót erősítik.

Az elv alkalmazását mindazonáltal nehezíti, és a szükséges beavatkozások beazonosítását problematikusá teszi az együttműködés által érintett terület szakadozottsága, illetve a szomszédos, vonzáskörzeteiket természetesen a határon átterjesztő nagyvárosokhoz való viszonyának kialakulatlansága. A stratégia ezeket a kérdéseket is érinti, és igyekszik megoldást kínálni rá.

---

¹ EGTC: European Grouping of Territorial Cooperation, európai területi együttműködési csoportosulás.

1.1.3 Az ágazati szempontok hátrасorolása

Első olvasásra nyilván szokatlan (akár idegen) lesz az alkalmazott módszertan, mivel a beavatkozásokat nem a megszokott célrendszereket felhasználva és ágazati szempontú, tematikus elvek mentén állítottuk össze, hanem az új költségvetési időszak, az új kohéziós politika egyik hívószavát, az **integrált megközelítést** próbáltuk átültetni a gyakorlatba. Mivel olyan kísérleti megoldásról van szó, amelyre példák nem állnak rendelkezésre, előfordulhat, hogy a javasolt integrált (területi) beavatkozások nem mindig jól értelmezhetőek, áttekinthetőek. A cél mindazonáltal az volt, hogy az EGTC számára egy-egy beavatkozás köré szervezve gyűjtsük össze mindazokat a stratégiai jelentőségű tevékenységeket, amelyek a jelzett endogén adottságok minél komplexebb, minél több területet és minél több települést érintő kiaknázását teszik lehetővé.

Ebből a szemszögből nézve az ágazati szempontok csak másodlagos szerepet játszanak, és a legfontosabb a köztük megfigyelhető szinergikus hatások felmutatása.

A stratégia tehát nem ágazati alprogramokat, hanem úgynevezett integrált beavatkozásokat (IB) tartalmaz, amelyek megvalósítása ahhoz hasonló, ahogyan egy területi operatív programot bonyolítanak le. Mindez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy ezeknek a programoknak nincs ágazati relevanciája, sőt! Az új költségvetési időszak kohéziós politikai rendeletei által szorgalmazott **integrált területi beruházások** (ITB) módszertana alapján ezeknek a beavatkozásoknak alkalmasnak kell lenniük az érintett országok eltérő programjai által biztosított források bevonására is. Tehát nem kizárólag a magyar-román, magyar-szerb és román-szerb CBC-programokban lehet gondolkodni, hanem a három állam által egyénileg szétosztott egyéb (pl. infrastruktúrafejlesztési, gazdasági, szociális) uniós és nemzeti forrásokra is. Ezeknek a kezdeményezések még akkor is van hasznuk az integrált megközelítés alkalmazásának köszönhetően, ha az érintett államok nem biztosítják az ITB-k megvalósításához szükséges main stream források dedikálását, mivel lehetőséget biztosítanak az egyes projektelemek nem CBC-alapoknál történő megpályázására is.

1.1.4 Az innováció elve

A stratégia elkészítésének keretében szolgáló globális folyamatok és jelenségek, amelyek az Európai Unióban is az EU 2020 stratégia elfogadását, valamint az új kohéziós politika meghirdetését tették szükségessé, nem kedveznek a hagyományos megoldásoknak. A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás szempontjából – tekintettel annak unikális voltára – nincsenek is hagyományos válaszaink.

Amennyiben egy adott térség szeretné megőrizni népességmegtartó erejét, akkor annak képesnek kell lennie újszerű válaszokat megfogalmazni az újszerű problémákra.

Az EGTC ezt az innovatív vonatkozást már a szervezeti szinten is megjeleníti, amennyiben az elzárt határtérségek foglalkoztatási és környezeti problémáira közös válaszokat kíván és képes adni. A **szervezeti innováció** abban is megmutatkozik, hogy a csoportosulások az adott határtérségben meglévő, de a határok zártsága miatt elfedett területi tőkét tudják kibontani a határtérségek egymás irányában történő megnyitásával, a komplementer előnyök kölcsönös kihasználásával. Mivel ezt a szervezeti integráció szintjén teszik, természetes módon mozdítják elő a területi kohéziót, és hozzák működésbe az adott régió saját területi tőkéjét.

A stratégia azonban a fentiek mellett innovációt jelent a **módszertanban**, amennyiben az ágazati megközelítés helyett kizárólag a kohéziós szempontokra koncentrálnak, ezeket erősítik; valamint a **tartalomban** is. A megfogalmazódó kihívásokra igyekeznek adekvát, előre mutató válaszokat megfogalmazni. A tartalmi innováció ugyanakkor nem azt jelenti, hogy teljesen új dolgokat fogalmazzunk meg. Az innováció mindig is abban áll, hogy meglévő dolgokat új szerkezetben tudunk összeilleszteni.

1.1.5 Az integrált területi beruházás (ITB)

Az ITB az Európai Unió kohéziós politikájának új, innovatív eszköze, amelyet elsőként a 2014-2020 közötti programozási időszakban használhatnak a projektgazdák. Eredetileg a városfejlesztési kezdeményezések összehangolására alkották meg, de az új kohéziós politikát szabályozó rendeletek elkészítése során kiterjesztették a regionális (tehát a konkrét városi szintet meghaladó) integrált beavatkozásokra is.

Az ún. közös (vagy általános) rendelet 99. cikke szerint:

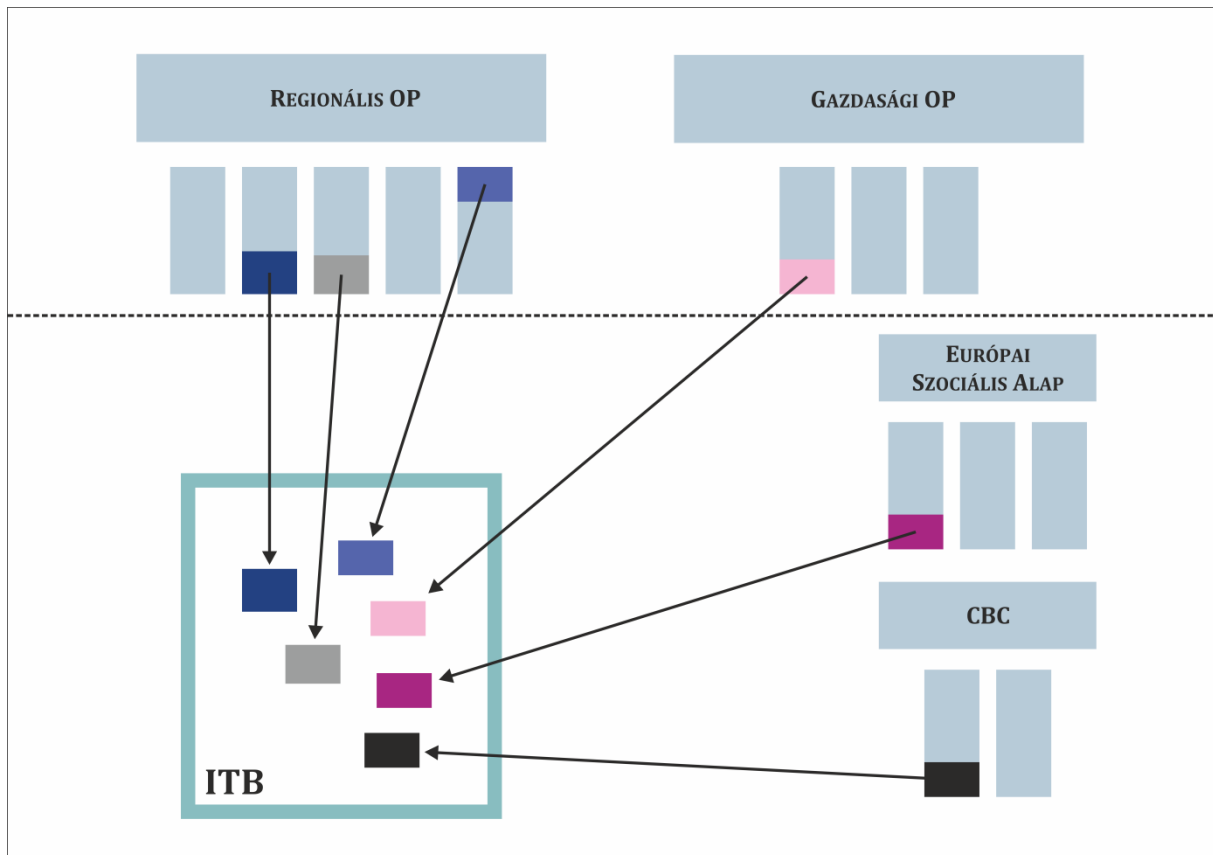
„Amennyiben [...] meghatározott városfejlesztési stratégia vagy más területi stratégia vagy megállapodás alapján integrált megközelítés szükséges egy vagy több operatív program több prioritási tengelyéhez tartozó beruházásokhoz, az intézkedést integrált területi beruházásként (a továbbiakban: ITB) lehet végrehajtani.”²

Az ITB lényege (az integrált városfejlesztési stratégiákhoz, illetve a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben megvalósított fejlesztésekhez hasonlóan), hogy ha egy adott térség fejlesztéséhez több, egymással összefüggő, de ugyanazon operatív program keretében nem támogatható beavatkozásra van szükség, akkor ezeket a beavatkozásokat egy nagyobb projektsomagba lehet szervezni, és az egyes elemeket egymással párhuzamosan, a folyamat közös menedzselése mellett lehet megvalósítani. Így elkerülhetőek az olyan anomáliák, hogy az ipari parki beruházások pl. elkészülnek, de az ipari parki bekötő útra nem sikerül pályázni; vagy egy turisztikai látványosság (pl. élménypark) elkészül, de a szállásokat célzó fejlesztésre nem jut pályázati pénz.

Az ITB tehát egy olyan kisebb léptékű program, amely több különböző projektet foglal magában, és ezeket több különböző operatív program kiírásaiból vagy egy operatív program több tematikus prioritásához kapcsolódóan lehet megvalósítani.

---

² Módosított javaslat. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE a Közös Stratégiai Kerethez tartozó Európai Regionális Fejlesztési Alapra, Európai Szociális Alapra, Kohéziós Alapra, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. COM(2012) 496 final; 2011/0276; Brüsszel, 2012.9.11.; 99. cikk. Az idézett rendelkezés utolsó előtti szavát a rendelet véglegesítésének fázisában módosították 'kell'-ről 'lehet'-re. A stratégia elkészítésének időpontjában a hivatalos végleges szövegek még nem jelentek meg az Unió Közlönyében.

1. ábra Az ITB elvi szerkezete³

Garanciát az ITB ugyan nem nyújt a program elemeinek megvalósítására, de nagyon valószínűvé teszi a finanszírozást. Ahogy az idézett 99. cikk 2. bekezdésében olvashatjuk:

„A megfelelő operatív programoknak meg kell határozniuk a tervezett ITB-eket és meg kell állapítaniuk az egyes prioritási tengelyekből az egyes ITB-k számára juttatott indikatív forráselosztást.”⁴

Magyarul, az érintett operatív programoknak valamilyen módon (taxatív vagy indikatív módon) tartalmazniuk kell a tervezett beavatkozásokat, különben nem valósulhat meg az adott projekt a csomagon belül, és így az egész ITB elbukik.

³ Forrás: Integrated territorial investment. Cohesion Policy 2014-2020. The European Commission adopted legislative proposals for cohesion policy for 2014-2020 in October 2011; European Commission, 4. [ERDF: Európai Regionális Fejlesztési Alap; ESF: Európai Szociális Alap; CF: Kohéziós Alap]

⁴ Módosított javaslat (közös); uo.

Mindez azt jelenti, hogy az ITB elemei ideális esetben beépülnek az érintett operatív programba, de legalábbis indikatív módon megjelennek abban, ami a finanszírozási oldalt majdnem biztossá teszi. Ez különösen azért fontos, mert minden egyes operatív program pénzügyi keretének 80%-át 4 kiválasztott prioritási területre kell majd elkölteni. A prioritásokat a tematikus koncentráció elvének megfelelően az alábbi 11 tematikus célterület közül kell kiválasztani:

- (1) a kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése;
- (2) az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének, használatának és minőségének javítása;
- (3) a kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása;
- (4) az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
- (5) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés ügyének támogatása;
- (6) a környezetvédelem és az erőforrás-hatékonyság propagálása;
- (7) a fenntartható szállítás támogatása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban;
- (8) a foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása;
- (9) a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem;
- (10) beruházások az oktatás, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén;
- (11) az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás.

A prioritások meghatározása azt is jelenti, hogy a kiválasztott 4 prioritástól eltérő tartalmú projekteket vagy a fennmaradó 20% terhére lehet megvalósítani.

Az ITB azonban elvileg lehetőséget biztosít arra, hogy a program korlátait a pályázók elkerüljék, és több operatív program felhasználásával valósítsák meg az adott térség fejlődése szempontjából kardinálisnak tekintett komplex beruházásaikat.

Az ITB további előnye, hogy a megvalósítását nem szükségszerűen az adott operatív program végrehajtó hatósága menedzseli végig.

A 99. cikk 3. bekezdése így rendelkezik:

„A tagállam vagy az irányító hatóságok az ITB irányítására és végrehajtására kijelölhet egy vagy több közreműködő szervezetet, beleértve a helyi hatóságokat, regionális fejlesztési szervezeteket vagy civil szervezeteket.”⁵

Az Európai Területi Együttműködésről (ETE) szóló uniós rendelet 10. cikke e tekintetben explicit módon is utal az EGTC⁶-re:

„Együttműködési programok esetében [...] integrált területi beruházást irányító és végrehajtó közreműködő szervezet egy európai területi együttműködési csoportosulás vagy más jogi személy lehet, amelyet a részt vevő országok törvényei alapján hoztak létre, feltéve, hogy felállításában legalább két részt vevő ország közhatóságai közreműködnek.”⁷

Határon átnyúló ITB-k menedzselésére a legmegfelelőbb eszköz az EGTC, hiszen a határ mindkét oldalán önálló jogi személyiséggel bír, s bár a székhely korlátozza abban, hogy mindkét ország nemzeti szintű operatív programjaiban részt vegyen, a részt vevő felek munkájának koordinálását, valamint a konkrét határon átnyúló beruházások megvalósítását menedzselheti.

Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy ITB megvalósítható nemzeti források bevonása nélkül is akkor, ha egy integrált fejlesztés az adott határ menti együttműködési programnak egynél több prioritási tengelyét érinti. Mivel se a magyar, se a román, se a szerb nemzeti szintű források esetében nem számolhatunk határon átnyúló ITB-k támogatásával, kizárólag ez előbbi megoldás esetében van lehetőség EGTC-szintű határon átnyúló ITB-k megvalósítására.

---

⁵ Uo.

⁶ European Grouping of Territorial Cooperation (magyarul Európai Területi Társulás, ETT): önálló jogi személyiséggel rendelkező, határon átnyúló szervezet.

⁷ Javaslat. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap által az európai területi együttműködési célkitűzésnek nyújtott támogatásra vonatkozó egyedi rendelkezésekről; COM(2011) 611 final/2; 2011/0273 (COD); Brüsszel, 2012.3.14.

Az uniós rendeletek azt is előírják, hogy ITB-t csak integrált területi stratégiára építve lehet kezdeményezni. Azok a kezdeményezések, amelyek ilyen stratégiával nem rendelkeznek, vagy csak egy prioritási tengelyt érintenek, nem tekinthetők ITB-nek.

Mint látható, az ITB számos érintett partner összehangolt, együttes fellépését tételezi fel, ami már a tervezési időszakban is komoly feladatokat ró a felekre.

Az ITB összeállítását az alábbi lépésekben lehet összefoglalni:

- a) az adott térségben érintett szereplők fejlesztési elképzeléseinek feltárása (beleértve a már rendelkezésre álló tervezési dokumentumok számba vételét), erre alapozva egy integrált stratégia elkészítése;
- b) a fejlesztési elképzelések közötti kapcsolódási pontok, szinergiák beazonosítása;
- c) az érintett felek bevonásával egyeztetések lefolytatása, az ITB elemeinek és az együttműködésben részt venni szándékozó feleknek a beazonosítása végett;
- d) az ITB tartalmi szerkezetének összeállítása (beleértve a műszaki tervek elkészítését is);
- e) az ITB irányítási struktúrájának összeállítása;
- f) költségterv, pénzügyi allokációs terv és ütemterv készítése minden egyes projekthez és az ITB egészéhez;
- g) az ITB összesített projektleírásának kidolgozása;
- h) a résztvevő partnerek közötti szerződés megkötése a megvalósításról.

Az ITB tartalmával kapcsolatos elvárások:

- a tervezett beavatkozások ex-ante igazolása
- területi és tematikus célkitűzések beazonosítása
- tervezett intézkedések és tevékenységek ismertetése

- a tematikus akciók közötti szinergia bemutatása
- a feladatmegosztás, a menedzsment és a kapacitásépítésre vonatkozó igények
- vállalt indikátorok
- monitoring- és értékelési eljárások.

Az ITB-k összeállítása tehát egy rendkívül összetett, számos szereplő aktív együttműködését feltételező előkészítő folyamat, amelynek azonban az eredménye minden esetben egy a területi igényeket átfogóan és megfelelő színvonalon megjelenítő, megvalósítható, integrált program, amelynek projektelemei egymásra épülnek, egymást erősítik, ezáltal hozzájárulva a kohézió magasabb szintjéhez.

A jelen stratégiában négy ilyen ITB elkészítésére teszünk javaslatot, ezek alapjainak lefektetésével. Hangsúlyozzuk ugyanakkor, hogy az ITB egyes elemei önálló projektként is megvalósíthatóak (amennyiben határon átnyúló ITB-k megvalósítását a releváns programok nem teszik lehetővé), de ezek határfoka jóval alacsonyabb lesz, mint programszerű implementációjuk.

1.2 A TERVEZETT FEJLESZTÉSEK CÉLJAI

1.2.1 A fejlesztések forgatókönyvei

A stratégia célrendszerét a fentiekre tekintettel az határozza meg, hogy

- milyen helyi és helyzeti energiákra építhető a jövő;
- ezekhez kapcsolódóan milyen várakozások és potenciálok fogalmazódtak meg a kohézióvizsgálat készítése és a helyszíni bejárás során;
- ezek között hogyan teremthető meg az EGTC területére kiható szinergia;
- miként lehet ezeket az energiákat (a területi tőkét) felhasználni a globális és mezoszintű kihívások innovatív megválaszolásához.

A célkitűzések teljesülésének szintjét a szervezeti-irányítási (governance) keretek alakulása szeizmográfként jelzi, amelyre vonatkozóan három különféle forgatókönyvet vázolhatunk fel. Az **eróziós forgatókönyv** értelmében az EGTC nem fogja tudni ellátni azt a szerepet, amelyre létre hozták. Nem tudja majd integrálni a jelentős területi kiterjedésű szervezet tagönkormányzatait; vagy nem lesz képes valós, határon átnyúló fejlesztéseket megvalósítani; vagy egy szűk körre korlátozódik majd a beavatkozások haszna, a tagság nagy része nem érzékeli az együttműködés jótékony hatásait. A tagok inkább nemzetállami keretek között keresnek forrásokat fejlesztési céljaikhoz, a belső kapcsolatok meglazulnak, és (várhatóan a perifériák felől) megkezdődik a tagok kiválása az együttműködésből. A közgazdaságtanból ismert modell a „haldokló szeminárium”, amely az erodáló közösségeket jellemző folyamat: amikor a kilépők aránya eléri egy bizonyos kritikus tömeget, akkor a szervezet egyszerűen szétesik.

Az eróziós forgatókönyv elkerülésének feltétele, hogy az EGTC *megőrizze legitimitását és vonzerejét* az azt alkotó tagok képviselői előtt. Ennek számos, a jelen stratégián túl mutató feltétele van, itt most csak arra szorítkozunk, hogy a fejlesztési vonatkozásokról szólunk.

A legfontosabb, hogy a fejlesztések a lehető legtöbb tagönkormányzatot érintsék. Gyakori területfejlesztési hiba, hogy a vezető települések kiemelése mellett elsikkad a hinterland fejlesztése, amelynek résztvevői így csak befizetői lesznek az együttműködésnek, kifizetés nélkül. Ezt a problémát egyrészt úgy lehet kezelni, hogy a *közös gondok megoldására kell koncentrálni*, amelyek minél több önkormányzatot érintenek; másrészt azt a

funkciókompenzációt, amelyet a közép- és kisvárosok a nagyvárosokkal szemben szeretnének megvalósítani, az alsóbb szinteken is érvényesítjük: nem kell minden fejlesztésnek, minden intézménynek az alcentrumokban sűrűsödni. Különösen igaz ez az innováció alapú beavatkozásokra, hiszen a világháló segítségével ma már periférikus térségekben is aktív fejlesztő munka folyhat.

Az erodálódás elkerülésének másik feltétele a *belső társadalmi kapcsolatok erősítése*. Minél több szálon kapcsolódnak egymáshoz a régió szereplői, annál kisebb az esélye a lemorzsolódásnak. Ma még a határ az itt élők mentális térképén éles cezúraként jelenik meg, és ez a schengeni csatlakozást követően se szűnik meg automatikusan. Ehhez aktív hálózatfejlesztési, közösségépítési munkát kell végezni, a kölcsönös tartózkodás szellemiségét meg kell haladni.

A fentiekre tekintettel a stratégia célrendszerét úgy kell megfogalmazni, hogy a közös, a határtól függetlenül minden oldalon meglévő adottságokra és problémákra fókuszáljon; adjon ezekre komplementer előnyöket biztosító válaszokat; és erősítse az együttműködés belső kohézióját.

A **maximalista forgatókönyv** azzal számol, hogy az EGTC nem egyszerűen betölti az alapításakor megfogalmazott céljait, hanem az egész nagytérség fő szervező erejévé válik, és a nagyvárosi hálózat közelségét kihasználva nem csak alkalmazkodik a lehetőségekhez, hanem aktívan alakítja a „Balkán kapuja” szerepkört. Ez lehetővé teszi, hogy az EGTC-hez egyre több kisebb és akár nagyobb település is csatlakozzon.

Ennek a forgatókönyvnek a bekövetkeztére akkor van lehetőség, ha az EGTC olyan, ma még hiányzó funkciókat tud magához vonzani, amelyek a környező nagyvárosokból hiányoznak, és a határon átnyúló partnerséget szükségessé teszik. Ennek az esélye meglehetősen kicsi. Az innováció inkább arra ad lehetőséget, hogy a nagyvárosi potenciálokat használja ki a csoportosulás a saját és a tagjai javára. Ezért az **optimális forgatókönyv** éppen ezt a célkitűzést tartalmazza: a kisvárosok és a vonzáskörzetükbe tartozó kisebb települések együttműködésének igazodnia kell a meglévő nagytérségi viszonyrendszerbe, az Európában is ritkán előforduló városkoncentráció biztosította előnyöket kell a maga hasznára fordítani. Ahogy a középvárosi szint kizárólagossága a kisebb önkormányzatok távozását eredményezi, éppúgy nem lehetséges a környező nagyvárosok fejlesztési irányjaival szembeni koncepciót

sem megfogalmazni. Az EGTC-t alkotó kis- és középvárosoknak meg kell találniuk azt a mozgásteret, amelyet a nagyvárosok jelölnek ki, és ezt kell a lehető legoptimálisabban kitölteni. Az EGTC sorsa elválaszthatatlanul van összekötve Temesvár, Arad, Szeged és Szabadka sorsával, az ottani intézményekre szükségszerűen támaszkodni kell, az EGTC sikeres működése (így az erózió elkerülése) alapjaiban függ attól a viszonyrendszertől, amelyet a nagyvárosokkal tud kialakítani. Ellenükben, ellenükre fejlesztéseket alapozni nem lehet, nem érdemes.

Az optimális forgatókönyv szerint

- az EGTC sikeresen találja meg a funkcióját, szerepét ebben a viszonyrendszerben, beleértve a DKMT eurorégióhoz történő igazodást is;
- képes a területét minél átfogóbban érintő fejlesztéseket megvalósítani, amelyek az itteni adottságokat optimálisan hasznosítják a globális és mezoszintű folyamatokhoz történő alkalmazkodás, illetve az endogén adottságok minél teljesebb érvényre juttatása érdekében;
- sikerül erősítenie a gazdasági, területi és a társadalmi kohéziót is, ezáltal mozgósítja a régió területi tőkáját;
- gyengíti a periférikus fekvés következményeit, jelentősen bővíti a foglalkoztatást, és ezáltal erősíti a régió népességmegtartó erejét.

1.2.2 A célrendszer endogén forrásai

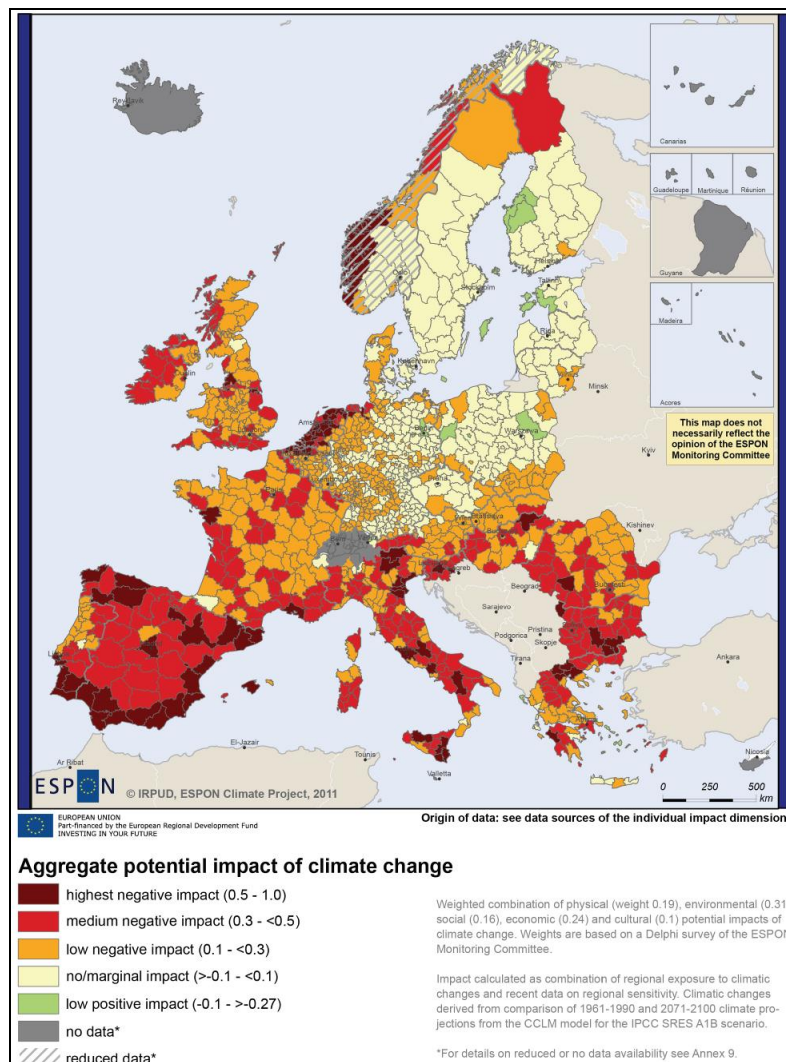
A fenti elveknek és a kohézióvizsgálat eredményeinek megfelelően az EGTC fejlesztési céljait az alábbi helyi és helyzeti energiákra alapozva látjuk megfogalmazhatóknak.

1.2.2.1 Agrárium

A BTC EGTC térsége alapvetően mezőgazdasági jellegű térség, amelynek szereplői (ezt a helyszíni interjúk világosan bizonyították) továbbra is az agráriumban látják az itt élők jövőjét. Egész Európa legjobb minőségű termőföldje található itt, amelynek igen jelentős része már ma is stratégiai befektetők kezén van, számolva a klímaváltozás kedvezőtlen hatásaival Európa más térségeiben.

A klímaváltozás azonban nem fogja érintetlenül hagyni az EGTC területét sem. Az Európai Unió ESPON-programjának keretében valósult meg a CLIMATE-projekt, amelynek célja a megfelelő helyi válaszokat lehetővé tévő felmérés elvégzése volt e téren.⁸

A felmérésbe bevont szakértők az egyes térségek veszélyeztetettségét / sérülékenységét a kitettségük, érzékenyséjük, ezen tényezők várható hatásai, valamint az adott térség adaptációs képessége alapján sorolták be. A klímaváltozás fizikai, környezeti, gazdasági, társadalmi és kulturális hatásait különböző indikátorok alapján számolták ki NUTS III-as szinten, és ezeket az eredményeket összesítették egy térképen.

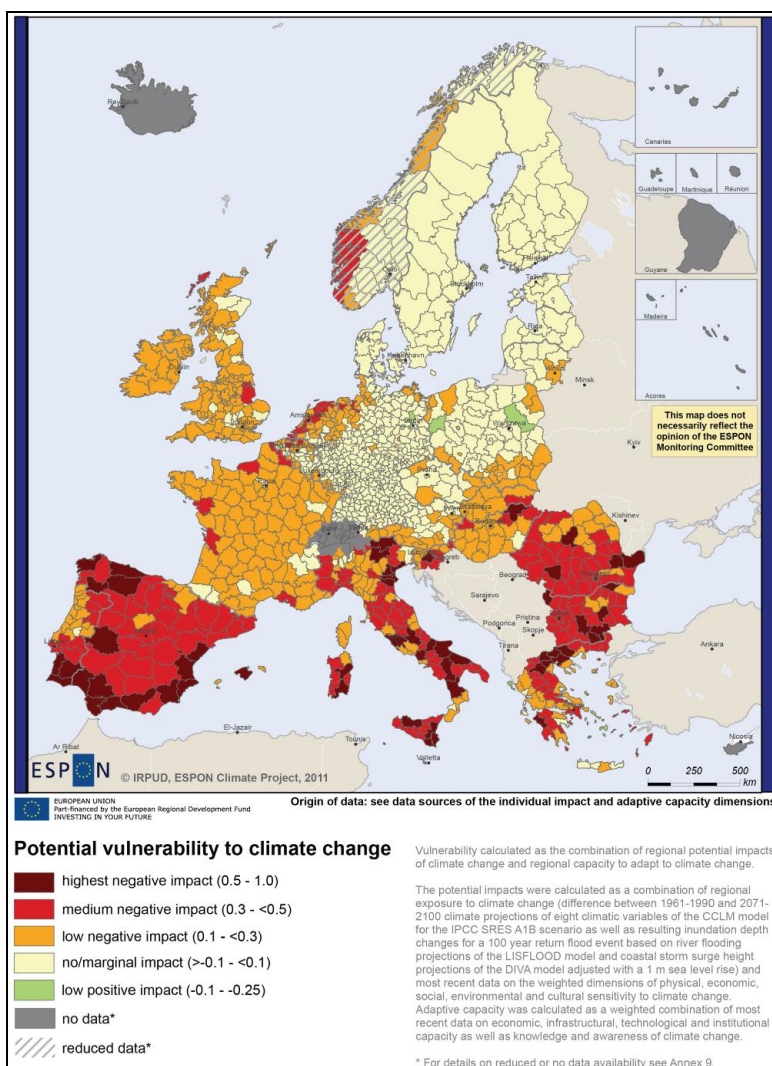
2. ábra: Az ESPON CLIMATE projekt aggregált potenciális hatástérképe⁹

⁸ A projekt teljes dokumentációja elérhető angolul itt:

http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_AppliedResearch/climate.html

Mint az a térképről leolvasható, a BTC EGTC térsége jórészt a globális éghajlatváltozás által erősebben érintett európai régiókhoz tartozik, ez alól csak a Békés megyei települések jelenthetnek kivételt.¹⁰

Az adott régiók alkalmazkodási képességeit szintén indikátorokkal mérték, és a potenciális hatások és az adaptációs képesség alapján állapították meg a különböző térségek veszélyeztetettségi szintjét.

3. ábra: Az ESPON CLIMATE projekt veszélyeztetettségi térképe¹¹

⁹ ESPON Climate. Climate Change and Territorial Effects on Regions and Local Economies. Applied Research 2013/1/4. Final Report (Version 31/5/2011). Main Report, 19

¹⁰ Ezt a kijelentést természetesen az adatfelvétel módszertana árnyalja, mivel nem települési szintű adatokat használtak fel.

¹¹ Uo. 24

A fentiekből kiolvasható, hogy a század közepéig terjedő időszakban az EGTC területét erőteljes negatív éghajlati hatások fogják érni, amelyek alapvetően befolyásolják majd az agráriumot, kiemelten a szántóföldi gazdálkodást.

A projekt keretében hét európai esettanulmány is készült, egyikük éppen a Tisza vízgyűjtő medencéjére vonatkozóan. Ennek készítői megállapítják, hogy 2030 után a vízhozam radikális visszaesésével kell számolni, ami veszélyeztetni fogja a vízigény biztosítását, ez pedig az Alföld középső és déli területein konfliktusokat fog előidézni.¹²

A 2012. évi példátlan szárazság a következő években várhatóan egyre gyakrabban fog előfordulni. További fenyegetést jelenthet a tervezett felsőcsertési (Certej) aranybánya, amelynek működtetésével kapcsolatban 30 millió m³-nyi víznek a Marosból történő kiszivattyúzására kaphat engedélyt a tulajdonos. A Tisza-medence (17 638 millió m²) Románia teljes éves vízkészletének több mint egy harmadát adja, ezen belül az EGTC szempontjából is meghatározó Maros-Aranka hidrogeográfiai rendszer a Bégával együtt a 40%-ot közelíti. A tervezett aranybánya így nem csak az alkalmazott cianidos eljárás miatti szennyezési kockázatot jelent, hanem az amúgy is csökkenő vízhozamú folyó készleteit is jelentősen megcsapolja.

---

¹² CSETE, Mária et alii: ESPON Climate. Climate Change and Territorial Effects on Regions and Local Economies. Applied Research 2013/1/4. Final Report. Annex 2. Case Study Tisza River, 15

4. ábra: A 2012. évi aszály nyomai Egresnél a szabadstrandon

5. ábra: Kiszáradt öntözőcsatorna az Aranka-rendszerben

Mint a CLIMATE-projekt fő jelentésének összeállítói megjegyzik: „egy magas éghajlat-változási hatással rendelkező régió is lehet mérsékeltén sérülékeny, amennyiben megfelelően alkalmazkodik a várható klímaváltozásokra”¹³.

Az alkalmazkodásnak komoly jelentősége lesz a jövőben, mivel az aszály Európa nagy részén válik általánossá az északra húzódó leszálló légáramlatok miatt. S bár a legjelentősebb kiterjedésű sík területeket (Német-lengyel-alföld) igen kis mértékben érinti majd a felmelegedés, az ottani szántóföldek minősége meg sem közelíti az egykor az 50 milliós lakosságú Osztrák-Magyar Monarchia éléskamrájának számító bácskai-bánáti földekét.

A mediterrán éghajlat északi irányú terjeszkedése ugyanakkor kedvezően is hat a zöldség- és gyümölcsstermesztési hagyományokkal is rendelkező régió gazdaságára.

Következésképpen megfelelő felkészüléssel a fenyegető éghajlati változások akár az EGTC javára is fordíthatóak. Olyan globális tényezőkről van szó, amelyeket a helyi szinten befolyásolni nem tudunk, bekövetkezésük emiatt megállíthatatlannak tűnik. A térség versenyképessége azon múlik, mennyire tud alkalmazkodni az új viszonyokhoz. A Homokhátságon elindult sivatagosodás problémáinak kezelésére országosan kiemelt fejlesztési program készült. Ehhez hasonló, integrált beavatkozásokra lesz szükség a hármas határ térségében is.

Ezért a stratégia elsődleges célja a **klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás**, a mezőgazdasági termelés (mint meghatározó gazdálkodási és jövedelemszerzési forma) új viszonyokhoz történő adaptációjának biztosítása. Ez egyben elősegíti más globális tényezőkhöz (pl. világgazdasági folyamatok, élelmiszerválság, túlnépesedés, illetve az uniós integráció – vö. Európa 2020 Stratégia) történő alkalmazkodást is.

A Homokhátságban a sajátos környezeti adottságok a mezőgazdasági termeléstől is fokozott alkalmazkodást követelnek, ahol a tájegység vízgazdálkodási problémái, a klimatikus és időjárási viszonyok, a homoktalajok gyengébb termőképessége jelentősen nehezíti a gazdálkodók munkáját, s kockázatosabbá teszi a termelést.¹⁴

---

¹³ ESPON Climate. Final Report. 5

¹⁴ 2013-ban alakult meg a Kamra-túra Gazdaudvar Hálózat Egyesület, amely várhatóan hatékonyabbá teheti a térségi kistermelők tevékenységét, együttműködését, illetve piacra jutását.

Az alkalmazkodáson túlmenően cél az is, hogy a több évszázados tradíciókra alapozva a térség váljon az agrár innováció mintaterületévé, amely más, hasonlóan sérülékeny területek számára is modellként szolgálhat.

Fontos kitérni arra az előnyre, amelyet a környező nagyvárosok nagy népességszáma jelent. Temesvárott, Aradon, Szegeden, Hódmezővásárhelyen és Szabadkán összesen mintegy 800 000 ember él, akiknek az élelmezésében a régiónak meghatározó szerepet kellene játszania. Ezt nem csak a foglalkoztatási igények indokolják, hanem gazdaságossági (szállítás) és élelmiszer-egészségügyi (helyi, biológiailag tiszta termékek) érvek is.

1.2.2.2 Energiaforrások

A klímaváltozás fő előidézőjeként az üvegházhatású gázok kibocsátásának növekvő mértékét szokták megjelölni. Nem véletlen, hogy nemzetközi (Kyotói és Riói Egyezmény) és uniós szinten is (Európa 2020 Stratégia) egyre sürgetőbbé vált az alternatív energiaforrásokra történő átállás igénye, amit a szénhidrogén alapú energiahordozók készleteinek rohamos csökkenése is alátámaszt.

Egy térség versenyképességét és népességmegtartó erejét a jövőben egyre inkább az fogja biztosítani, hogy milyen mértékben képes autonóm energiaellátásra berendezkedni, vagy legalábbis az adott térségben meglévő energiaszükségletet minél nagyobb mértékben saját forrásokból megoldani.

Mint a kohézióvizsgálatban bemutattuk, az EGTC teljes térsége igen gazdag alternatív energiaforrásokban: a földfelszín alatt szinte mindenütt található termálvíz, a napsütéses órák magas értéke, az agrárgazdálkodás során előállított biomassza mennyisége, valamint a szélenergiát biztosító alföldi geomorfológiai adottságok kedvező feltételeket kínálnak egy Európában is egyedülálló, mintaértékű energetikai program megvalósításához.

A stratégia második célkitűzése ezért, hogy a határ három oldalán rendelkezésre álló energiaforrásokat egy közös, a helyi igényeket komplex módon kiszolgálni képes rendszerbe integrálja, és ezáltal a régió viszonylagos **energetikai függetlenségét** teremtsen meg. Az autonóm rendszer egyben az agrárium energiaigényeit is kiszolgálhatja.

Egy ilyen rendszer kiépítése számos magasabb szintű tényező (pl. szabályozók, nemzeti szintű fejlesztési elképzelések, források) függvénye, mindazonáltal az EGTC megfelelően előkészített beavatkozásokkal kedvező irányban befolyásolhatja a folyamatokat.

Ez az a terület, amelyen az EGTC a leginkább innovatív beavatkozásokat meg tudja valósítani. Ehhez egyrészt a már említett energiavagyon biztosít lehetőséget, amelynek révén a térség az energetikai innováció kísérleti terepeként szolgálhat; másrészt az utóbbi években éppen Szeged térségében jelentek meg a leginkább előremutató, a megújuló energiaforrások kiaknázására szakosodott műhelyek: a Geotermikus Koordinációs és Innovációs Alapítvány (GeKKo), a Dél-alföldi Termálenergetikai Klaszter (DATEK; ennek mórahalmi tagja is van), valamint az ArchEnerg Regionális Megújuló Energetikai és Építőipari Klaszter. Utóbbi több határon átnyúló projektet is megvalósított már. A román oldalon a Temesvári Műszaki Egyetem, valamint a szintén temesvári ROSENC Romanian Sustainable Energy Cluster látja el az innovációs motor szerepét. Az EGTC a fenti együttműködéseknek nem csak résztvevője, hanem a térségben integráló tényezője is lehet. A műhelyekkel kialakított szoros együttműködés teremtheti meg a feltételeit annak, hogy nemzetközi hálózatokban is részt vegyen, és kísérleti fejlesztéseket valósítson meg a Horizont program keretein belül.

Az energetikai ipar már ma is jelentős foglalkoztató, ezért az e téren megvalósuló fejlesztések egyben a munkanélküliség enyhítését is segíthetik.

1.2.2.3 Munkaerő

Az EGTC foglalkoztatási viszonyai (mint azt a kohézióvizsgálatban kimutattuk) kiegyensúlyozatlanok. A romániai magas foglalkoztatottsági arány egyrészt a mezőgazdasági önfoglalkoztatókat is tartalmazza, másrészt nagyon sokan dolgoznak rendkívül alacsony bérért különböző összeszerelő üzemekben, amelyek a bérszínvonal emelkedése esetén várhatóan továbbköltöznek a régióból. A regionális munkaerőpiacok sajátosságaiból adódóan általában az alacsony bérszínvonal egyszerre a szegénység egyik forrása és meghatározó telepítő tényező, a termelési költségek leszorításának eszköze. Ugyanakkor az egész térség hosszú távú versenyképessége érdekében fontos, hogy a régióban minél nagyobb hozzáadott értékkel rendelkező iparágak települjenek meg. Ráadásul a

bérkülönbségek és a munkavállalói kompetenciák – különösen a nyelvismeret – akadályát képezik a kölcsönös munkaerő-migráció kialakulásának.

Az állástalanok aránya főként a Dél-alföldi régióban magas, de folyamatosan emelkedik az EGTC által érintett vajdasági körzetekben is. Amennyiben az EGTC az innováció régiója kíván lenni, akkor a rendelkezésre álló munkaerő képzettségi színvonalát is emelnie kell.

A nagyvárosok koncentrációja és a kedvező földrajzi fekvés (balkáni kaputárság, hármashatár közelsége) megfelelő feltételeket kínál az ipartelepítésre, a beszállítói hálózatok tagjainak megnyerésére. Mivel a jelentős iparfejlesztéshez további, az EGTC kompetenciáit messze meghaladó infrastrukturális fejlesztéseket kell megvalósítani, a pólusvárosokkal történő szoros együttműködés alapvető feladat. Az EGTC mindazonáltal megfelelő intézményi háttérrel sikerrel állhat egy-egy nagyobb beruházás élére, és meglévő ipari parkjainak hálózatba szervezésével is segítheti a magasabb foglalkoztatási szint elérését.

1.2.2.4 Sokszínűség

A BTC EGTC térsége talán a kulturálisan-etnikailag legsokszínűbb térsége Európának, ahol nemcsak 20-nál több nemzeti közösség található meg, de több történelmi vallás is keveredik: együtt élnek itt katolikus bolgárok, németek, sokácok, ortodox szerbek, románok, ruszinok, evangélikus szlovákok és csehek, református magyarok, muzulmán hitű bosnyákok stb. Ráadásul e közösségek jórészt nem elkülönülő térségekben jelennek meg, hanem igen színes mozaikot kiadva telepedtek le egymás szomszédságában. Ebből az együttélésből született meg az a gazdag kulturális hagyomány, amelyre az EGTC sajátos identitása és a kulturális innováció programja építhető.

Az együttműködés célja egyrészt ennek a sokszínűségnek a megőrzése, felmutatása, branddé fejlesztése és kiejánlása.

A helyi adottságok másrészt egyszerre képezhetik alapját a társadalmi kohézió erősítésének (amely egyben az EGTC legitimációját is erősíti), a kulturális párbeszéd javításának, a kulturális innovációnak és a közös turisztikai desztináció kialakításának. A világ értéktermelésében egyre nagyobb szerepet játszó (egy-egy fejlett nyugati országokban a GDP 20%-át előállító) kreatív ipar számára ez a kulturális sokszínűség nem csak inspiráló erőt

jelenthet, de egy modell értékű foglalkoztatási-képzési program megvalósításához is kellő muníciót biztosíthat.

1.2.2.5 Földrajzi fekvés

Végül az adottságok között meg kell említeni az EGTC földrajzi elhelyezkedését, amely két szempontból határozza meg a kitűzendő célok körét.

A BTC térsége egyrészt a Balkán középső és keleti térségeinek **uniós kapuja**. A X/B és a IV. folyosó keresztülhalad rajta, a VII. folyosó (Duna) szintén a közvetlen közelében halad el. Ezek a folyosók kötik össze az említett balkáni térségeket az Unió magterületével, köztük olyan térségeket is, amelyek az uniós integráció irányában haladnak. S bár az ehhez a folyamathoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések messze meghaladják az EGTC kompetenciáit, ezek kialakítása globális tényezőként mégis meghatározza a fejlesztések céljait.

A másik tényező, amelyet figyelembe kell venni, az a várossűrűsödés, amely a BTC EGTC teljes területét egy **határokon átnyúló agglomerációs övezet** hinterlandjává teszi. A Temesvártól Szabadkáig terjedő várostérség a jövőben meghatározó szerepet fog betölteni az előbb említett balkáni kapu működtetésében, a Vajdaság és Szerbia egészének euro-atlanti integrációjában. Az EGTC-nek a korábban említett okokból is stratégiai együttműködést kell kialakítania az infrastrukturálisan, funkcionálisan, tudományos és foglalkoztatási szempontból is centrumoknak számító nagyvárosokkal, be kell kapcsolódnia az ezek között formálódó nagyvárosi hálózatba, miközben sajátos érdekeinek megfelelően kell tudnia felhasználni ezt az adottságot is.

A csoportosulás ebben az együttműködésben ki tudja használni a dezurbanizációs folyamatokból rá háruló pufferzóna-szerepet (lakóövezetek, rekreációs funkciók, élelmezési és szolgáltatási funkciók), de egyben azokat az infrastrukturális (vonalas és intézményi), valamint foglalkoztatási adottságokat is, amelyek a nagyvárosok közelségéből erednek.

BTC Konzorcium

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Váci köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

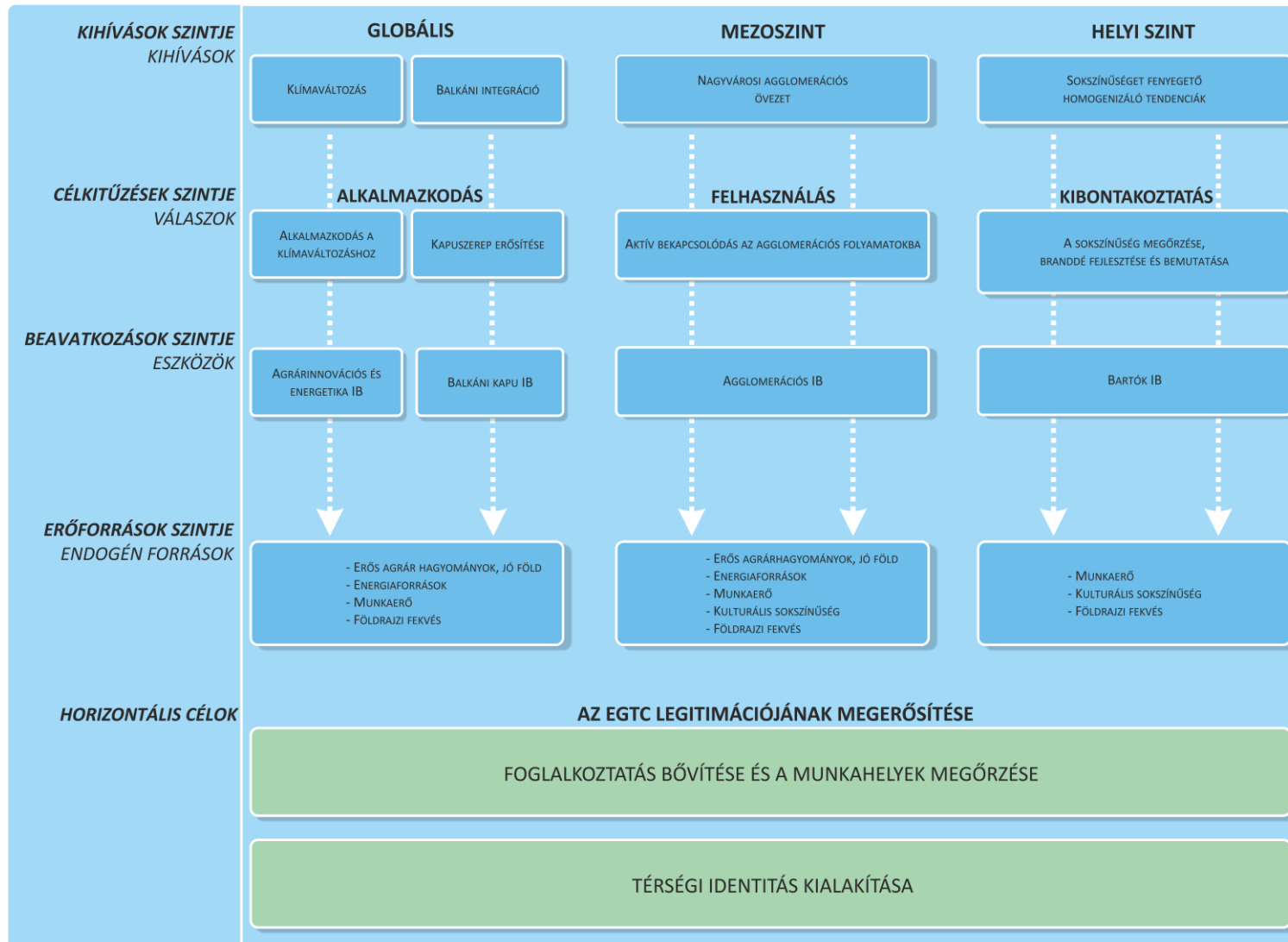

1.2.3 A stratégia célrendszere

A stratégia célrendszerének kialakításakor azokból a kihívásokból indultunk ki, amelyekre az EGTC-nek mint határon átnyúló fejlesztési szervezetnek a jövőben válaszolnia kell. Ezek a kihívások három szinten (globális, mezo és helyi) fogalmazódnak meg, utóbbi alatt az EGTC közvetlen térségét értve. A challenge and response (kihívás és válasz) módszer előnye, hogy nem a SWOT-elemzésektől megszokott, statikus, strukturált felsorolását adja az adott térség erősségeinek és gyengeségeinek, hanem az időben felmerülő területi kihívásokat azonosítja, és ezekhez rendel lehetséges válaszokat. Az egyes válaszok jelennek meg mint fejlesztési célkitűzések, amelyek elérésének eszközei nem individuális projektek vagy beavatkozások lesznek, hanem az általunk javasolt, integrált beavatkozások, amelyek komplex programokként is felfoghatóak.

A célrendszer ezen kívül reflektál azokra a helyi / endogén adottságokra is, amelyeket korábban ismertettünk, és amelyek az egyes integrált beavatkozások megvalósításához a szükséges háttérrel biztosítják.

6. ábra Az innováció régiójának fejlesztési célrendszere

A **globálisan** megfogalmazódó kihívásokra (klímaváltozás és a balkáni térség fokozatos euro-atlanti integrációja) két választ (célkitűzést) fogalmaztunk meg: a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodást és a balkáni kapuszerep erősítését.

A fentiekben ismertetett módon sérülékeny régió további sorsa alapjaiban függ a klímaváltozáshoz történő adaptációs képességétől. Ez egyrészt a vízgazdálkodási feladatokat és az agrár-innovációs tevékenységek előtérbe helyezését, másrészt a megújuló energiaforrások minél teljesebb, minél integráltabb hasznosítását jelenti.

Mezoszinten a BTC EGTC fejlődését meghatározza a tény, hogy a csoportosulás egy nagyvárosi hálózat „árnyékában” jött létre és működik. Ahhoz, hogy ez a tény hasznára és ne kárára váljon, az EGTC-nek tudatosan kell kialakítania azokat a funkciókat, amelyek egyrészt az alsóbb rendű központok és a vonzáskörzetekhez tartozó települések fejlődését segítik, másrészt a ma még nagyon kezdetleges nagyvárosi, agglomerációs hálózatosodást is elősegíthetik. Ez egyfelől az infrastrukturális és gazdaságfejlesztési tevékenységeket foglalja magába, másrészt azoknak a funkcióknak a tematizációját és erősítését, amelyek a pufferzónák fenntartható fejlődését jelenthetik. A mezoszintű fejlesztési célok között a fentiekre tekintettel olyanok is vannak, amelyeket a nagyvárosokkal partnerségben kell megvalósítani.

Az EGTC térségének **endogén** tényezői kétféle módon jelennek meg a célrendszerben. Egyrészt önálló fejlesztési területként azonosítottuk a sokszínűség megőrzését, branddé fejlesztését és szervezett megjelenítését. Ez jelenti egyfelől egy kulturális innovációs program megvalósítását, a kreatív gazdaság feltételeinek megteremtését, amelynek központi eleme a Bartók-kultusz megerősítése, másfelől pedig egy határon átnyúló turisztikai desztináció kialakítását és fejlesztését. Ugyancsak ide kapcsolódnak a belső társadalmi (civil, önkormányzati és vállalkozói) kapcsolatokat, együttműködéseket elősegítő tevékenységek. A célrendszeren belül mindez a sokszínűség innovatív kiaknázása célkitűzés alatt szerepel, a Bartók nevét felhasználó integrált területi beruházás keretében.

Az endogén tényezőket ezen kívül minden egyes vertikális célkitűzéshez kapcsolódóan is beazonosítottuk, olyan forrásokként, amelyek lehetővé teszik az egyes programok megvalósítását, függetlenül attól, hogy azok milyen szintű kihívásra adnak választ. Ez azért is fontos, mert a feltüntetett endogén erőforrások egyszerre nyújtanak egyfajta garanciát a

BTC Konzorcium

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Vacs köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

beavatkozások megvalósíthatóságára és jelölik ki az EGTC releváns mozgásterét az adott területen.

Végül, az identitásképzést és a helyi munkaerőre alapozott foglalkoztatást kiemelt **horizontális célként** is megfogalmaztuk. Ez azt jelenti, hogy a programok megvalósításának minden esetben hozzá kell járulnia e két horizontális cél eléréséhez. Minden programnak lesz foglalkoztatási vonatkozása és olyan eleme, amely a BTC EGTC belső, társadalmi kohézióját erősíti, mivel e két célkitűzés érvényre jutása garantálhatja csak a csoportosulás legitimitását, belső elfogadottságát, ami nélkül az eróziós forgatókönyv szükségszerűen életbe lép.

Mindez összességében a BTC EGTC mint az „innováció régiója” fejlesztési célrendszerét jelöli ki. Az egyes kihívásokra adott válaszok közös elve az innovatív megközelítés.

1.3 A TERÜLETI KOHÉZIÓT ERŐSÍTŐ BEAVATKOZÁSOK

1.3.1 Integrált, határon átnyúló agglomerációs beavatkozás (Agglomerációs IB)

A stratégia elkészítése során többször is visszatérő problémaként azonosítottuk, hogy az EGTC és az EGTC sorsát meghatározó nagyvárosi hálózat között jelenleg nem mutathatóak ki stratégiai szintű kapcsolatok. Mint más nagyvárosi térségek esetében is, a kis- és középvárosok saját kompetenciáikat, fejlesztési lehetőségeiket féltik a nagyvárosoktól, míg azok képtelenek a kisvárosi szint érdekeinek figyelembe vételére. Ez értelemszerűen alakítja ki a kölcsönös gyanakvás légkörét, ami mindkét félnek kárára van.

Az is megfigyelhető emellett, hogy a kis- és középvárosok ugyan nagyobb önállóságra törekszenek, de a községek, falvak hasonló igényeit éppúgy kezelik, mint a nagyvárosok az övéiket.

Az EGTC sikeressége nagyban függ attól, hogy meg tudja-e találni az optimális funkciómegosztást a Temesvártól Szabadkáig húzódó nagyvárosi agglomeráción belül. Ezek a funkciók többfélék lehetnek. Egyrészt az agglomerációs övezetben élő több mint 1 millió ember élelmezése helyben környezetkímélőbben és gazdaságosabban oldható meg, mintha messziről szállítanák ide az élelmet. Ráadásul a régió termőföldjei alkalmasak is arra, hogy az itt élők élelmiszer-szükségeit kielégítsék. Ennek egyik eszköze a már említett termékklaszter és az agrárinnovációs központ.

Ugyancsak a tagtelepüléseknek a nagyvárosok irányába nyújtható szolgáltatásai között kell megemlíteni a rekreációs funkciók erősítését. Az EGTC egyik fő fejlesztési iránya lehet a 800 ezres nagyvárosi lakosság regenerálódásához a feltételek biztosítása. Ez igen kedvezően hathat a csoportosuláson belüli foglalkoztatási viszonyokra.

Annak érdekében, hogy a fenti folyamatok pozitív hatásokkal járjanak a tagtelepülések számára, és hogy egyfajta stratégiai szövetség jöjjön létre a nagyvárosokkal, javasoljuk egy urbanisztikai hálózat vagy klaszter létrehozását, amely a szakmai háttérrel biztosíthatja az agglomerációs program megvalósításához, amelynek így épp az EGTC lehet a motorja.

A fenti beavatkozásoknak alapvető feltétele a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, hiszen amíg nem lehet átkelni a határokon, addig nem várható az agglomerációs folyamatok

kiteljesedése. Bár ezek meghaladják az EGTC kompetenciáit, olyan mezoszintű tényezőkről van szó, amelyek esetében a csoportosulás sikeresen befolyásolhatja a döntéshozókat, megfelelően előkészített tervekkel.

Az **Agglomeráció IB**-be olyan fejlesztéseket integráltunk, amelyek elsősorban az EGTC belső területi kohézióját erősítik.

1.3.1.1 BTC urbanisztikai klaszter létrehozása

Annak érdekében, hogy az EGTC tagtelepülései minél sikeresebben láthassák el a nagyvárosok kiszolgálásában a szerepüket, célszerűnek látjuk a budapesti agglomerációs tanácshoz hasonló, szakértőkből, egyetemi kutatókból és döntéshozókból álló hálózat, klaszter létrehozását. Az urbanisztikai klaszter alkalmas arra, hogy a nagyvárosi övezet és az EGTC városai közötti viszonyrendszer minden fél számára előnyös kiépítéséhez a tudásbázist biztosítsa. Mivel a tagállamok kohéziós forrásainak 5%-át a rendeletek értelmében az integrált városfejlesztési akciókra kell elkölteni 2014 és 2020 között, s mivel várható, hogy nagyvárosi és megyei szinten is beazonosításra kerülnek regionális kihatású vagy érintettségű integrált területi beruházási nagyprojektek, a nagy-, a kis- és középvárosok részvételével létrehozandó hálózat lehetőséget biztosít ezeknek a forrásoknak a nagyobb térségre kiható, racionális felhasználására.

A legfontosabb küldetése a kezdeményezésnek az EGTC belső területi kohéziójának erősítése, amelyet számos tényező gyengít jelenleg. Egyrészt a régió funkcionális térszerkezeti viszonyait meghatározó nagyvárosok nem tagjai az együttműködésnek. Emiatt tisztázandó a csoportosulásnak a nagyvárosokhoz fűződő viszonya, és azt is látni kell, hogy a határon átnyúló funkciók közül melyeket képes az EGTC ellátni. Másrészt az EGTC tagtelepülései jelenleg nem alkotnak területileg integráns egészet. Emiatt nagyon nehéz a területi kapcsolatokra fejlesztéseket építeni, mivel azok meglehetősen esetlegesek. A helyzet jelentősen javulna a szerbiai községek teljes jogú tagságával, de még ebben az esetben is nagyon nehéz Bácsborsódnak és Nagyszámnak (Jamu Mare) közös célokat találni. Ehhez először a különböző funkciók térbeli megoszlását kell tisztázni.

Végül fontos akadályt jelent maga az országhatár, amely rendkívül ritkán átjárható. A szükséges átjárók megépítését azonban azok a potenciálok és lehetséges gazdasági és társadalmi hasznok határozzák meg, amelyekkel az adott határátmenetek kialakítása járhat. Ehhez szintén tisztázni kell az EGTC által csak részben meghatározott tér belső funkcionális rendjét. A fenti feladatok megoldására létrehozandó klaszter ugyanakkor jóval többet is segíthet az EGTC tagtelepüléseinek, a nagyobb városok fejlesztési terveibe történő bekapcsolódás révén.

Az EGTC a régió egyetemi műhelyeivel kezdeményezheti a klaszter létrehozását, mivel a négy nagyváros között ilyen jellegű kapcsolatok a mai napig nem alakultak ki.

Átfogó cél: hozzájárulás egy kiegyensúlyozott bácskai – bánáti településhálózat kialakulásához

Specifikus cél: ésszerű funkciómegosztáson és policentrikus településfejlesztésen alapuló kiegyensúlyozott város-vidék kapcsolatrendszer létrehozása az EGTC területén

A projekt tartalma:

- a) településfejlesztési információs és konzultációs hálózat kialakítása az EGTC területén;
- b) konferenciák rendezése a települési polgármesterek és településfejlesztésben érdekelt szakemberek bevonásával;
- c) közös agglomerációs területrendezési és területfejlesztési dokumentumok kidolgozása, integrált agglomerációs projektek menedzselése különös tekintettel a rekreációs, turisztikai és lakófunkciók városkörnyéki erősítésére;
- d) az adott határtérség funkcionális-gazdaságossági vizsgálata és javaslatok megfogalmazása a párhuzamosságok és komplementer adottságok kezelésére.

A projekt eredményeként létrejön egy szakértői szintű együttműködés, amely egyszerre szolgálja a vidéki térségek, illetve a kisebb központok és a nagyvárosok közötti stratégiai együttműködést, a tervdokumentumok közötti harmonizációt és a BTC EGTC politikai

érdekérvényesítő szerepének erősödését. Az agglomerációs tervezéssel kapcsolatos tudásmegosztás mellett az RDV belső viszonyrendszerének kimunkálására is sor kerül.

A hálózaton keresztül

- egyrészt a helyi szereplők hozzájuthatnak minden fontos információhoz, amely szabályozási és finanszírozási szempontból meghatározza a helyi és térségi fejlesztéseket;
- másrészt a hálózat szolgálhatna egyfajta konzultációs fórumként, ahol a nagyvárosi elképzelések találkozhatnak a kisebb városok igényeivel, sor kerülhetne ezek harmonizálására, nagyobb rendszerekbe illesztésére;
- harmadrészt lehetőséget biztosítana a ma meglévő és a tervezett funkciók területileg gazdaságosabb eloszlását segítő hálózatosodás elindítására.

1.3.1.2 A határ menti közlekedési infrastruktúra fejlesztése

Az EGTC belső területi kohéziójának egyik legfőbb akadálya a határok korlátozott átjárhatósága. Ez főként a román-szerb határszakaszon jelent problémát: ott a hármas határtól dél felé haladva az első közúti és vasúti határátkelő Zombolyánál található, a második pedig Temesmóránál (Moravița), így az EGTC-re jutó, közel 200 km-nyi határon mindössze két helyen lehet átkelni. Óbébnél, Valkánynál, Nagykomlósnál és Csávosnál a határforgalom szünetel, számos kisebb jelentőségű határút sem használható, és több helyen a vasúti síneket is felszedték.

A térség ilyen mértékű zártsága nemcsak a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok fejlesztésének akadálya, hanem az EGTC belső integritásának is. A meglévő, de használaton kívüli átkelők megnyitásával, újabbak létesítésével, valamint a meglévő kapcsolatok fejlesztésével ezért a gazdasági hasznon kívül a társadalmi kohéziót is erősíteni lehet.

A magyar-román határon két közúti átkelőhely működik az EGTC területén, de ezek közül a nagycsanádi út keresztmetszete nem teszi lehetővé a nagyobb méretű áruszállító kamionok forgalmát. Az egykori magyarcsanádi és nagylaki vasúti kapcsolat hiánya szintén érzékelhető gond a térségben.

A magyar-szerb határtérség átkelősűrűsége a legnagyobb, de itt is találkozhatunk olyan hiányzó kapcsolatokkal (pl. Bácsalmás–Szeged vasút, Regőce–Gara közút stb.), amelyek újjáépítése a régió szereplőinek alapvető érdeke volna. Az alábbiakban összegezzük azokat a határátmeneti fejlesztéseket, amelyek megvalósításáért az EGTC hatékonyan tudna fellépni, és ezek előkészítését is segíthetné. A felsorolásban nem szerepelnek olyan nagytérségi jelentőségű fejlesztések (pl. a Szeged-Temesvár vasútvonal vagy a bánáti autópályafelújítás), amelyek nyilvánvalóan meghaladják az EGTC mozgáskörét.

A Magyarcsanád – Nagycsanád (Cenad) közötti közúti és vasúti kapcsolat helyreállítása

A két Csanádot összekötő közúti Szent Gellért hídra az engedélyes tervek elkészültek, és a kapcsolódó közútnak az M43-as autópályára történő csatlakozását segítő csomópont is szerepel a jelenleg épülő szakasz tervei között. A híd pontos helyének kijelölését újabban a NATURA 2000-es területek elhelyezkedése nehezíti.

A vasúti kapcsolat helyreállítása a Temesvár és Szeged közötti közlekedés revitalizációját hozhatná. Az egykori vonal töltése még megvan Nagycsanádon, egészen a Maros árvízvédelmi gátjáig.

A Nagycsanád (Cenad) – Kiszombor közötti közút fejlesztése

Amennyiben a két Csanádot összekötő híd nem épül meg, a magyarországi 431-es és a romániai 6-os közút marad az EGTC ütőere szállítási, közlekedési szempontból. A közúton jelenleg 7,5 tonnás súlykorlátozás van érvényben, amelynek feloldása részben a pályatest megerősítésétől függ, részben a teherforgalom továbbvezetésének lehetőségétől. Itt a szűk keresztmetszetet Makó jelentheti, ahol a város nyugati elkerülő gyűrűjének tervei elkészültek, és amennyiben a csanádi híd nem készül el, akkor ennek megépítése elodázhatatlan. A kiszombori határátkelő jelenti ugyanis Nagyszentmiklósnak a kapcsolatot a külvilággal.

Az Óbéb (Beba Veche) – Kübekháza közúti kapcsolat újjáépítése

A magyar-román 2005-ös Phare CBC-kiírás jóvoltából 3 km-es szakaszon készült el az Óbébtől (Beba Veche) a hármask határig vezető aszfaltút. A Temes Megyei Tanács által megvalósított projekt értéke 386 ezer euró volt, az út 2008-ra készült el.

A hármask határtól mind Kübekháza, mind Rábé (Rabe) irányában földút vezet tovább.

A javasolt projekt keretében aszfaltburkolatot kap az Óbéb (Beba Veche) – Kübekháza közötti út, ezzel kinyitva a jelenleg zárt térséget Szeged irányában. A 13 km-re fekvő pólusváros potenciáljára is alapozzák a helyiek a Triplex Ipari Park tervét, amelynek a tervezett út biztosíthatja a közvetlen eljutást a Szeged-Szabadka logisztikai övezetbe.

A fejlesztéssel párhuzamosan meg kell vizsgálni a két óbébi kőhíd (mint szűk keresztmetszet) kiváltásának lehetőségét.

Az Óbéb (Beba Veche) – Rábé (Rabe) közúti kapcsolat újjáépítése

Az előző projekthez hasonlóan a tervezett ipari park szerb oldali kapcsolatát hivatott biztosítani a projekt, amelynek keretében aszfalt burkolatot kap az Óbéb (Beba Veche) országhatártól Rábéig (Rabe) vezető földút.

A fenti két projekt egészen új térszerkezeti viszonyokat fog eredményezni az egész régióban, mivel az eddig zárt nyugat-romániai térséget és a szintén zárványjellegű Észak-bánáti körzetet (Szerbia) a szegedi agglomeráció által kínált fejlesztési potenciálhoz kapcsolja. Az EGTC belső területi kohézióját e két beruházás látványosan fogja megerősíteni.

A Kübekháza – Rábé (Rabe) közúti kapcsolat kialakítása

A bánáti út (Banatska magistrala) északi irányú, magyarországi meghosszabbítását, és Szegedhez, valamint az M43-as autópályához történő csatlakozását segítené a kübekházi másik határátkelő és a kapcsolódó úthálózat megépítése.

A Pordány (Pordeanu) – Kiszombor közúti kapcsolat újjáépítése

2009-ben 655 ezer eurós Phare-projekt keretében újjátették fel a Pordányból (Pordeanu) az országhatárig vezető községi utat, összesen 3,1 km hosszban. Az útépítés északnyugati irányú folytatása, és az Óbéb (Beba Veche) – Kiszombor közötti útba történő csatlakoztatása az

Óbesenyőn (Dudeștii Vechi) és térségében élőknek közvetlen közúti kapcsolatot jelentene Makó irányában.

Az út megépítését indokoltá teszi az említett projekt, amely miatt ma egy jó minőségű, de torzó aszfaltút vezet el a határig, ahonnan nincs folytatása. Makó szempontjából mindazonáltal nagyobb szerepe lehetne egy Kiszombor–Óbéb (Beba Veche) kapcsolat kiépítésének, főként az ipari parkra tekintettel.

A román-szerb határátkelők felújítása és megnyitása

A két érintett ország hatóságain múlik elsősorban a ma is meglévő Valkány (Valcani) és Feketető (Crna Bara), valamint a Kunszólós (Lunga) és Nákófalva (Nakovo) közötti határátkelők újbóli megnyitása. Erre várhatóan akkor lehet számítani, ha Románia schengeni csatlakozására sor kerül, mivel így a határőrizeti szervek állományát át lehet csoportosítani az újabban megnyíló átkelőkhöz.

A jelzett két esetben infrastrukturális fejlesztésre is szükség van, valamint a schengeni előírásoknak megfelelő színvonalú létesítmények kialakítására, amelyeket az EGTC ösztönözni, befolyásolni tud.

Átfogó cél: az EGTC belső területi kohézióját erősítő határon átvezető infrastrukturális elemek kiépítése

Specifikus cél: a hiányzó határátmenetek előkészítése

A projekt tartalma:

- a) a határátmeneteket előkészítő közlekedési, gazdasági és társadalmi elemzések elkészítése;
- b) megvalósíthatósági tanulmányok, műszaki tervek elkészítése a konkrét határátmenetekhez kapcsolódóan;
- c) a lobbist segítő kiadványok készítése, szakmai rendezvények megrendezése.

A projekt eredményeként elkészülnek az egyes határátmenetek fontosságát alátámasztó tanulmányok, valamint a műszaki megvalósítás alapját képező dokumentumok. Az EGTC a megvalósítás érdekében meghatározó szereplőként lép fel.

1.3.1.3 Határ menti közösségi közlekedés fejlesztése

A magyar-román-szerb hármass határ térségének átjárhatósága szempontjából kedvezőtlen a közösségi közlekedés helyzete. Egy határon átnyúló közösségi közlekedési szövetség létrehozását számos jogszabály akadályozza. A régió belüli utazást ugyanakkor kisebb beavatkozásokkal is meg lehetne könnyíteni anélkül, hogy jelentős infrastrukturális fejlesztések valósulnának meg.

Átfogó cél: az EGTC belső területi kohéziójának, valamint a határok átjárhatóságának erősítése

Specifikus cél: EGTC szintű közösségi közlekedési integráció kialakítása

A projekt tartalma:

- a) menetrendek harmonizációja és közös háromnyelvű menetrend kialakítása, megjelentetése;
- b) EGTC szintű közösségi közlekedési adatbázis és háromnyelvű információs portál kialakítása;
- c) a három országban érintett közlekedési vállalatok közös platformjának kialakítása, EGTC-s tarifa- és bérletrendszer bevezetése érdekében;
- d) EGTC-s turisztikai kártya fejlesztése és használatának lehetővé tétele a közösségi közlekedési eszközökön, mindhárom országban.

A projekt érzékelhetően erősíti az EGTC belső kohézióját, egyben erősíti a csoportosulás láthatóságát is. A közösségi szolgáltatások EGTC szintű harmonizációja révén jelentősen javul

BTC Konzorcium

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Vacsai köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

a határok átjárhatósága, ami a lakosság mobilitását, a határ menti kapcsolatok erősítését is magával hozza.

AZ INTEGRÁLT MEGKÖZELÍTÉS INDOKOLTSÁGA

Az EGTC belső kohéziójának erősítése szempontjából meghatározó jelentősége van annak, hogy a kis- és közepes városok miként tudnak egy határon átnyúló funkcionális rendszerben érvényesülni. Ennek feltétele, hogy a nagyvárosokkal élénk és proaktív együttműködési stratégiát folytassanak, illetve hogy az egymás közötti hálózati kapcsolataikat megerősítsék. A városi funkciók színvonalának javítása, egy magasabb fokú gazdaságosság elérése elképzelhetetlen a határátmenetek sűrítése és a határ menti közlekedési feltételek javítása nélkül. Ez pedig feltételezi a nagyvárosokkal történő szoros együttműködést.

Ezért a javasolt három projekt egymást feltételezi és együtt szinergikus hatásokat képes kiváltani.

ILLESZKEDÉS

Az illeszkedési fejezetben két irányban keressük az integrált beavatkozás kapcsolódási pontjait: egyrészt beazonosítjuk azokat a helyi kezdeményezésű projekteket, amelyek tartalmilag harmonizálnak az adott IB-vel, másrészt megvizsgáljuk, hogy az új programozási időszak szempontjából meghatározó uniós szintű stratégiai dokumentumok célkitűzéseire miként illeszkedik a tervezett integrált beavatkozás.

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
Integrált, határon átnyúló agglomerációs beavatkozás (Agglomerációs IB)	2.3.1.1 BTC urbanisztikai klaszter létrehozása	IP 6e: a városi környezet javításának, a városok revitalizációjának, a barnamezős területek (beleértve a rozsdáöveget is) helyreállításának és szennyezésmentesítésének intézkedései, a légszennyezettség csökkentésének és a zajmentesítés intézkedései IP 11: A közigazgatási hatóságok és érdekelték intézményi kapacitásainak és a közigazgatás hatékonyságának fokozása	PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés PA 10 Az intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése			

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
	2.3.1.2 A határ menti közlekedési infrastruktúra fejlesztése	IP 7c: környezetbarát (beleértve a kis zajterhelésű) és alacsony széndioxid-kibocsátású közlekedési rendszerek kifejlesztése, beleértve a belső vízi utakon és tengeren bonyolított közlekedést, kikötőket, multimodális kapcsolatokat és a repülőtéri infrastruktúrákat a fenntartható regionális és helyi mobilitás elősegítése érdekében IP 8d: a határon átnyúló munkaerőpiacok integrálása, beleértve a határon átnyúló mobili-	PA 1/b A mobilitás és az intermodalitás fejlesztése – vasúti, közúti és légi közlekedés	3. célkitűzés: Teljesíteni kell a „20/20/20” éghajlat-változási/energiaügyi célkitűzéseket (ideértve megfelelő körülmények között a kibocsátás 30 %-kal történő csökkentését)	A Magyarcsanád – Nagycsanád (Cenad) közötti közúti kapcsolat helyreállítása	Nemzeti Infrastruktúra-fejlesztő Zrt.

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		tást, a közös helyi foglalkoztatási kezdeményezéseket és közös képzést				
					Az Óbéb (Beba Veche) – Kübekháza közúti kapcsolat újjáépítése	Beba Veche
					Az Óbéb (Beba Veche) – Rábé (Rabe) közúti kapcsolat újjáépítése	Beba Veche, Banatsko Arandelovo
					Biciklizz keresztül Európán” Kerékpárút építése a jobb elérhetőség érdekében a magyar – szerb határ menti régióban	Mórahalom

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Külterületi kerékpárút építése Kelebiától a tompai közúti határátkelőig	Kelebia
					Kerékpárút építése határátkelőtől Nagyszentmiklósi g a DN 6-os főút mentén	Cenad, Sânnicolau Mare
					5501-es állami út szélesítése, felújítása	Kelebia
	2.3.1.3 Határ menti közösségi közlekedés fejlesztése	IP 4e: minden területen, különösen a városokban alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztési stratégiák	PA 1/b A mobilitás és az intermodalitás fejlesztése – vasúti, közúti és légi közlekedés	3. célkitűzés: Teljesíteni kell a „20/20/20” éghajlat-változási/energiaügyi célkitűzéseket (ideértve megfelelő	Szeged agglomerációjának és az ahhoz kapcsolódó települések közösségi közlekedésének	Forráskút

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		támogatása, beleértve a fenntartható, multimodális városi mobilitást és a csökkentés adaptációjához szükséges intézkedéseket IP 7c: környezetbarát (beleértve a kis zajterhelésű) és alacsony széndioxid-kibocsátású közlekedési rendszerek kifejlesztése, beleértve a belső vízi utakon és tengeren bonyolított közlekedést, kikötőket,		körülmények között a kibocsátás 30 %-kal történő csökkentését)	fejlesztése	

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR- PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		multimodális kapcsolatokat és a repülőtéri infrastruktúrákat a fenntartható regionális és helyi mobilitás elősegítése érdekében				

1.4 A GAZDASÁGI KOHÉZIÓT ERŐSÍTŐ BEAVATKOZÁSOK

1.4.1 Integrált, határon átnyúló agrárinnovációs és energetikai beavatkozás (Agro-climate IB) (integrált területi beruházás)

Az ESPON CLIMATE projekt készítői rámutatnak arra, hogy a bácskai, bánáti térséget a klímaváltozás középtávon közepes erősséggel fogja érinteni, bizonyos szempontokból azonban ez a hatás súlyosabb lesz. Várható, hogy a vízkészletek és vízhozamok jelentősen csökkenni fognak fél évszázados kitekintésben, ami sürgetővé teszi egy nagyteréségi, a három ország kormányainak összefogását is igénylő vízgazdálkodási rendszer kialakítását. Ez az igény minden, a régióval kapcsolatban az utóbbi időben készült fejlesztési dokumentumnak fontos eleme. Különösen aggasztó a helyzet a Homokhátságon, ahol az utóbbi 40 évben helyenként akár 8-10 métert is süllyedt a talajvíz szintje.

Már a hetvenes évek óta működik a térségben a Tisza-Marosszögi Vízgazdálkodási Társulat. A társulat működése kiterjed többek között Hódmezővásárhely, Makó, Magyarcsanak, Szeged-Tápé, Csanádpalota, Nagylak, és Algyő területére is. Az 1980-as évek végétől kezdődően az ország legjelentősebb társulati fejlesztései közé sorolható beavatkozások valósultak meg a társulás területén. A társulat munkája modellként szolgálhat a határon átnyúló fejlesztésekhez.

A helyszínen készített interjúk során kiderült, hogy a 2012-es kiemelkedően aszályos évben produkált termésátlagoknak akár hat-hétszeresét is el lehetne érni megfelelő öntözési rendszer kialakítása esetén. A román és a szerb oldalon a Maros-Arankára, a Bégára és a Temesre alapozva korábban jól működő csatornarendszer került kiépítésre, amelynek a gondozása a vízügyi igazgatóságok feladata lenne. Pénzügyi források hiányában azonban a csatornák mára kiszáradtak, sok helyütt az átemelő állomások is tönkre mentek, berendezéseiket széthordták. Pozitív kivételt jelent Törökkanizsa, ahol az önkormányzat öntözés céljából minden évben feltölti a csatornát. Az utóbbi években előrelépés leginkább a szerbiai oldalon történt, ennek jeleként Tiszaszentmiklóson a vonatkozó tervdokumentációt készítik elő. A szerbiai oldalon a Bánát belvízlecsapoló hálózatokkal való ellátottsága megoldott, 2000-től a tartomány és az önkormányzatok megkezdték a csatornák

kitakarítását. A hálózat a jövőben jól használható rendszerré alakítható. Az öntözés kérdése azonban a Vajdaságban sincs megnyugtatóan megoldva.

A várható egyre alacsonyabb vízhozamra tekintettel az öntözést a jövőben nem nyílt csatornák segítségével, hanem szivattyúzással, csőrendszereken keresztül fog kellene megoldani, a zöldség- és gyümölcsstermesztésben mikroöntözési rendszereket alkalmazva. Ezen a téren az EGTC innovatív, úttörő szerepet is játszhatna a közép-európai régióban.

A program megvalósítása a három érintett kormány együttműködését igényli, mivel a fejlesztésekhez igénybe vehető vízbázist elsősorban a régiót érintő nagy folyók, a Duna, a Tisza, a Körösök és a Maros biztosíthatják¹⁵. Ezen kívül fontos feladat a szélsőséges időjárás mellett egyre gyakoribb árvizek kezelése, és az ilyenkor keletkező additív vízhozam tárolására alkalmas létesítmények kialakítása.

Mindehhez hozzá kell még tennünk a felszín alatti vizek öntözési célú igénybe vételének lehetőségét is.

Nyilvánvaló, hogy a fentiek olyan mezoszintű beavatkozásokat tételeznek fel, amelyeket az EGTC befolyásolni, katalizálni képes, önállóan megvalósítani viszont nem. Ugyanakkor a tagönkormányzatok a legérdekeltebbek abban, hogy a javasolt rendszer kiépítésre kerüljön.

A magyar kormány a klímaváltozás várható hatásaira és a jelentős felszín alatti vízbázisra tekintettel fogadta el 2013 tavaszán a Nemzeti Vízstratégiát, amely egy Nemzeti Öntözési Ügynökség létrehozását is célul tűzte ki. A BTC EGTC mint a vízhiány által egyik leginkább sújtott térség az ügynökséggel, valamint a közelben található, szarvasi Halászati és Öntözési Kutatóintézettel együttműködve nemcsak az EGTC területén meglévő problémák kezelését oldhatja meg, hanem egyfajta kísérleti és mintaterépévé is válhat az alternatív öntözési módoknak.

A fejlesztések megvalósításához kedvező kereteket biztosít az Európai Unió Duna Régió Stratégiája is, amely a 2009-ben elfogadott Duna vízgyűjtő-gazdálkodási tervre támaszkodva

---

¹⁵ A Duna átlagos vízhozama Mohácsnál: 2180 m³/sec; a Tiszáé Szegednél: 820m³/sec; a Hármas-Körösé Szarvasnál: 105 m³/ sec; a Marosé Makónál: 155 m³/sec. A szegedi Tisza-vízhozam természetesen már tartalmazza a Maros és a Körösök vízhozamát is.

szorgalmazza a tagállamok összefogását az árvízi és az aszálykárok megelőzése érdekében.¹⁶

A Stratégia akcióterve külön javaslatot is megfogalmaz a vízgazdálkodás tudatos koordinációjára a közös érdekek mentén:

„Mivel több különböző célú (ivóvíz, öntözés, ipar, energia) verseny folyik a víz megszerzéséért, és mert a jövőben előfordulhat, hogy csökken a rendelkezésre álló vízmennyiség, fellépéseket kell kidolgozni egy vízkivételre vonatkozó gazdálkodási koncepció létrehozására, különös tekintettel a vízigény kezelésére, például a mezőgazdaság területén a hatékony öntözési technikák ösztönzésére, a víz ipari használatának csökkentésére, valamint a víztakarékos kultúra támogatására az Európai Bizottságnak az EU-ban tapasztalt vízhiányról és az aszályról szóló közleménye szerint.”¹⁷

A Stratégia megvalósítása során a vízminőség megőrzéséért és védelméért felelős cselekvési területet Magyarország Szlovákiával közösen koordinálja.

Az EGTC érdekeltsége szükségessé teszi, hogy a tágabb régió vízgazdálkodását érintő fejlesztések előkészítését vállalja fel, alakítson ki széles körű szakmai partnerséget, és járuljon hozzá a fejlesztések megvalósításához.

A vízgazdálkodási beruházások szorosan kapcsolódnak a területének nagy részén kiváló termőtalajjal rendelkező EGTC agrárinnovációs fejlesztési elképzeléseikhez. A klímaváltozás szükségessé teszi az öntözés megoldásán kívül a szárazságtűrő fajtájú növények nemesítését, az ehhez szükséges tudások integrációját és a gazdálkodókkal történő megosztását. Az EGTC nemcsak a régió foglalkoztatási helyzetének kezeléséhez járul így hozzá, a tradicionálisan agrár jellegű térség versenyképességének biztosításával, hanem egyfajta modelltérségévé válhat az agrár innovációnak. A termelők határon átnyúló hálózatosodását elősegítve a régió

---

¹⁶ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK. Az Európai Unió Duna régióra vonatkozó stratégiája. COM(2010) 715/4. 3.2. Környezetvédelem a Duna régióban

¹⁷ CSELEKVÉSI TERV, amely a következő dokumentumot kíséri: A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK. Az Európai Unió Duna régióra vonatkozó stratégiája. SEC(2010) 1489 végleges, 36

BTC Konzorcium

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Vacsi köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

élelmiszerigényének EGTC-n belüli előállításával az egészséges táplálkozási formák fő népszerűsítőjévé is válik a csoportosulás, aminek PR-értéke is van.

A BTC EGTC Közép-Európa egyik legjobban ellátott régiója az alternatív energiaforrások terén. A kiterjedt mezőgazdasági tevékenységnek köszönhetően jelentős mennyiségű növényi hulladék és állati ürülék képződik. Utóbbi nagy részét talajjavításra használják. Szalmatüzelésű erőmű nem működik a régióban, és a termálvizet is csak kivételes esetekben használják a turizmuson kívüli célokra (pl. Zombolyán a kórház melegházát fűtik ezzel, Makón szintén a kórház fűtésére használják, Forráskúton egy kertészetnél alkalmazzák, Kisteleken pedig nyolc közintézményt lát el egy félmilliárd forintos fejlesztésnek köszönhetően a város meleg vizű forrása), jóllehet az egész térség alatt általában könnyen kitermelhető termálvíz készlet található. A közeljövőben várhatóan Makón egy 1 milliárdos projekt eredményeként mintegy 1000 lakásegyenértékű távfűtőrendszer üzemelése indul újra a geotermikus energiára alapozva.

Mint a kohézióvizsgálatban utaltunk rá, az EGTC területe kedvező adottságokkal rendelkezik a napenergia hasznosítására is, a napsütéses órák száma átlagban meghaladja a 2000-et.

A kontinens fejlődését és a 2014 utáni forrásfelhasználást meghatározó Európa 2020 Stratégia egyik sarkalatos célkitűzése a háromszor 20-as prioritás: az üvegház hatású gázok 1990-es kibocsátási szintjének legalább 20%-os csökkentése, az összes energiafogyasztáson belül a megújulók arányának 20%-os növelése, az energiahatékonyság 20%-os javítása.

Egy komplex, ráadásul a határokat is meghaladó energetikai program megvalósítása ezért nem egyszerűen fejlesztési beruházásként értékes, hanem az Unióban kiemelt ismertséget is biztosíthat a régióknak. Ráadásul olyan adottságokról van szó, amelyeket nem kell külső forrásból importálni, épp ellenkezőleg, a program az ilyen import források arányának csökkentését segíti, az EGTC energetikai autonómiáját alapozza meg.

A régióban található energiaforrások minden bizonnyal elegendőek az első programban ismertetett öntözési rendszernek a működtetéséhez is. Mindez azt jelenti, hogy az EGTC saját erőből tudná biztosítani a mezőgazdasági termelékenység fokozásához szükséges erőforrásokat, és ezáltal a külső (globális) tényezőktől való függése is enyhülne, miközben

egy innovációt több szempontból is ötvöző, egyedi fejlesztési programrégióként jelenne meg.

A javasolt program a rendszer fokozatos kiépítésével számol, a beavatkozások egymásra épülnek, és végső soron vezetnek el a remélt viszonylagos autonómia szintjére.

A tervezett beavatkozások egymáshoz rendeltségére tekintettel a fejlesztéseket integrált területi beruházás formájában javasoljuk megvalósítani.

1.4.1.1 Integrált vízgazdálkodási rendszer kialakítása

Az integrált vízgazdálkodás feltételeinek biztosítása érdekében először egy vízgazdálkodási stratégiát kell megalkotni. A projekt második lépése a stratégiában és az akciótervben lefektetett célkitűzések fokozatos megvalósítása. Ennek érdekében a régió egészét felölelő műszaki tervdokumentáció elkészítésére lesz szükség. A második projektelem keretében tehát azok a tervezési dokumentumok készülnek el, amelyek az öntözési rendszer kiépítéséhez szükségesek az EGTC területén.

2012-ben Szerbiában egyedülálló víztisztító rendszert mutattak be Királyhalmán (Bački Vinogradi). A projekt megvalósítása mintegy 180 000 euróba került, és akár 5000 lakost is érinthet, amennyiben más településekre is kiterjesztik a hatáskörét. A tervek szerint a tisztított vizet nem csak Királyhalom, hanem a szomszédos Hajdújárás (Hajdukovo) és Ludas (Šupljak) lakói is használhatják majd. Kérdés, potenciálisan szóba jöhet-e bármely, a határ túloldalán található település a rendszer kibővítése szempontjából.

A térségi vízgazdálkodási terv kidolgozása során érdemes figyelembe venni a kapcsolódó Makó környéki projekteket, amelyek az ivóvíz minőségének javítására, és a szennyvíztisztító rendszer bővítésére és korszerűsítésére vonatkoznak. Utóbbi projekt a keletkező szennyvíziszap mezőgazdasági hasznosításának célját is magában foglalja. Ezen projektek több települést érintenek, így szükségszerűen megjelenik bennük a térségi megközelítésmód, de az ágazatok közti integrált szemléletet sem nélkülözik a mezőgazdasági hasznosítás bekapcsolásával, ezáltal mindenképpen példaértékűnek tekinthetők az integrált vízgazdálkodási terv alkotói számára.

Átfogó célok: alkalmazkodás a klímaváltozáshoz, fenntartható határon átnyúló vízkészlet-gazdálkodás megteremtése

Specifikus célok: hosszútávra szóló stratégiai szemléletmód elterjesztése és alkalmazása a vízgazdálkodásban, az agrárgazdaság jövedelemtermelő képességének növelése, a vízminőség javítása

A projekt tartalma:

- a) A projekt keretében az EGTC teljes térségére és tágabb régiójára vonatkozó, átfogó stratégia készül, amely az alábbi témákra terjed ki:
  - a klímaváltozás várható hatásai és ezek következményei a régióban
  - a régió felszíni és felszín alatti vízkészleteinek átfogó felmérése
  - a régió vízgazdálkodási műszaki állapotfelmérése
  - a régióra vonatkozó vízgazdálkodási tervek, dokumentumok integrációja
  - az EGTC vízgazdálkodási tervének elkészítése
  - a stratégia gyakorlati megvalósítását elősegítő akcióterv összeállítása.
- b) Integrált vízgazdálkodási terv: a műszaki tervdokumentáció elkészítése.

A projekt keretében készül egy általános tájékoztató kiadvány az agráriumban érdekelt gazdálkodók számára az éghajlatváltozás várható hatásairól, és a három országot érintő munkacsoport alakul a stratégiában és az akciótervben megfogalmazott célkitűzések, feladatok elvégzésének koordinációja, innovatív megoldások bevezetése céljából.

A projekt b) pontjának eredményeképpen fokozatosan készülnek el a kisebb térségeket ellátó, de egy ugyanazon rendszerbe illeszkedő tervek. Ezek képezhetik alapját a rendszer kiépítésének, amelynek megvalósítása már kívül esik az EGTC kompetenciáján. A megvalósítás elsősorban a vízgazdálkodást állami (tartományi) szinten koordináló szervezetek, intézmények feladata lesz, akiket éppen ezért már a tervezési szakaszban be kell vonni a munkálatokba.

A projekthez számos helyi kezdeményezés illeszthető (pl. a nagykőcsei – Checea – és a pitvarosi belvízprogram; a kelebiai záporvíztározó projektje, valamint a vízhálózat szabadkai – Subotica – irányú kiépítése; a perjámosi – Periam – öntöző berendezések felújítása, Nagyszentpéteren – Sânpetru Mare – pedig kiépítése); ugyanakkor a projekt célja azoknak a kezdeményezéseknek az integrációja, amelyek határon átnyúló jellegűek vagy ilyen hatásúak, és hozzájárulnak az EGTC területén egy egységes vízgazdálkodási rendszer kialakításához. A fő kérdés, hogy miként kapcsolhatóak egymáshoz az egyes hálózati elemek. A jelen stratégia keretében nincs rá mód, hogy a csatornarendszerek műszaki paramétereit, a középtávon várható öntözési igényekhez igazodó kísérleti megoldásokat számba vegyük, ezért a javasolt ITB első lépéseként el kell készíteni a meglévő eszközök leltárát és a vízigényre és vízhozamokra vonatkozó előzetes becsléseket. Ezek szolgálhatnak a stratégia alapjául, amelynek megalkotásába be kell vonni a három ország illetékes szerveit.

1.4.1.2 Közös víztakarékos öntözési rendszer kialakítása

A régió nagy részét egy a XX. század elején kiépült csatornarendszer szövi át. A csatornák nagy része azonban az idők folyamán eliszapolódott, kiszáradt, az átemelő szivattyúk jelentős részét ellopták.

Ma már a legtöbb helyen csővezetékek lefektetésével oldható meg az öntözés (ez egyben lehetőséget teremt mikroöntözési megoldások alkalmazására is), de a nagyobb csatornákat az agrárgazdálkodás zavartalansága érdekében helyre kellene állítani.

Átfogó célok: alkalmazkodás a klímaváltozáshoz, fenntartható határon átnyúló vízkészlet-gazdálkodás megteremtése

Specifikus célok: a meglévő csatornahálózat rekonstrukciója, víztakarékos vezetékhalózat és öntözőrendszerek kiépítése

A projekt tartalma:

az elkészült vízgazdálkodási és műszaki tervdokumentációk alapján a vízgazdálkodási rendszerhez kapcsolódó projektek előkészítése, koordinálása.

A projekt keretében az elkészült vízgazdálkodási terv fő beruházásaként kiépül az EGTC térségét lefedő öntözési rendszer. Mivel a rendszer működéséhez szükséges folyóvizek nem egy államban találhatóak meg, a hálózat szükségszerűen határon átnyúló jellegű beruházásként valósul meg. A projekt megvalósításához a BTC EGTC saját erőforrásai elégtelenek, a hálózat fenntartása is az érintett vízügyi vállalatok feladata, de a projekt előkészítésében, koordinálásában a csoportosulás meghatározó szerepet játszhat, tagönkormányzatai pedig egyes, a hálózathoz kapcsolódó fejlesztések gazdáai lehetnek.

1.4.1.3 Agrár-innovációs központ létrehozása

Az EGTC térsége hosszú időn keresztül számított az agrárinnováció központjának. A Monarchia idejében tőkeerős befektetők szervezték meg itt az első, nyugat-európai színvonalú gazdaságokat, amelyeket sűrű vasúti hálózat kötött össze egymással. A tulajdonosok nem kizárólag a mezőgazdasági termények értékesítésével foglalkoztak: jelentős feldolgozó kapacitásokat létesítettek, gépállomásokat működtettek, sőt, az agráriumot kiszolgáló gépek gyártásához külön üzemeket is építettek.

Ma a régióból teljesen hiányoznak a teljes vertikumban érdekelt szereplők, de a feldolgozóipar is elhanyagolható, és a keletkező mezőgazdasági szerves hulladék feldolgozására is csak elszórtan találhatunk példákat.

A klímaváltozás meg fogja követelni a terménystruktúra átalakítását, amelyhez a közelben megvan a tudáskapacitás.

A növényvédelem terén külön érdemes foglalkozni az agrártudományi kutatóintézetekkel, amelyek képesek hozzájárulni a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodáshoz és az agrárszektor jövedelmezőségének növekedéséhez. Az 1924-ben alapított, 2009 óta Gabonakutató Nonprofit Kft. néven működő szegedi szervezet Magyarország legnagyobb

agrárkutató intézménye. A szervezet fő feladatköre a kenyér- és takarmánygabona-félék és a hagyma nemesítésére, továbbá a termesztésük fejlesztésére irányuló kutatásra terjed ki. Csongrád megyében a nemesítői és agrotechnikai munka a szegedi központban és további négy nemesítő telepen valósul meg, melyek között található a kiszombori is. Szabadföldi kutatásokra, elsődleges vetőmag-szaporításra 1700 hektáron, zömében Kiszombor-Dénesmajorban kerül sor. A szántóföldi növények közvetlen vetőmag-feldolgozását és -forgalmazását 2001-től kezdődően a BTC EGTC területén a Kiszombori Vetőmagüzem végzi. Kiszomborban a társaság műszaki kutatás–fejlesztési, növénytermesztési és értékesítési tevékenysége 60 fő alkalmazásával történik.

A Iovrini Mezőgazdasági Kutató-fejlesztő Állomás szintén jelentős bázisa lehet a határon átnyúló együttműködéseknek. Az intézményben vetőmagokkal kapcsolatos kutatás, nemesítés zajlik. Az összes foglalkoztatott szezonális csúcs esetén eléri a 250-et, amelybe a mezőgazdasági munkások is beletartoznak. 2100 hektáron dolgoznak, továbbá 1000 hektárt bérelnek Pészaktól. Az említett agrárinnovációt hordozó intézetek az éghajlatváltozásra való felkészülés terén fontos szerephez juthatnak.

A jelen projekt célja ezeknek a meglévő tudásoknak az integrációja egy közös, EGTC-szintű agrárinnovációs központ létrehozásával. A központ aktívan kapcsolódhatna be a vízgazdálkodás, a fajtanemesítés, a kísérleti gazdaságok létrehozása terén egyelőre egymástól jórészt függetlenül folyó tevékenységekbe, egyben lehetőséget biztosítva a jelzett kísérleti gazdaságok elindítására.

Átfogó célok: az agrárgazdaság jövedelmezőségének és versenyképességének növelése, az agrár innováció térségi terjedése

Specifikus célok: az értékesítési, piacra jutási feltételek javítása, nagyobb termékpályákat átfordító vertikális integráció megteremtése

A projekt tartalma:

a) agrárinnovációs központ létrehozása, melynek feladata:

- egyfajta tudástranzferszerep ellátása a tudományos műhelyek és a régió gazdálkodói között, amellyel az újabb fejlesztések bevezetése elképzelhető, akár kísérleti gazdaságok kialakításával és működtetésével;
- az EGTC területének agrárgazdaságáról a lehető legteljesebb tudásanyag összegyűjtése, a beszállítói, értékesítési és feldolgozási láncok kialakítása (befektetők bevonásával, projektfejlesztéssel, tanácsadással), az agrárium ipari szükségleteihez kapcsolódó befektetésösztönző tevékenység ellátása;
- továbbá a régió termékeinek reklámozása a potenciális piacok irányában, nemzetközi projektek generálása és megvalósítása, partnerségi hálózatok kialakítása és működtetése.

b) az intenzív növénynevelés intézményrendszerének fejlesztése, összehangolása

c) a klímaváltozásra való felkészülés jegyében történő kutatások támogatása (pl. szárazságtűrő fajok tenyésztése)

d) vetőmagtermesztés, mintagazdaságok kialakítása.

A projekt eredményeként olyan, az éghajlatváltozásra reagálni képes mezőgazdasági termékszerkezet jön létre, mely csökkenti a klimatikus adottságok okozta terménykiesést és a gazdálkodás általános kiszámíthatatlanságát. Piaci előnyre tesz szert a térség azáltal, hogy innovatív módon időben képes megfelelő válaszokat adni az éghajlati kihívásokra.

1.4.1.4 BTC termékklaszter létrehozása

A terepmunka során nagyon gyakran került elő problémaként, hogy a mezőgazdasági termékek raktározásához, feldolgozásához és értékesítéséhez hiányzik a megfelelő háttér infrastruktúra. Általános gondot jelent a gazdálkodók számára a megtermelt termények piacra juttatása, amit vagy saját erőből kénytelenek megoldani, vagy az árakat kedvezőtlen szinten tartani képes, nagy értékesítési kapacitással rendelkező cégeken keresztül.

Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a termelők érdekeiket közösen sokkal hatékonyabban tudják képviselni, mint egyenként, és az értékesítés klaszter vagy termelési-értékesítési szövetkezet formájában történő megvalósítására is számos példa létezik mind Magyarországon, mind Romániában.

A beavatkozás emellett arra is lehetőséget teremt, hogy egy portál segítségével a gazdálkodást segítő információs rendszer is kialakításra kerüljön, ami a gazdák versenyképességét erősítheti.

Az élelmiszeriparhoz kötődő agrár- és biotechnológiai kutatás-fejlesztés terén kimagasló szerepe van a térségnek, ahogyan az oktatási intézmények képzési struktúráiban is meghatározó az agrártudományi terület (pl. Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. Biotechnológiai Intézete, Gabonakutató Nonprofit Közhasznú Kft., a Dél-Alföldi Bio-Innovációs Centrum, zombolyai, lovrini, bilédi mezőgazdasági szakiskolák, lovrini Mezőgazdasági Kutató-fejlesztő Állomás stb.). Agrártechnológiai, élelmiszerbiztonsági kutatásaik és oktatási tevékenységeik fontos alapot jelentenek a térségi agrárium fejlődéséhez. Számos kisebb vállalat foglalkozik – köszönhetően a spillover hatásoknak – élelmiszerbiztonsági, szaktanácsadási és agrármarketing tevékenységekkel, melyek a térségi agrárgazdaság termékeinek minőségbiztosítása és így a piacra jutás megkönnyítése szempontjából lényegesek, fejlesztésük ösztönzése célravezető.

Átfogó célok: az agrárgazdaság jövedelmezőségének és versenyképességének növelése, az érdekérvényesítési képesség fejlesztése

Specifikus célok: az értékesítési, piacra jutási feltételek, az élelmiszerbiztonság javítása, nagyobb termékpályákat átfogó vertikális integráció megteremtése

A projekt tartalma:

- a) a piacra jutást segítő intézményes keretek kialakítása (klaszterszervezet, klaszteriroda vagy tézsz létrehozása, EGTC-s védjegyrendszer kifejlesztése és bevezetése, az ehhez szükséges protokollok összeállítása és alkalmazása);
- b) informatikai fejlesztések: a piacra jutást segítő on-line értékesítési felület létrehozása; átfogó gazdainformációs rendszer kifejlesztése és működtetése;
- c) infrastrukturális beruházások: értékesítési raktárak, hűtőházak, előkészítő üzemek (csomagolás, darabolás, tisztítás stb.) építése a határ mindkét oldalán;
- d) értékesítési hálózat megszervezése (helyi termékes pultok legyártatása azonos arculattal, hálózati kihelyezésük, a feltöltés megszervezése);
- e) termékmarketing-tevékenységek (on-line és média marketing az érintett országokban, termékbemutatók, vásárok szervezése, közös fellépés szervezése az értékesítés érdekében);
- f) szemléletformálás (kiadványok megjelentetése, helyi, térségi figyelemfelkeltő akciók lebonyolítása, helyi médiumok bevonása);
- g) térségi feldolgozó és értékesítési integráció erősítése (a klaszter tevékenységeinek közép- és hosszú távú tervezése, akcióprogram összeállítása, akciócsoport létrehozása).

A projekttől azt várjuk, hogy érzékelhetően javít a jelenlegi értékesítési problémákon, egyben hozzájárul az EGTC térségi identitásának kialakításához is, népszerűsíti és ismertté teszi a BTC-t mint márkát, és növeli a helyi termékek vásárlása iránti keresletet.

1.4.1.5 Gazdaképzési program

A régió agrárszektorának sikeressége attól is függ, hogy a gazdálkodók mennyire lesznek képesek alkalmazkodni a megváltozó körülményekhez. Az EGTC egyik missziója lehet az, hogy a vidéki gazdákat felkészíti az új helyzetre, és segíti alkalmazkodásukat, képzésekkel. Ezeknek az az előnye is megvan, hogy a rajtuk részt vevők megismerhetik egymást, egymás problémáit, gondolkodásmódját, és az ismeretség segíthet a szövetkezési hajlam erősítésében is.

Átfogó cél: az agrárgazdaság jövedelmezőségének és versenyképességének növelése

Specifikus célok: az éghajlati és piaci viszonyok megváltozásához alkalmazkodni képes gazdálkodók képzése, alternatív jövedelemszerzési formák támogatása

A projekt tartalma:

- a) képzési programok összeállítása;
- b) kurzusok, téli képzések lebonyolítása. A képzések moduláris rendszerben építhetők egymásra, és számos területet érinthetnek:
  - az éghajlatváltozás hatásai a mezőgazdaságra
  - az uniós szabályozási rendszer, támogatások és pályázati lehetőségek
  - alternatív jövedelemszerzési források a vidéki gazdaságban
  - alternatív energiafelhasználás
  - vidéki turizmus, agroturizmus, vendéglátás
  - helyi termékekkel kapcsolatos jó gyakorlatok, szabályozási háttér.
- c) két tanulmányút megszervezése: összesen 20-20 gazdát visz el az EGTC, olyan térségekbe, ahol a kurzusokon hallottakat a gyakorlatban is megismerhetik a résztvevők.

A projekt eredményeképpen jelentősen bővülnek a gazdálkodók ismeretei, erősödik az együttműködés, és a BTC-termékklaszter újabb partnereket tud bevonni, a régió versenyképessége tovább erősödik.

1.4.1.6 Regionális energetikai ügynökség létrehozása

Az EGTC térségének kedvező energetikai adottságait komplex módon hasznosító program feltételezi egy olyan intézmény létét, amely az egész fejlesztési folyamatot koordinálni képes. Az EGTC-nek mint új jogi formának nagy előnye bármilyen más kezdeményezéssel szemben, hogy határon átnyúló illetékességgel hozhat létre saját intézményeket, így pl. regionális energiaügynökséget is.

Az ügynökség az EGTC önálló intézményeként vagy vállalkozásaként alapítandó meg, azzal a céllal, hogy az együttműködés által érintett térségben műszakilag és pénzügyileg készítse elő és menedzselje végig az energetikai beruházásokat. A cél elsősorban az önkormányzati fenntartású intézmények megújuló energiaforrásokra történő átállásához, illetve energiahatékonyságának növeléséhez szükséges beavatkozások megtervezése és kivitelezése, valamint a stratégiai befektetők irányában a régió kiejánlása, reklámozása, de az ügynökség más szereplők számára is nyújthat szolgáltatásokat, ezáltal saját bevételekre is szert tehet a későbbiekben.

Átfogó célok: a BTC EGTC energetikai függetlenségének elősegítése, energetikai innovációs képességének fejlesztése

Specifikus célok: a megújuló energiaforrások felhasználásán alapuló gazdaságfejlesztés támogatása, önkormányzati energiahatékonyság ösztönzése a fenntartási költségek csökkentése érdekében

A projekt tartalma:

- a) regionális energetikai ügynökség kialakítása és elindítása, térségi fejlesztési irodák létrehozása;
- b) szemléletformálás: tájékoztató kiadványok készítése a megújuló energiaforrásokról, az Európai Unió energiapolitikájáról, szemléletformáló települési fórumok megrendezése az EGTC magyar, román és szerb oldalán;
- c) térségmarketing: az energetikai befektetők irányában az EGTC reklámozása kiadványok és on-line megjelenések segítségével (célszerű olyan országokban is megjeleneni, ahol a megújuló energetikai befektetések jelentős előrehaladást értek el, mint pl. Izlandon, Hollandiában vagy Dániában);
- d) befektetőközvetítés: az ide érkező befektetők számára egy kataszter összeállítása, a befektetők elővizsgálata és kiközvetítése.

A projekt eredményeként nemcsak az energetikai fejlesztések gazdája jelenik meg EGTC-s szinten, hanem intenzív tervezési munka is kezdődik a megújuló energiaforrások jobb térségi kihasználása érdekében is. Az EGTC így egy olyan szolgáltatást képes nyújtani tagjai számára, amely közvetlen hasznot jelent a számukra.

1.4.1.7 Energetikai innováció és képzés/szakképzés

A fejlesztések legfelső fokozatát az jelenti, amikor az egyes beavatkozások megvalósítását követően az EGTC térségét lefedő integrált energetikai rendszer kialakítására kerül sor.

A beavatkozás lényege, hogy a régióban helyi szinten meglévő potenciálokat részben helyben, de amennyiben a szállítás megoldható, akkor a nagyobb térségben használnák ki. Ehhez először fel kell mérni a meglévő energiavagyont és az energiaszükségletet, területi bontásban. A meglévő geotermikus, fotothermikus, fotovoltaikus, biogáz- és szélenergiát a BTC tagjai közösen hasznosítanák – a meglévő jogszabályi keretek között.

A rendszer kialakítása lehetőséget biztosít kísérleti fejlesztések, innovatív beruházások és nemzetközi projektek megvalósítására. A Dél-alföldi Energetikai Klaszterbe és az Innoenergy uniós hálózatba történő bekapcsolódással az EGTC sikerrel vehet részt a Horizont program kiírásain.

Átfogó célok: a BTC EGTC energetikai függetlenségének elősegítése, energetikai innovációs képességének fejlesztése

Specifikus célok: a megújuló energiaforrások felhasználásán alapuló gazdaságfejlesztés támogatása, mintatérsséggé válás támogatása az alkalmazott kutatások terén és a kapcsolódó szakképzési háttér megteremtésével

A projekt tartalma:

- a) a megújuló energiaforrások felhasználását segítő, határon átnyúló, több nyelvű képzési / szakképzési rendszer kialakítása (gépészeti szakképzés, energetikai technikai képzés, tréningek, felsőoktatási együttműködések elősegítése);
- b) az energetikai ügynökség köré innovációs képzési hálózat kialakítása, és akcióterv, valamint mintaprojektek kidolgozása;
- c) nemzetközi képzési kapcsolatokat elősegítő tevékenységek megvalósítása (rendezvények, kiadványok, on-line akciók).

A projekt eredményeként a tudástranszferre és a klaszter eddigi eredményeire és szakmai hátterére építve az EGTC egyfajta mintatérsségévé válhat a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos alkalmazott kutatásoknak. Ezzel párhuzamosan várhatóan természetes módon is megjelennek az ágazathoz tartozó beszállítók, gyártó kapacitások, főként ha az ez irányú szakképzés fejlesztése révén a régió képes ide vonzani a megfelelő tudást is.

1.4.1.8 Vállalkozói energetikai inkubációs központ

A BTC EGTC a közép-európai térségben az energetikai innováció központjává tehető. Ehhez szoros együttműködés kialakítása javasolt a szegedi és a temesvári egyetemekkel, elsősorban a Temesvári Politechnikai Egyetemmel, valamint a Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Karával és az ArchEnerg Klaszterrel. Az egyetem, a klaszter és az EGTC együttműködésében, az inkubációs központ szerves részeként lehetőséget látunk egy olyan állandó műhely kialakítására, amely a csoportosulás energetikai stratégiájának megvalósításához a tudományos-szakmai háttérrel biztosítani tudja. Az egyetemek számára az együttműködésből az az előny származhat, hogy a világszerte kurrens megújuló energetikai témában mód nyílik a nemzetközi szakmai közvélemény részéről is érdeklődéssel kísért kísérleti projektek megvalósítására, és ezen a területen spin-off cégek alapítására.

Átfogó célok: a BTC EGTC energetikai függetlenségének elősegítése, energetikai innovációs képességének fejlesztése

Specifikus célok: a megújuló energiaforrások felhasználásán alapuló gazdaságfejlesztés támogatása

A projekt tartalma:

- a) vállalkozói energetikai inkubációs központ megalapítása saját arculattal, melynek tervezett szolgáltatásai az alábbiakra terjednek ki:
- energetikai tanácsadás vállalkozások számára;
  - energetikai befektetési és szolgáltatási kataszter összeállítása a régióbeli lehetőségekről és az itt működő szolgáltatókról;
  - partnerközvetítés energetikai beruházások megvalósításához (a határ menti térségben és Európa más országaiban);
  - projektfejlesztés és -menedzsment, finanszírozási konstrukciók kiközvetítése.

- b) állandó kutatói műhely létrehozása az érintett egyetemek bevonásával;
- c) több éves kutatási-fejlesztési terv összeállítása a műhely keretein belül;
- d) az inkubációs központ szolgáltatásainak meghirdetése a régióban (on-line, és médiahirdetések, népszerűsítő kiadványok);
- e) energetikai konferencia és vásár szervezése a vállalkozói szektor bevonásával.

A projektől legfőképpen azt várjuk, hogy jelentősen bővül a megújuló energetikai szektorban érdekelt vállalkozások köre a régióban, ami a további innováció alapvető feltétele. Egyben azt is el szeretnénk érni, hogy minél több vállalkozás válassza a megújulókat energiaigényének fedezésére.

AZ INTEGRÁLT MEGKÖZELÍTÉS INDOKOLTSÁGA

A beavatkozás megvalósítását integrált területi beruházként látjuk elképzelhetőnek, mivel számos eltérő jellegű tevékenységet tartalmaz, a raktárkapacitások kialakításától a védjegyrendszer bevezetésén át az informatikai fejlesztésekig vagy az energetikai képzések elindításáig. Ezek között a tevékenységek között vannak olyanok, amelyek magánbefektetéseként valósíthatóak meg, de a koordinációs feladatokat az EGTC is elláthatja. Ugyancsak célszerű a termékértékesítésnek is valamilyen integrált rendszeren keresztül történnie (pl. térsz vagy klaszter), amelyhez szintén az EGTC nyújthatja a határon átnyúló intézményi kereteket.

A javasolt beavatkozások szervesen épülnek egymásra, gyakran kölcsönös összefüggésrendszert kialakítva.

A régió mezőgazdaságának jövője alapvető módon függ az öntözés feltételeinek biztosításától. Az előre jelzett vízhiányra idejében fel kell készülni, várható, hogy szükség lesz a víz szállítására, és az ehhez szükséges energiát célszerű helyben előállítani. A vízgazdálkodás integrációján kívül (amelyet adekváttá tesz a közös vízvagyon megléte, illetve

az egymásra utaltság) ezért az agrárium további fejlődéséhez fontos feltételként jelenik meg az energetikai háttér biztosítása is.

Ugyanakkor a mezőgazdaság a regionális energetikai stratégia megvalósítása szempontjából alapanyag-termelő ágazatként is megjelenik, hiszen a keletkező szerves hulladékból energia nyerhető ki. Annak érdekében, hogy az EGTC területén, annak különböző térségeiben keletkező hulladék hatékony energiaforrássá váljon, az erőforrások és az energiaigény területi megjelenésének átfogó vizsgálatára és a termelés integrációjára lesz szükség. Az EGTC mint területi integrátor ezért nem pusztán a helyi szinten megjelenő erőforrások és igények összekapcsolásában játszhat meghatározó szerepet, hanem egy magasabb szintű területi gazdaságosságot eredményező integráció kialakításában is. Ennek több intézményi feltételét is beépítettük az ITB-be: az energetikai ügynökség feladata az EGTC energiaszükségletének felmérése, valamint az egyes helyi projektek műszaki és pénzügyi előkészítése, a megvalósításhoz szükséges pénzügyi erőforrások felkutatása és biztosítása és (igény szerint) a beruházási projektek menedzselése. A megfelelő szakemberháttér biztosításában segíthet a megújuló energiaforrások felhasználását segítő képzési rendszer, az ilyen témában érdekelt vállalkozások megjelenésének, megerősödésének elősegítése érdekében pedig egy inkubációs központ létrehozására kerülhet sor. Fontos itt kiemelnünk, hogy az EGTC-nek e téren szoros együttműködésre kell törekednie a régió nagyvárosaiban már meglévő műhelyekkel.

A várakozások szerint az energetikai ügynökség hatékonyan vesz majd részt az egész régió területén az EU 2020 Stratégia vonatkozó célkitűzésének nemzeti szintű teljesítésében, jelentősen javítva a megújuló energiaforrások felhasználásának és az energiahatékonyságnak a szintjét. Az ügynökség képes egyedi projekteket előkészíteni és szükség esetén menedzselni, de az egész régió energiapiacát is jól ismeri, így az integráció lehetőségeire is reagálni tud. Annak érdekében, hogy a célul kitűzött váltás az energiaellátás terén bekövetkezzen, szükség lesz az új technológiákat ismerő és használó szakemberek képzésére is. A fejlesztésektől nemcsak az átállás sikerességét várjuk, hanem hogy a régió egyfajta mintaterületévé válik a megújuló energiaforrások felhasználásának, ami az ilyen területen mozgó vállalkozások számának növekedését hozza magával. Ehhez a tudományos háttérrel a

szomszédos nagyvárosok egyetemei tudják biztosítani. A tervezett inkubációs központ egyszerre alkalmas a kezdő vállalkozások elindulásához szükséges helyszínt és tanácsadói szolgáltatásokat biztosítani, valamint a tudásmegosztás terepeként a klaszterizációt erősíteni.

A klímaváltozás nem kizárólag a vízgazdálkodás harmonizációját teszi szükségessé, hanem a szántóföldi növénytermesztés reformját, a szárazságtűrő fajták meghonosítását is. Ennek érdekében javasoltuk egy agrárinnovációs központ létrehozását, valamint a helyi termelők integrációját és ismereteinek bővítését. A fenti intézkedéseknek köszönhetően reményeink szerint nőni fog a hektáronkénti termésátlag, javulnak az értékesítés feltételei, és széles körben terjednek el a klímaváltozás hatásait mérséklő eljárások. A termékek értékesítésének integrációja erősíti az agrár szektor versenyképességét, javítja a foglalkoztatási mutatókat, és elősegíti egy közös EGTC-s brand kialakítását. Az EGTC területén megtermelt élelmiszerek raktározását, értékesítését, feldolgozását a csoportosulás koordinálja, és segít a helyi termelőknek, hogy termékeik magas színvonalúak legyenek, feleljenek meg a három ország és az EU jogszabályi előírásainak, és jussanak el a környező nagyvárosok lakosainak asztalára.

Az ismertett ITB ehhez egyszerre célozza biztosítani a tudást, a vízellátást (öntözéshez), a szükséges energiát és azokat az intézményeket, amelyek a fejlesztésekhez a szakmai segítséget képesek biztosítani. Az intézmények gazdaságos működtetését segíti a növekvő igény, amely egyrészt a szemléletformáló akciók, másrészt a javasolt képzések révén, valamint a vállalkozók és a helyi termelők integrációjának köszönhető információcsere révén fog jelentkezni. Az intézmények működése önmagában is kedvezően fog hatni az energetikai és agrár vállalkozások számának emelkedésére, ami látványosan erősíteni fogja a régió potenciálját e két területen. Ezáltal érhető el az a távlati cél, hogy egyszerre erősítsük az EGTC térségének energetikai függetlenségét és élelmiszer-önellátását, valamint tegyük a régiót az energetikai és agrár innováció egymást erősítő mintaterületévé.

ILLESZKEDÉS

Az Agro-Climate IB számos ponton illeszkedik mind a helyi fejlesztési elképzelésekhez, mind az uniós fejlesztési célokhoz.

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
Integrált, határon átnyúló agrárinnovációs és energetikai beavatkozás (Agroclimate IB)	2.4.1.1 Integrált vízgazdálkodási rendszer kialakítása	IP 6b: a vízgazdálkodási ágazat jelentős beruházási szükségletének kielégítése az Unió környezetvédelmi vívmányai követelményeinek teljesítése, valamint a tagállam további követelményeinek kielégítése érdekében IP 6f: a hulladékgazdálkodási ágazat, a vízgazdálkodás, a talaj-védelem területén a környezetvédelem javítását és energiahatékonyságát szolgáló, vagy a	PA 4 A vizek minőségének helyreállítása és megőrzése PA 5 Környezeti kockázatok kezelése PA 6 A biodiverzitás, a táj, valamint a levegő- és talajminőség megőrzése		Makó és Térsége Ivóvízminőség-javító Projekt	Makó és Térsége Ivóvízminőség-javító Társulás (Makó, Ferencszállás, Klárafalva, Kiszombor, Maroslele, Királyhegyes, Földeák, Óföldeák, Apátfalva, Magyarcsanád, Nagylak, Csanádpalota, Ambrózfalva, Nagyér, Csanádalberti, Pitvaros, Kövegy)

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		légszennyezett-séget csökkentő innovatív technológiák ösztönzése				
					A Makói Szennyvíztisztító Telep Bővítésére és Korszerűsítése	Makó és Térsége Szennyvízcsatornázási Társulás
					Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Program	Mórahalom és Térsége Ivóvízminőségjavító Önkormányzati Társulás (Mórahalom, Ásotthalom, Bordány, Domaszék, Forráskút, Pusztamérges, Ruzsa, Öttömös, Üllés, Zákányszék)

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
					Fenntartható vízgazdálkodási infrastruktúra kidolgozása a magyar-román határ menti régióban	Mórahalom, Jimbolia
					Belvízelvezetés megoldása	Novi Kneževac
					Belvízlecsapoló hálózat fejlesztése	Nova Crnja
					Trafók létesítése a szivattyúzás megkönnyítése végett	Novi Kneževac
					Vízhálózat bővítése Szabadka felé	Kelebia
					A Bega-csatorna felújítása	Bánsági Vízügyi Igazgatóság

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
	2.4.1.2 Közös víztakarékos öntözési rendszer kialakítása	IP 6b: a vízgazdálkodási ágazat jelentős beruházási szükségletének kielégítése az Unió környezetvédelmi vívmányai követelményeinek teljesítése, valamint a tagállam további követelményeinek kielégítése érdekében IP 6f: a hulladékgazdálkodási ágazat, a vízgazdálkodás, a talajvédelem területén a környezetvédelem javítását és energiahatékonyságát szolgáló, vagy a légszennyezett-séget	PA 4 A vizek minőségének helyreállítása és megőrzése PA 5 Környezeti kockázatok kezelése PA 6 A biodiverzitás, a táj, valamint a levegő- és talajminőség megőrzése		Öntözést szolgáló berendezések megépítése Egeresen	Sânpetru Mare

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
		csökkentő innovatív technológiák ösztönzése				
					Helyi öntöző berendezések felújítása és fejlesztése	Periam
					Záportározó építése	Kelebia
	2.4.1.3 Agrár-innovációs központ létrehozása	IP 1a: a kutatási és innovációs infrastruktúra (K+I) és kiválóságának a fejlesztésére irányuló kapacitás megerősítése, különösen az európai érdekeltségű kompetenciaközpontok támogatása IP 1b: a vállalatok	PA 5 Környezeti kockázatok kezelése PA 7 Tudás-alapú társadalom kialakítása a kutatás, az oktatás és az információs technológiák segítségével PA 8 A vállalkozások versenyképességének,	2. célkitűzés: Az EU GDP-jének 3 %-át a K+F-re kell fordítani		

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
		K+i beruházásainak elősegítése, és vállalatok, K+F központok, valamint a felsőoktatás közötti kapcsolatok fejlesztése, különösen termék- és szolgáltatás-fejlesztés, technológiaátadás, szociális innováció, ökoinnováció, közszolgálati alkalmazások, keresletélénkítés, hálózatépítés, klaszterek és nyílt innováció intelligens specializáció által, technológiai és alkalmazott kutatás, kísérleti programok, korai termékhitelítési	beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása			

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
		intézkedések, az alaptermő technológiák fejlett gyártási kapacitásának és az első gyártásnak a támogatása, különösen a kulcstermő technológiák valamint az általános célú technológiák terjesztése IP 5a: az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra irányuló beruházás támogatása, beleértve az ökoszisztéma-szerű megközelítéseket IP 6f: a környezetvédelem javítását és energiahatékonyágát				

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
		szolgáltató, vagy a légszennyezettséget csökkentő innovatív technológiák ösztönzése a hulladék-gazdálkodási ágazat, a vízgazdálkodás, a talajvédelem területén				
	2.4.1.4 BTC termékklaszter létrehozása	IP 3c: termék- és szolgáltatásfejlesztési kapacitások létrehozásának és kibővítésének elősegítése IP 3d: a kkv-k kapacitásának támogatása, hogy regionális, országos és nemzetközi piacok bővítésében,	PA 8 A vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása	célkitűzés: a foglalkoztatási szint 75%-ra emelése	A tanyai termékek nagyobb arányú piacra jutásának elősegítése a Móraalmi kistérségben	Bordány, Mórahalom, Zákányszék, Öttömös, Ruzsa, Üllés, Forráskút, Üllés, Pusztamérges, Zombó, Szatymaz

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
		valamint innovációs folyamatokban vegyenek részt IP 8b: helyi fejlesztési kezdeményezések és szomszédos szolgáltatásokat nyújtó struktúrák támogatása új munkahelyek teremtése érdekében				
					Termelői és értékesítési szövetkezet, gépkörök kialakítása	Senta
					A térségi szintű értékesítés megoldása	Žitište

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
					Modern üzlethelyiségek nyújtása kis és nagy zöldség- és gyümölcstermelőknek kedvező feltételekkel, Szerbia legnagyobb piacán	Kanjiža
					Zöldségfelvevő központ létrehozása	Periam
					Félfedett piactér építése	Kelebia
					A városi zöldségpiac felújítása, bővítése, lefedése	Jimbolia

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Mezőgazdasági feldolgozóüzemek és tárolókapacitások építése	Žitište
					Mezőgazdasági terményfeldolgozások	Čoka
					Vetőmagtermesztés, gazdaszövetségekkel való együttműködés	Nova Crnja
					Agyümölcsstermesztés és -feldolgozás fejlesztése	Senta
	2.4.1.5 Gazdaképzési program	IP 3c: termék- és szolgáltatásfejlesztési kapacitások létrehozásának és	PA 7 Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, az oktatás és az	4. célkitűzés: Az iskolából kimaradók	Tanyagondnokság informatikai fejlesztése	Forráskút

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
		kibővítésének elősegítése IP 3d: a kkv-k kapacitásának támogatása, hogy regionális, országos és nemzetközi piacok bővítésében, valamint innovációs folyamatokban vegyenek részt IP 10: beruházás az oktatásba, a képzésbe és a szakképzésbe a készségek érdekében és az egész életen át tartó tanulásba oktatási és képzési infrastruktúrák kifejlesztésével	információs technológiák segítségével PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés	arányát 10 % alá kell csökkenteni, és el kell érni, hogy az ifjabb generáció 40 %-a rendelkezzen felsőoktatási oklevéllel.		

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
					„Tudásdepó Expressz” – élethosszig tartó tanulás és könyvtárfejlesztés	Ruzsa
	2.4.1.6 Regionális energetikai ügynökség létrehozása	IP 4a: megújuló energiaforrásokból nyert energia előállításának és forgalmazásának támogatása IP 4c: a közösségi infrastrukturális létesítményekben, beleértve a közösségi építményeket és a lakásépítési ágazatban az energiahatékonyság, az intelligens energia menedzsment és a megújuló energia	PA 2 A fenntartható energia használatának ösztönzése PA 8 A vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása	célkitűzés: a megújuló energiaforrások felhasználási arányának 20%-kra történő emelése; az energiahatékonyság 20%-kal történő javítása		

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		támogatása IP 4e: minden területen, különösen a városokban alacsony széndioxid-kibocsátású fejlesztési stratégiák támogatása, beleértve a fenntartható, multimodális városi mobilitást és a csökkentés adaptációjához szükséges intézkedéseket				
	2.4.1.7 Energetikai innováció és képzés/szakképzés és	IP 4a: megújuló energiaforrásokból nyert energia előállításának és forgalmazásának támogatása IP 4c: a közösségi	PA 2 A fenntartható energia használatának ösztönzése PA 7 Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás,	célkitűzés: a megújuló energiaforrások felhasználási arányának 20%-kra történő emelése; az energiahatékonyság	Napelemmező kiépítése	Kelebia

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
		infrastrukturális létesítményekben, beleértve a közösségi építményeket és a lakásépítési ágazatban az energiahatékonyság, az intelligens energia menedzsment és a megújuló energia támogatása IP 4e: minden területen, különösen a városokban alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztési stratégiák támogatása, beleértve a fenntartható, multimodális városi mobilitást és a csökkentés	az oktatás és az információs technológiák segítségével PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés	20%-kal történő javítása		

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		adaptációjához szükséges intézkedéseket				
					GEOCOM CONCERTO Mintaprojekt, a Geothermal Communities című projekt Mórahalmon	Mórahalom
					Komposztáló üzem létesítése	Kelebia
					Faaprítékoló és pelletüzem létesítése	Kelebia
					Energiaerdő telepítése	Kelebia, Pitvaros
					Termásvíz hasznosítási program	Kelebia

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
					Megújuló energián alapuló alternatív városrész kialakítása	Kistelek
					Kistelek és térsége ipari park megújuló energiával történő ellátása	Kistelek
					A strand és a sportcsarnok fűtése termálvízzel	Senta
					Megújuló energia és termálvíz a városért	Tompa
					Energetikai park kialakítása	Periam
					Napelemes park létrehozása (5 ha)	Variaş

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
					Napelemes park létrehozása	Cărpiniș, Giera
					Naperőművek létesítése	Čoka
					Biomassza-erőmű létesítése	Senta
					Szélerőmű létesítése	Livezile
					Szélenergia kihasználása	Nova Crnja
					Szélerőmű park Makó város külterületén	Makó
					Távhő-rendszer energetikai korszerűsítése Makó város területén	Makó

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
					Közütemények energiakorszerúsítése	Bordány, Forráskút, Kelebia, Kiskunhalas, Kistelek, Kunbaja, Madaras, Pitvaros, Röske, Tompa
					Közüvilágítás korszerúsítése	Bordány, Madaras, Makó, Ruzsa
	2.4.1.8 Vállalkozói energetikai inkubációs központ	IP 1b: a vállalatok K+I beruházásának elősegítése, és vállalatok, valamint K+F központok, felsőoktatás közötti kapcsolatok fejlesztése, különösen termék- és	PA 2 A fenntartható energia használatának ösztönzése PA 7 Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, az oktatás és az információs technológiák segítségével	3. célkitűzés: Teljesíteni kell a „20/20/20” éghajlatváltozási/energiaügyi célkitűzéseket (ideértve megfelelő körülmények között a kibocsátás 30 %-kal történő csökkentését)		

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
		szolgáltatásfejlesztés , technológiaátadás, szociális innováció, ökoinnováció, közszolgálati alkalmazások, keresletélénkítés, hálózatépítés, klaszterek és nyílt innováció intelligens specializáció által, technológiai és alkalmazott kutatás, kísérleti programok, korai termékhitelesítési intézkedések, az alaptermékfejlesztési fejlett gyártási kapacitásának és az első gyártás támogatása, különösen a kulcstechnológiák valamint az általános	ségével PA 8 A vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés			

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTKAZDA
		célú technológiák terjesztése IP 4b: a vállalkozásoknál az energiahatékonyság és a megújuló energia használatának elősegítése IP 6g: az ipar erőforráshatékony gazdasági átalakításának ösztönzése, a köz- és a magán-szektorban a zöld növekedés, az öko-innováció és a környezeti megfelelési menedzsment támogatása				

1.4.2 Balkáni Kapu IB (Integrált területi beruházás)

Mint arra több helyütt utaltunk, az EGTC helyzeti energiáját növeli, hogy az Európai Unió bővítése szempontjából a legérdekesebb helyen fekszik, ahol a bővítés következő üteme fog megvalósulni. Az EGTC és tagtelepüléseinek jövőbeni sorsa alapjaiban függ attól, hogy ezt az adottságot miként képesek kihasználni. A csoportosulás alapításakor már eleve azzal számoltak a kezdeményezők, hogy a hármashatár által érintett szerbiai községek is teljes jogú tagként csatlakoznak az együttműködéshez. Ezt azonban a szerbiai jogszabályok jelenleg még nem teszik lehetővé.

Az EGTC kapuszerepét akkor tudja betölteni, ha hozzá tud járulni a vajdasági községek uniós integrációjához, és meg tudja teremteni a termékek, áruk, emberek egymásra találásának feltételeit.

A kapuprogram integrált beavatkozás célja, hogy az EGTC térbeli funkcióját és belső kohézióját egyszerre erősítse.

A Balkán kapuja szerepet nyilvánvalóan a nagyvárosi hálózat inkább képes betölteni, mint az EGTC kisvárosai. Ugyanakkor utóbbiak sorsa jórészt attól függ, miként tudnak rákapcsolódni ezekre a folyamatokra. Amennyiben kellő felkészültséggel és stratégiaileg megalapozottan teszik ezt, akkor nem csak résztvevői, de alakítói is lehetnek a kapuszerepnek. Ennek egyik eszköze egy olyan befektetési övezet létrehozása, amelyet a Nagyszentmiklós (Sânnicolau Mare), Makó, Rösze, Mórahalom, Kelebia és Tompa, illetve Magyarkanizsa (Kanjiža) és Törökkanizsa (Novi Knezevac) által határolt térségben lehet kialakítani, Szabadka (Subotica) bevonásával.

Az övezet létrehozásakor alapozni lehet a Magyarország-Szerbia IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program keretén belül a „Gate to Europe. Elaboration of studies of a potential cross-border industrial park” címen megvalósított projektre. A projekt jóvoltából elkészült megvalósíthatósági tanulmányok nyomán megállapítható, hogy a szerb és magyar jogszabályi környezet olyan együttműködő, bár jogilag különálló ipari parkok létrehozását teszi lehetővé, amelyek a közös stratégiák kialakítása által tudnak összehangoltan működni. A Tompán és Szabadkán tervezett egy-egy ipari park fontos feladata lesz az ott

megteremtődő szolgáltatások szétesztása, közös működtetése. Megfelelő koordinációval a kettősség, a párhuzamos kapacitások kiépítése elkerülhető.

Az egyes ipari zónák, parkok kiegészítő szolgáltatásokkal (pl. támogatási és pályázati tanácsadás, logisztikai szolgáltatások, megrendelők felkutatása) való ellátottsága szerény, ez alól elsősorban a Makói Ipari Park, a Homokhát Térségi Agrár-Ipari Park és Szabadka képez kivételt. Makó, Nagyszentmiklós és a BTC-hez közeli Szabadkára rácsatlakozó Tompa, Kelebia térsége azért kiemelten fontos, mivel vállalozási potenciáljuk nagy, jelentős exportkapacitásokkal bírnak, és jelentős foglalkoztatás-bővítést képesek elérni.

Az ITB-be integrálható projektek egy része infrastrukturális jellegű fejlesztéseket tartalmaz, másik részük a vállalkozásfejlesztésre és a befektetőközvetítésre fókuszál.

A hármashatár térségében olyan határon átnyúló vállalozási-logisztikai övezet jöhet létre, amely a határok egyes oldalai közötti szabályozási és telephelyi különbségeket (pl. a szerb-orosz vámmentesség vagy az uniós tagság adta előnyök Magyarország és Románia esetében) kihasználva versenyképes előnyökhöz juttatja a befektetni kívánó vállalatokat. A projektek eredményeként sor kerül egy határon átnyúló illetékességi területtel bíró menedzsmentszervezet megalapítására, amely az ipari parkok és logisztikai központok fejlesztését irányítja, és szavatolja a megbeszélések során kidolgozott tervek megvalósulását.

1.4.2.1 Ipari parki infrastruktúra-fejlesztési program

Az ITB egyik célja, hogy a ma meglévő, valamint a tervezett ipari övezetekhez kapcsolódóan a határ mindhárom oldalán megvalósuljanak a szükséges infrastrukturális fejlesztések. Külön hangsúlyt érdemes helyezni azokra a fejlesztésekre, amelyek a közvetlen határtérségben valósulnak meg (pl. Kelebia-Tompa-Szabadka (Subotica), Nagylak-Nădlac, Röske-Horgos (Horgoš), Nagyszentmiklós (Sănnicolau Mare)), elősegítve így a határon átnyúló szolgáltatások kialakítását, valamint a határok konkrét megnyitását.

Átfogó cél: a BTC EGTC kapuszerepének erősítése, versenyképességének növelése

Specifikus cél: ipari és logisztikai parkok, zónák infrastrukturális feltételeinek javítása

A projekt tartalma:

- a) az EGTC hármashatár térségében tervezett vagy működő ipari parki és logisztikai központi infrastrukturális fejlesztéseinek előkészítése és megvalósítása;
- b) a kapcsolódó úthálózat fejlesztésének előkészítése.

A projekt eredményeként az EGTC határtérségében fekvő ipari övezetek befektetőfogadó feltételei javulnak, nő a betelepülő vállalkozások száma, és javul a foglalkoztatás szintje.

1.4.2.2 BTC vállalkozásfejlesztési központ létrehozása

A határ három oldalának gazdasági szereplői, elsősorban a KKV-k kevésbé vannak tisztában a külföldi befektetési lehetőségekkel. Jellemzően nem áttelepülni szeretnének vagy új telephelyet létesíteni a határ túloldalán, hanem beszállítókat / megrendeléseket szerezni, határon átnyúló vállalati kapcsolatokat építeni. A „helyi” vállalkozások a klaszteresedésben, a beszállítói hálózatok kialakításában érdekeltek, míg a transznacionális vállalatok irányában a befektetésösztönzés, a térség kiejánlása, a közös marketingtevékenység szolgáltatásaival válhat sikeressé az övezet menedzsmentje.

Átfogó cél: a BTC EGTC kapuszerepének erősítése

Specifikus cél: logisztikai szolgáltatásokon alapuló vállalkozásfejlesztés

A projekt tartalma:

- a) a szolgáltatások nyújtására alkalmas létesítmények kialakítása, fejlesztése;
- b) egy közös logisztikai irányítási rendszer létrehozása (IT-fejlesztés: közös webportál cégkeresővel stb.);

- c) a befektetési lehetőségeket kijánló közös struktúra létrehozása, közös marketing és PR-terv;
- d) KKV-k piacra jutását segítő szolgáltatások kialakítása, fejlesztése;
- e) vállalkozói inkubáció, beszállítói és partnerkeresési szolgáltatások kialakítása;
- f) vásárok és befektetői szemináriumok szervezése.

A projekt révén a gazdasági szereplők piacra lépése könnyebbé válik, és kiaknázható lesz a balkáni, délkelet- és keleti-európai piacok közelsége. Lényeges, hogy a potenciális befektetők, beszállítók, gyártók és döntéshozók időben és folyamatosan tájékozódhatnak a kezdeményezésről.

1.4.2.3 Egyablakos ügyintézés feltételeinek megteremtése

A szomszédos országokban letelepedni kívánó vállalkozások szándékait számos akadály nehezíti: általában nem ismerik a másik ország jogrendjét, adózási rendszerét, az ott élők munkakultúráját, és legfőképpen híján vannak a szükséges nyelvi kompetenciáknak.

Az EGTC komoly segítséget nyújthat a határon át történő vállalkozói együttműködések számára, valamint a túloldali letelepedés megkönnyítéséhez, amennyiben a megfelelő információs és ügyintézési felületet tudja biztosítani ehhez.

Átfogó célok: EGTC-térépítés, a térség komplex megjelenítése

Specifikus célok: a határ különböző oldalain működő szervezetek közötti kapcsolatok kialakítása, a határon átívelő ügyintézés megkönnyítése

A projekt tartalma:

- a) portálfejlesztés;
- b) a három ország és az Európai Unió vonatkozó jogszabályainak összehasonlító vizsgálata;
- c) a portál funkcióleírásának elkészítése;
- d) a dokumentumkezelő felület előkészítéséhez a dokumentumok beszerzése, digitalizálása;
- e) a rendszerterv elkészítése, skinek megtervezése;
- f) tartalomfejlesztés.

A projekt keretében a kis- és középvállalkozások munkáját segítő portálfejlesztés valósul meg. A portál egyrészt információkat nyújt a túloldali jogszabályokról, a vállalkozásindításhoz szükséges nyomtatványokról, amelyek letölthetőek és kitölthetőek is lesznek, az adózási feltételekről, befektetési lehetőségekről, közbeszerzési felhívásokról, beszállítói lehetőségekről, partnerségi kezdeményezésekről.

Másrészt az egyablakos ügyintézés elősegítése érdekében a portálon keresztül letölthető lesz minden olyan dokumentum, amelyre a vállalkozónak szüksége lehet. Középtávú cél, hogy az ügyeket elektronikus aláírással a portálon keresztül is el lehessen intézni, ezáltal érzékelhetően leegyszerűsítve a vállalkozásindítás menetét.

A portálon napi rendszerességgel frissíthetőek az országos és a regionális gazdasági hírek, így az ügyintéző funkción kívül a fejlesztés elősegítheti a vállalkozók ismereteinek bővülését, a határ menti együttműködések iránti érdeklődés növekedését, az EGTC közös térségként történő beazonosítását.

1.4.2.4 Európa-akadémia

Az EGTC területi elhelyezkedésénél és az azt alkotó tagok hasonló méreténél fogva kiválóan alkalmas az uniós csatlakozás során megszerzett tapasztalatok átadására a szomszédos

szerbiai önkormányzatok szereplői számára. A tudásátadás ugyanakkor nemcsak a csatlakozás előtt álló vajdasági vállalkozók felkészültségét növeli, hanem a felzárkózást is meggyorsítja, és így erősíti a csoportosulás belső kohézióját.

A tudásátadás arra is alkalmas, hogy az újonnan csatlakozók ne kövessék el ugyanazokat a hibákat, amelyeket a már tagállami önkormányzatok elkövettek. Emellett a folyamatos tapasztalatcsere segíti a legjobb gyakorlatok átvételét is.

Az EGTC kapuszerepének része, hogy a szerbiai belépők számára valóban egyfajta előszobát jelent az integráció útján, ezért az ITB részeként a szerbiai vállalkozók felkészítését segítő akadémia (képzési sorozat) elindítását látjuk szükségesnek.

Átfogó cél: a BTC EGTC kapuszerepének erősítése

Specifikus cél: a szerbiai KKV-k felkészítése az uniós csatlakozásra

A projekt tartalma:

- a) képzési tematika kidolgozása, képzések meghirdetése;
- b) a szerbiai KKV-k adatbázisának kialakítása, vállalkozói portál fejlesztése;
- c) a szerbiai KKV-k képzésének megvalósítása;
- d) a befektetési központban tanácsadói szolgálat létrehozása és működtetése, tájékoztató kiadványok megjelentetése.

A projekt eredményeként javul az EGTC szerbiai tagtelepülésein működő vállalkozások informáltsága az uniós jogszabályokat, a belső piac működési elveit, az elnyerhető támogatásokat illetően. Ezen túlmenően a ma még csatlakozásra váró ország vállalkozói kapcsolatokat alakíthatnak ki a magyar és a román partnerekkel, részt vehetnek a befektetési övezet kialakításában, és felkészülten várhatják Szerbia uniós csatlakozását. Ezáltal az EGTC hatékonyan járul hozzá a szerbiai tagönkormányzatok felzárkozásához, egyben egyfajta mintatereppé válik a csatlakozási folyamat szempontjából.

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Vacsi köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

BTC Konzorcium

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

AZ INTEGRÁLT MEGKÖZELÍTÉS INDOKOLTSÁGA

A Balkáni kapu szerepét az EGTC akkor tudja (részben) ellátni, ha a meglévő ipari és logisztikai kapacitásait integrálni képes, és a szerb csatlakozási folyamat során azokat komplex módon tudja kiajánlani. Ennek feltétele az, hogy a kiszolgáló infrastruktúra legyen megfelelő és egyenletes színvonalú, ezek a szolgáltatások legyenek egyszerűen elérhetőek, beleértve az egyablakos ügyintézés, valamint hogy a csatlakozásra váró szerbiai partnerek várják felkészülten az Unióba belépést.

A tervezett befektetési központ a térségmarketingnek és a vállalkozásfejlesztésnek is a motorja lesz, egyben segíti a szerbiai KKV-k felkészülési folyamatát is. A javasolt infrastrukturális fejlesztések pedig megteremtik azt a kínálati háttérrel, amely a befektetőket a régióba vonzhatja.

ILLESZKEDÉS

A Balkáni kapu IB kettős illeszkedését az alábbi táblázatban foglaltuk össze.

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
Balkáni Kapu IB	2.4.2.1 Ipari parki infrastruktúra-fejlesztési program	IP 7c: környezetbarát (beleértve a kis zajterhelésű) és alacsony széndioxid-kibocsátású közlekedési rendszerek kifejlesztése, beleértve a belső vízi utakon és tengeren bonyolított közlekedést, kikötőket, multimodális kapcsolatokat és a repülőtéri infrastruktúrákat a fenntartható regionális és helyi mobilitás elősegítése érdekében	PA 1/b A mobilitás és az intermodalitás fejlesztése - vasúti közúti és légi közlekedés PA 8 A vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása	1. célkitűzés: A 20–64 évesek legalább 75 %-ának munkahellyel kell rendelkeznie	Gate to Europe Ipari Park	Kelebia, Subotica
					Intermodális logisztikai központ kialakítása	Kelebia

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Triplex Ipari Park	Beba Veche, Kübekháza, Rabe
					A Homokhát Térségi Agrár-Ipari Park fejlesztése	Mórahalom
					logisztikai központ létesítése az egykori kendergyár területén	Nagylak
					Kistelek és Térsége Ipari Park infrastrukturális fejlesztése	Kistelek
					Ipari zóna fejlesztése	Novi Kneževac
					Ipari zóna fejlesztése	Kanjiza

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Vámszabad övezet kialakítása az ipari park egy részében	Senta
	2.4.2.2 BTC vállalkozásfejlesztési központ létrehozása	IP 3a: a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítésével, valamint új cégek alapításának ösztönzésével, beleértve üzleti inkubátorok segítségével IP 3d: a kkv-k kapacitásának támogatása, hogy regionális, országos és nemzetközi piacok bővítésében,	PA 8 A vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása	1. célkitűzés: A 20–64 évesek legalább 75 %-ának munkahellyel kell rendelkeznie		

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		valamint innovációs folyamatokban vegyenek részt IP 8a: üzleti inkubátorházak létrehozása, valamint az önfoglalkoztatás, mikrovállalkozások és cégalapítás beruházásokkal való támogatása				
	2.4.2.3 Egyablakos ügyintézés feltételeinek megteremtése	IP 2c: az e-kormányzás, az e-tanulás, az e-befogadás és az e-egészségügy IKT alkalmazásainak megerősítése IP 8a: üzleti inkubátorházak létrehozása, valamint az	PA 7 Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, az oktatás és az információs technológiák segítségével PA 10 Az intézményrendszer kibővítése és az intézményi	1. célkitűzés: A 20–64 évesek legalább 75 %-ának munkahellyel kell rendelkeznie		

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		önfoglalkoztatás, mikrovállalkozások és cégalapítás beruházásokkal való támogatása	együttműködés megerősítése			
	2.4.2.4 Európa-akadémia	IP 3d: a kkv-k kapacitásának támogatása, hogy regionális, országos és nemzetközi piacok bővítésében, valamint innovációs folyamatokban vegyenek részt IP 11: Jogi és közigazgatási együttműködés, valamint a magánszemélyek és intézmények közötti együttműködés támogatása	PA 7 Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, az oktatás és az információs technológiák segítségével PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés PA 10 Az intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése			

BTC Konzorcium

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Váci köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

1.5 A TÁRSADALMI KOHÉZIÓT ERŐSÍTŐ BEAVATKOZÁSOK

1.5.1 Integrált, határon átnyúló kulturális innovációs beavatkozás (Bartók IB) (Integrált területi beruházás)

Az EGTC és a korábbi együttműködési formák közötti jelentős különbség abban áll, hogy az EGTC önálló jogi személyiséggel bír, létrehozásával az alapítók tartósan kötelezik el magukat a kooperáció ügye mellett. A hosszú távú együttműködésnek azonban legfőbb feltétele, hogy a tagok képesek legyenek azonosulni az intézménnyel, annak céljaival, találják meg benne a jó értelemben vett számításukat, de egyben érezzék azt sajátjuknak is.

A Banat-Triplex Confinium EGTC mint térbeli jelenség azonban nem létezik. Még csak olyan tartalmakat sem lehet hozzá társítani, mint pl. az Alföldhöz, a Bánáthoz vagy a Vajdasághoz.

A fentiek miatt látjuk kardinális jelentőségűnek, hogy az EGTC képes legyen meghatározni önmagát a különböző versengő, térrel kapcsolatos definíciók között.

A harmadik prioritás ezért nem kiegészítője, hanem alapja a másik kettőnek, ugyanolyan fontos, mint a mezőgazdaság fejlesztése vagy az energetikai függetlenségre törekvés. Az EGTC tartós fennmaradása éppúgy függ a sikeres fejlesztési projektektől, a létrehozott munkahelyektől, a megélhetés feltételeinek biztosításától, mint a közös identitás, az összetartozás érzésének kialakulásától. Sikeres projektekhez nem feltétlenül szükséges EGTC-t, egyfajta 'közös cég'-et alapítani. EGTC-t létrehozni a közös jövőért érdemes.

Ennek a közös jövőnek a felismerése nagyban függ a közös múlt kölcsönös tiszteleten alapuló elismerésétől, és a résztvevők által lakott tér közös újradefiniálásától.

Az alábbi beavatkozások ezért a közös múlt mellett az EGTC-t mint közös teret igyekeznek meghatározni, illetve létrehozni.

A fejlesztések alapját az a kulturális sokszínűség jelenti, amely a török hódítások után a régióban kialakult. A bácskai és főként a bánáti térség ma is 20-nál több etnikai közösségnek nyújt otthont, akiknek a kultúrája számtalan különféle módon hatott egymásra, egy egészen sajátos világot kialakítva. Román többségű községeket találunk a szerb oldalon, jelentős szerb közösségeket a román oldalon, szlovák többségű falvakat mindhárom országban, de cseh, ruszin, bolgár, horvát is szép számmal él itt, és vannak nyomai az egykor szinte egyeduralgó német nyelvű kultúrának is.

Az EGTC által potenciálisan lefedett térségben ezt a sokszínűséget őrizni nem csak azt jelenti, hogy egész Európa kulturálisan legizgalmasabb régiójának örökségét adjuk tovább, hanem egyben az EGTC saját arculatát, identitását is erre lehet építeni.

1.5.1.1 Bartók-központ

Annak a sokszínű kultúrának, amely a bácskai-bánáti régiót jellemzi, keresve se találhatnánk hitelesebb képviselőjét a nagyszentmiklósi (Sânnicolau Mare) születésű Bartók Bélánál, akinek apai felmenői valaha magyar nemesek voltak, nagyanyja szabadkai bunyevác, édesanyja pedig szlovák környezetben felnőtt német. Ez a soknemzetiségű családja is magyarázhatja, miként lett Bartók a közép-európai folklór világhírű tolmácsolója, a régió legismertebb zeneszerzője, aki missziójának tartotta az itt élő népek népdalkincsének megőrzését, feldolgozását. A XX. század első két évtizedében többször gyűjtött az EGTC területén Sárafalvától Dentáig.

Bartók neve egy olyan, világszerte jól csengő név, amelyre az EGTC identitását érdemes építeni, hiszen ő egyszerre jeleníti meg a régió múltját és annak modern, az egész világra kiható feldolgozását. Ha az EGTC Bartókhoz kapcsolja a térségi identitás programját, azzal egy bárhol könnyen beazonosítható brandet és emellett a kulturális fejlesztéseihez a világ számos pontján támogatókat nyerhet.

Átfogó célok: a soknemzetiségű kultúra menedzsmentje, EGTC-térépítés, a térség komplex megjelenítése

Specifikus célok: a kulturális turizmus elősegítése, a térségi identitás erősítése, zenei oktatási és kutatási szerepkörök kiépítése

A projekt tartalma:

- a) nagy zenei rendezvények befogadására is alkalmas, multifunkciós központ kiépítése Nagyszentmiklóson

A zenei központ a hangversenyek, az évente (jelenleg is) megrendezésre kerülő Bartók fesztivál megrendezésén túlmenően egy regionális hatósugarú zeneiskolának, valamint egy dokumentációs központnak is helyet biztosít majd. Az épületben a világ minden tájáról érkező előadóművészek számára a kornak megfelelő szálláslehetőség és próbatermek is kialakításra kerülnek.

A világ minden sarkából ide látogató művészek számára koncertek, műhelyek, workshopok szervezésével nyújt bemutatkozási és kísérletezési lehetőségeket a központ.

A központ biztosíthatja a Salzburgi (Mozart) vagy a Bayreuthi (Wagner) Ünnepi Játékokhoz hasonló volumenű éves komolyzenei fesztivál megrendezését. Ehhez a Szabadka–Szeged–Arad–Temesvár által határolt régióban élő közel másfél millió ember is kellő nézőközönséget biztosíthat, de az említett rendezvények jelzik, hogy a komolyzenének világszerte jelentős befogadó közönsége létezik. Amennyiben azonban csak ez volna a létesítmény feladata, akkor a kapcsolódó turisztikai programokon kívül az EGTC egészét nem igazán érintené a fejlesztés.

Éppen ezért célszerű egy többfunkciós központot kialakítani, amely

- helyet biztosít a Bartók nyomdokaiba lépni kívánó, az EGTC különböző térségeiből érkező diákoknak zenei ismereteik elmélyítésére, valamint
- az EGTC területének népművészeti örökségét egy nagy gyűjteménybe összegyűjtve, bemutathatóvá és kutathatóvá teszi.

Így a BTC Bartók-központ a jövő nemzedékek számára is megőrzi a régió sokszínű kultúráját, egyben a külvilág számára is népszerűsíti az EGTC nemzetiségeit.

1.5.1.2 Kulturális hidak a BTC EGTC-ben

Bartók szellemiségével összhangban szorgalmazzuk a három érintett országban működő hagyományörzők, képzőművészek, irodalmárok, színházi csoportok közötti kulturális hidak építését. Ezeknek katalizátora lehet akár maga a létrehozandó központ, amely a helyi és térségi jelentőségű kulturális rendezvények szervezésébe besegítve, forrást szerezve vagy partnereket kiközvetítve segíti ezeknek a hidaknak a kialakítását.

A kulturális együttműködéseknek gazdasági hozadéka csak csekély mértékben szokott lenni (ami nem zárja ki jelentősebb ösztöndíjazott fesztiválok sikeres és pénzügyileg is megtérülő megrendezését), annál nagyobb szerepe van a kölcsönös megértés, türelem, közeledés légkörének megteremtésében.

A projekt egyfajta előképének tekinthető a Makó, Zombolya és Nagyszentmiklós partnerségében 2010-ben megvalósított *Tánc és zene határok nélkül* című HURO-projekt, amely a különböző nemzetiségek hagyományait, kulturális örökségét mutatta be.

A *Kulturális hidak* projekt ennek a korábbi projektnek a kiterjesztését jelenti az EGTC egészére, és az együttműködés elmélyítését ezen a téren.

Átfogó célok: a soknemzetiségű kultúra menedzsmentje, EGTC-térépítés, a térség komplex megjelenítése

Specifikus célok: a kulturális turizmus elősegítése, a térségi identitás erősítése, művészeti partnerkapcsolatok kiépítése

A projekt tartalma:

- a) az EGTC éves rendezvénynaptárának összeállítása, megjelentetése;
- b) kulturális értékleltár összeállítása az EGTC teljes területéről;
- c) művészeti ágazatonként háromoldalú műhelyek alapítása, projektek kezdeményezése, projektfejlesztés;
- d) közös ösztöndíjazott alkotótábor rendezése;
- e) az alkotótábor eredményeinek bemutatása a régióban, összesen 9 helyszínen;
- f) nemzetközi kulturális projekt összeállítása, ehhez más határtérségek szereplőivel közös workshop megrendezése.

A felsorolt tevékenységektől az alábbi eredményeket várjuk:

- erősödik a különböző hagyományőrzők és művészek közötti együttműködés;
- az EGTC közös kulturális örökségét feldolgozó alkotások születnek, amelyek több helyen bemutatásra is kerülnek, ezzel is erősítve az összetartozás érzését;
- a régió programjainak összehangolása, az ezen a téren történő együttműködés és a kulturális csere általánossá, folyamatossá válik;
- olyan közös kulturális projektek készülnek, amelyek a hidak építését tovább erősítik, bekapcsolva Európa más tájain hasonló körülmények között élő művészeket és hagyományőrzőket is az együttműködésbe;
- a fentiek által a BTC EGTC identitása erősödik, illetve a külvilág felé is láthatóvá válik.

1.5.1.3 Kreatív ipari innováció megvalósítása

A kreatív ipar egyre jelentősebb szerepet játszik a nemzetgazdaságok termelékenységi potenciáljában. Nagy-Britanniában az éves GDP 20%-át állítja elő ez az iparág. Az EGTC sokszínű kultúrája, hagyományai rendkívül termékeny talajt biztosítanak a kulturális ipar szereplői számára. Tudatos brandépítéssel, a kulturális hidak magasabb szintjét jelentő kreatív gazdasági beruházások megvalósításával az EGTC ezen a téren is mintatérssé válhat.

A beavatkozás célja, hogy teremtsen meg a rendkívül sokszínű kulturális hagyomány innovatív feldolgozásának feltételeit, ezáltal egyszerre szolgálva az EGTC saját brandjének építését és a kreatív ipar megtelepülését. A szomszédos nagyvárosok e tekintetben is meghatározó kapcsolatot jelentenek a kreatív ipar szereplői irányában.

Átfogó célok: a soknemzetiségű kultúra menedzsmentje, EGTC-térépítés

Specifikus célok: a régió sokszínű kulturális hagyományaira építő kreatív ipar feltételeinek megteremtése

A projekt tartalma:

- a) kreatív ipari inkubációs központ kialakítása, amely magában foglalja a XXI. századi műszaki infrastruktúrát, irodai épületeket és lakóépületeket;
- b) kreatív ipari klaszter létrehozása az EGTC területén és közvetlen szomszédságában működő műhelyek és vállalkozások bevonásával;
- c) képzési központ kialakítása a kreatív ipari szakmák oktatására, képzések megvalósítása.

A beavatkozás eredményeként egy olyan központ jön létre, amely lehetővé teszi a kreatív iparban érdekelt szereplők tartós megtelepedését az EGTC területén. Ezek a szereplők nemcsak az EGTC-t kapcsolják be a legelőremutatóbb gazdasági trendeket produkáló szektor globális vérkeringésébe, hanem egyben feldolgozzák, és innovatív módon megjelenítik a régió sokszínű kulturális hagyományait, és biztosítják a képzési központ gyakorlati oktatásának feltételeit is. A képzési központ és a megvalósuló projektek további szereplőket csábíthatnak a térségbe.

1.5.1.4 Turisztikai desztinációfejlesztés

Az előző projektekhez hasonlóan a TDM is az EGTC sokszínű örökségét dolgozza fel teszi láthatóvá, konkrét termékek formájában. A turisztikai desztináció az EGTC térbeli beazonosítását is segíti, egyben már meglévőként értelmezi és értékesíti azt. A desztinációs menedzsmentek létrehozásának legfőbb célja egy adott térség teljes turisztikai kínálatának egységes megjelenítése és közös csomagokon keresztül történő kiejánlása. A Nyugat-Európában már bevált modell bevezetésére Magyarországon 2009 és 2012 között került sor, az ország számos térségében működnek a TDMSZ-ek (turisztikai desztinációs menedzsmentszervezetek). Mórahalmon a Móra-Tourist Nonprofit Kft. lát el TDM-feladatokat, de hasonló funkciója van Makón a helyi Tourinform-irodának is. Romániában és Szerbiában ez a módszertan még kevésbé ismert, ilyen szervezetek létrehozására Romániában azonban már vannak példák.

Az EGTC belső szervesülését is segítő modell egyben az összes tagönkormányzat turisztikai kínálatát egy közös rendszerben egyesíti és jeleníti meg. A TDM arra is jó eszköz, hogy az EGTC közös turisztikai brandjét megteremtse, ezáltal hozzájárulva a közös EGTC-s identitás kialakításához.

Átfogó cél: a BTC EGTC integrált turisztikai fejlesztése

Specifikus cél: a turisztikai desztinációk összekapcsolása, közös menedzsmentje és fejlesztése

A projekt tartalma:

A javasolt projekt egy komplex turisztikai fejlesztés integrációja.

Turisztikai szervezetfejlesztés:

- a) a meghatározó szolgáltatók integrációja;
- b) EGTC-s TDM-iroda megnyitása;
- c) közös arculat kialakítása;
- d) a térségi együttműködést segítő szakmai műhelyek létrehozása;
- e) a műhelyek tagjai számára szemléletformáló rendezvények, tanulmányutak szervezése.

A tevékenység eredményeként a TDM intézményi hátterét teremtjük meg.

A központi irodát célszerű a már működő mórashalmi TDM-iroda funkcióbővítésének részeként kialakítani, ezáltal biztosítható az egymásra épülés a különböző TDM-struktúrák között, és a működési költségek finanszírozása is megoszlik. Ugyanakkor szükség lesz önálló térségi irodák megnyitására vagy integrálására is a makói, a nagyszentmiklósi, a zombolyai és a dettai térségekben (a szerbiai önkormányzatok csatlakozását követően pedig Magyarokánizsán, Zentán és Kikindán látjuk szükségesnek ilyen létesítmények életre hívását).

Létfontosságú, hogy az EGTC TDM-szervezete stratégiai együttműködést alakítson ki a szomszédos nagy desztinációkkal (pl. Szegeddel, Temesvárral) de a távolabbi potenciális küldővárosokkal is.

Termékfejlesztés

- a) az EGTC turisztikai kataszterének elkészítése;
- b) egységes turisztikai stratégia elkészítése.

A TDM tartalmi részét a közös termékek jelentik majd. Ezeknek a termékeknek a kialakítása széles együttműködést kíván meg. A jelen stratégia összeállításának egyfajta járulékos eredményeként készül el az EGTC turisztikai katasztere, amely a régió látnivalóit, jelentősebb rendezvényeit és turisztikai szolgáltatóit tartalmazza. Ez a kataszter szolgálhat kiinduló pontul az együttműködés idegenforgalmi termékkínálatának fejlesztéséhez. A régió számos olyan adottsággal (pl. termálvíz, a Maros, a Tisza és a fejlesztés alatt álló Béga-csatorna, a jól kerékpározható árvízvédelmi töltések, a kulturális hagyományok, kastélyok, udvarházak, műemléktemplomok, múzeumok stb.), valamint projektelképzeléssel (pl. a kerékpáros, a lovas, a vízi vagy a gyógyturizmus területén) rendelkezik, amelyek a termékfejlesztési fázisban beépíthetőek.

Ezeknek a termékeknek a legfontosabb jellemzője, hogy határon átnyúló, integrált térségi fejlesztéseket jelentenek. Tehát nem egyetlen települési adottságra épülnek, hanem az EGTC területén található hasonló adottságú településeket fűzik össze. Ez biztosíthatja a vendégek huzamosabb itt-tartózkodását.

A termékfejlesztés eredménye egyrészt egy turisztikai stratégia, amely az egyes területek fejlesztéseit foglalja össze projectszinten, másrészt az egyes termékek minél teljesebb kínálati leltára, beleértve a tervezett beruházásokat is.

Regionális turisztikai marketing

A létrehozott szervezet feladata lesz a kialakított termékek értékesítése és promóciója. A projekt keretében ezekre a tevékenységekre is sor kerül, az alábbiak szerint:

- a) BTC-kártya létrehozása, bevezetése (a kártya kedvezményekre jogosít, egyben a látogatómenedzsmentnek is fontos eszköze);
- b) közös ötnyelvű turisztikai portál kifejlesztése (ezen keresztül nem kizárólag információnyújtás történik, hanem ajánlatkérések és foglalások is teljesíthetők);
- c) okostelefonokra, Androidra optimalizált turisztikai információs rendszer kialakítása;
- d) turisztikai kiadványok megjelentetése (tematikus és térségi kiadványok, több nyelven);
- e) on-line kampány, országos hirdetési kampány minden érintett országban;
- f) saját stand elkészíttetése, megjelenés turisztikai vásárokon;
- g) turisztikai információs pontok kialakítása a régióban (kiadványok, térképek).

Desztinációs infrastruktúra fejlesztése

A vendégek tájékozódását segítő négyféle köztéri tájékoztató felület kialakítására kerül sor:

- a) üdvözlő táblák kihelyezése az EGTC-be bevezető közutak mentén (feltüntetve rajta a portál elérhetőségeit);
- b) a régió turisztikai termékeit bemutató áttekintő térképtáblák (egységes megjelenéssel);
- c) érintőképernyős infokioszkok elhelyezése a régió legforgalmasabb pontjain (pl. a fürdők területén, a leglátogatottabb rendezvények helyszínein, esetleg a régió kívül pl. Szegeden, Temesváron és Újvidéken);

d) útbaigazító táblák a tematikus túraútvonalak mentén (pl. lovas, vízi, kerékpáros turisztikai utak, kulturális témautak mentén stb.).

Az ismertetett komplex turisztikai projekt eredményeként nemcsak az összes tagtelepülés turisztikai kínálata jeleníthető meg és értékesíthető, hanem a további turisztikai fejlesztések, a ma még hiányzó attrakciók előkészítése és megvalósítása előtt is megnyílik az út. Az EGTC önálló intézményeként létrehozandó TDM menedzsmentjének feladata lesz ezeknek az új termékeknek a kidolgozása és fejlesztése.

1.5.1.5 Turisztikai infrastruktúra fejlesztése

A turisztikai desztináció fejlesztése elválaszthatatlan a kiszolgáló infrastruktúra és a szolgáltatási háttér megteremtésétől. Előbbi ráadásul hozzájárul az EGTC által egy határon átnyúló policentrikus városi térben betöltött szerep feltételeinek biztosításához is. A BTC EGTC, mint már jeleztük, egy 800 000-es városkoncentráció szerves része. Az agglomerálódás minden esetben együtt jár bizonyos nagyvárosi funkcióknak a városkörnyékre történő kihelyezésével. Ezek a funkciók főként a lakóövezetek kiépülésében és a rekreációs szolgáltatások megjelenésében jelentkeznek, még olyan esetekben is, amikor a nagyvárosi térség egy határövezetben alakul ki (ld. Pozsony).

Ezek a folyamatok a hármás határ térségében még nem jellemzőek, leszámítva a szeged-szőregi dezurbanizációs jelenségeket. A folyamatok térben sem terjednek tovább a közvetlen városkörnyéknél. Temesvár körül egyelőre még csak a második településeket éri el a lakóövezetek fejlődése, Szeged és Szabadka térségében pedig a közeli határ akadályozza az agglomeráció további terjeszkedését. Ezeknek a folyamatoknak a továbbterjedésére lehet számítani a következő években, és a határ megnyitásával ebben komoly szerepe lehet az EGTC-nek.

Az EGTC térségének ebben a viszonyrendszerben a legfontosabb funkciója a rekreációs lehetőségek biztosítása. Ezek jó része nyilván települési szintű feladatokat jelent, de a határon át vezető kerékpárutak kiépítése (amelyeken hivatásforgalom is bonyolódhat), valamint a Tisza, a Maros és a Béga mentén a vízi turizmus feltételeinek javítása olyan

infrastruktúra-fejlesztéseket jelentenek, amelyek a nagyvárosok polgárai számára a tömeges kikapcsolódás lehetőségét biztosítják.

A Maroson Makó és Perjámos együttműködésében megkezdődött a vízi turisztikai létesítmények kialakítása, de a rendszer további fejlesztése javasolt, a tiszai lehetőségek bekapcsolásával.

Kerékpárút már most is létezik Szeged környékén több irányban is: Mórahalmon keresztül Ásotthalomig kiépített út vezet. Lehet kerékpározni a folyótöléseken, és így a Maros mentén Perjámosig már el lehet jutni. Új építésű szilárd burkolatú kerékpárút halad Szeged-Szőreg, Újszentiván, Tiszasziget, Törökkanizsa vonalon. Makótól a kiszombori határátkelőig elkészült a bicikliút, amelyhez kapcsolódóan Nagycsanád irányában szintén léteznek tervek. Uniós támogatásból megkezdődött a Szegedet Törökkanizsával összekötő kerékpárút építése, amely a költségvetési időszak végére teljes hosszában átadásra kerül.

A hálózati infrastruktúra mellett fejleszteni kell a szolgáltatási hátteret is (kerékpáros kávézók, kerékpárkölcsonzók, szervizek, szálláslehetőségek stb.), és célszerű a városi lakosságot is megmozgató rendezvények rendszerét is kialakítani.

Hasonlóképpen javasolt a lovas túraútvonalak határokon át vezető, az EGTC minél nagyobb területeit lefedő kialakítása.

Átfogó cél: a BTC EGTC integrált turisztikai fejlesztése

Specifikus cél: a kerékpáros és vízi turisztikai infrastruktúra fejlesztése

A projekt tartalma:

A jelen intézkedés keretében a négy nagyváros vonzáskörzetében az alábbi konkrét fejlesztésekre kerülhet sor:

a) kerékpáros turisztikai infrastruktúra-hálózat kiépítése, az EGTC egészét lefedő hobbikerékpárút-rendszer kialakítása, a kapcsolódó szolgáltatásokkal;

1. kiépített és részben kitáblázott kerékpárutak létesítése Szeged–Makó–Arad között, a Maros mentén

2. kerékpárút kialakítása a Béga-csatorna mentén Temesvártól Bégaszentgyörgyön át Nagybecskerekig
  3. a Szeged-Törökkanizsa közötti kerékpárút továbbépítése Nagybecskerek irányában, a Tisza mentén
  4. a kiszombori határátkelőtől kerékpárút építése Nagyszentmiklóson keresztül Temesvárig, illetve déli irányban Versecig
  5. a Szeged-Ásotthalom kerékpárút továbbépítése Palics-Szabadka, valamint Kelebia irányában;
- b) a vízi turizmus infrastruktúrájának kiépítése az EGTC teljes területén a Maros, a Tisza és a Béga-csatorna mentén;
- c) az EGTC lovas turisztikai úthálózatának kialakítása, a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése, képzések szervezése;
- d) települési rekreációs övezetek fejlesztése, bekapcsolása a tervezett turisztikai infrastruktúrába.

A tapasztalat azt mutatja, hogy az infrastrukturális fejlesztések nyomán hamarosan megjelennek azok a vállalkozások, amelyek jelentősen bővítik a palettát (extrém sportok, teniszkлубok, fitness-szolgáltatások stb.).

A nagyvárosokból kiáramló, sportolni, felüdülni vágyó lakosság számára így az EGTC közvetlenül és közvetetten (pl. étkezési, szálláslehetőségek stb.) nyújthatja rekreációs szolgáltatásait. A projektek megvalósításába a legtöbb esetben az érintett nagyvárost is be kell vonni.

1.5.1.6 Turisztikai vállalkozásfejlesztés

A desztinációfejlesztés sikere alapvetően nem a menedzsment felkészültségén áll vagy bukik. A fejlesztések sarkalatos pontját az idegenforgalmi vállalkozók felkészültsége, alkalmassága jelenti. Hiába szervezik meg professzionálisan a beutaztatást, hiába alakítanak ki vonzó termékeket a szakemberek, ha utána a vendégek csalódottan távoznak a régióból. A csalódottság a legrosszabb ajánlólevél a többi turista számára.

Ezért alapvető fontosságú, hogy a régió turisztikai vállalkozói felkészültek, „profik” legyenek, ismerjék a turisztikai trendeket, a vendégek igényeit legyenek képesek kiszolgálni, és a megfelelő színvonalat nyújtsák, amelyet a TDM-szervezet jó szívvel ajánlhat ki.

A képzési program két részből áll: egyrészt olyan kurzusokat, tréningeket foglal magába, amelyek a szolgáltatók felkészültségét erősítik (pl. vendégfogadás, promóció, látogatómenedzsment, ICT-alkalmazások stb.), másrészt olyan tanulmányutak szervezését, amelyek a megfelelő színvonalat biztosíthatják (a régió kívüli, jól működő desztinációkba, illetve a desztináción belül, egymáshoz).

Akár a létrehozott TDM-szervezet, akár maga az EGTC is lehet koordinátora a projektnek, amelynek célja, hogy a csoportosulás területén működő idegenforgalmi vállalkozások felkészülten várhassák az ide látogató turistákat. A termékcsomagok összeállításánál fontos tényező az egyenletes színvonal, ezért a képzésen túlmenően cél egymás meglátogatása, a tapasztalatok, ötletek átvétele, az együttműködés kereteinek kialakítása.

Átfogó cél: a BTC EGTC integrált turisztikai fejlesztése

Specifikus cél: idegenforgalmi képzési és információs rendszer kialakítása a turisztikai szolgáltatások színvonalának javítása céljából

A projekt tartalma:

- a) képzési programok szervezése: kurzusok, tréningek megtartása;
- b) tanulmányutak szervezése;

c) turisztikai információs, monitoring és koordinációs feladatok ellátása.

A projekt jól egészíti ki a TDM-fejlesztést, annak a szolgáltatási bázisát erősítve.

A két turisztikai nagyprojekt egységesen jeleníti meg az EGTC területét, és ezáltal hatékonyan járul hozzá a közös EGTC-s identitás kialakulásához is.

1.5.1.7 Egészségügyi és gyógyturisztikai szolgáltatások fejlesztése

A térség lakosságának rossz egészségügyi állapota és elöregedése egyfelől, a fokozódó határon átnyúló fürdőturizmus bizonyos területeken másfelől közös kihívások elé állítják a BTC EGTC egészségügyi és turisztikai szolgáltatóit. Az EGTC szinte egész területén kitermelhető termásvíz (gyógyvíz) és a marosi gyógyiszap, mint terápiás eszközök olyan közös természeti adottságok, melyekre határon átnyúló egészségügyi együttműködés építhető. A tágabb térség oktatási intézményeinek képzési kínálatában erős háttérrel rendelkeznek az orvostudományi, turisztikai szakterületek. Általános tendencia, hogy a fürdőturizmus fokozatosan összekapcsolódik a wellness- és egészségügyi szolgáltatásokkal, illetve az egészségügyi intézmények balneológiai, fizioterápiás kezeléseik során élnek a gyógyvíz és gyógyiszap nyújtotta lehetőségekkel.

Az utóbbi években a fürdők igyekeztek bővíteni gyógyászati szolgáltatásaikat, melyek ráadásul nem csak szabadpiaci áron, hanem a társadalombiztosítás támogatásával is igénybe vehetők (gyógyiszapkezelés, súlyfürdő, orvosi gyögmasszázs, víz alatti sugármasszázs, víz alatti csoportos gyógytorna, komplex fürdőgyógyászati ellátás, csoportos gyógyúszás stb.). A fürdőkbe érkező vendégkör a szolgáltatások igénybevétele és a küldő terület szempontjából differenciált; a wellness-szolgáltatásokat például elsősorban a régió kívülről érkező, magasabb költséssel bíró vendégek veszik igénybe, míg a gyógykezelések a szűkebb térség alacsonyabb jövedelmű lakossága számára is elérhetőek.

A tagtelepüléseken határon átnyúló vonzáskörzettel rendelkező gyógyfürdők épültek ki. Hétvégenként a makói Hagymatikum Fürdőbe látogató vendégek több mint fele, olykor akár 70 százaléka Romániából, döntően Arad és Temes megyéből érkezik. A mórhalmi Szent Erzsébet Gyógyfürdő vendégeinek már 40%-a vajdasági. Egyre gyakoribbak a határ román és szerb oldaláról a fürdőkbe induló szervezett utak, a buszos kirándulások.

A térség termálvize és meglévő egészségügyi ellátása elsősorban a mozgásszervi megbetegedések, a reumatológia, illetve a nőgyógyászat terén emeli ki a fürdőket és a kórházakat, szakellátókat. A makói fürdő fő profilja a jövőben várhatóan a gyógyászat, a gyógyiszap- és rehabilitációs kezelés lesz. A gyógyfürdők számára kiemelt cél az egészségmegőrző és gyógyászati jelleg erősítése, és a komplex szolgáltatások tárgyi, technikai és humán feltételeinek állandó bővítése. Mórahalmon és Makón is történtek lépések annak érdekében, hogy a régió gyógy- és rehabilitációs turisztikai kínálatában megjelenjen olyan komplex szolgáltatásokat nyújtó, korszerű berendezésekkel ellátott járóbeteg-szakellátó, nappali kórház, rehabilitációs központ, mely szoros egységet alkotna a gyógyfürdővel.

A kiskunhalasi termálfürdő mellett működik a Kiskunhalasi Semmelweis Kórház, ahol a fizioterápia (gyógyfürdő, gyógytorna, masszázs, elektroterápia) mind az osztályos, mind az ambuláns ellátás szerves részét képezi.

A 2013-ig Dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház néven működő makói telephely (Csongrád Megyei Egészségügyi Ellátó Központ Hódmezővásárhely-Makó) szakembereinek nagy tapasztalata van a balneológiai gyógyításban, valamint a marosi iszap és termálvíz alkalmazásában.

A potenciális egészségügyi együttműködési területek meghatározásánál figyelembe kell venni az erősödő betegmigrációt. Számos román állampolgár Magyarországon vesz igénybe egészségügyi ellátást abból adódóan, hogy a hazai szolgáltatások színvonalát alacsonyabbnak tartják. Az orvos-beteg kapcsolatot megkönnyítik azok az egészségügyi alkalmazottak, akik mindkét nyelvet jól beszélik, és gyakran szinte minden osztályon megtalálhatók.

A HURO/0802/013 „Telediagnosztikai hálózat fejlesztése Csongrád és Arad megyében” című projekt jó példát szolgáltat az egészségügyi intézmények együttműködésére.

A fürdő- és gyógyturizmus terén célszerű tovább folytatni a megkezdett közeledést: a Magyarország–Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program keretében a határ menti magyar és román fürdőhelyek egységes arculatot kezdtek kialakítani. Felismerték, hogy a fürdők partnerei, nem pedig konkurensei kell, hogy legyenek egymásnak, és az együttműködés révén erősíthetik egymást. Mórahalom és Makó is nyelvtanfolyamokat indított az elmúlt években.

A romániai oldalon a közelmúltban indultak meg a nagyobb fejlesztések. Lovrinban a kiviteli tervek már készen vannak a 1,5-2 millió €-s fejlesztéshez. Itt a gyógyvízre alapozva orvosi, wellness létesítményeket, medencéket terveznek létrehozni a kezelésekhez. Nagyszentmiklóson a termálfürdő megvalósíthatósági tanulmány szintjén áll, vizét szintén gyógyászati célokra lehetne használni. Perjámos a Hagymatikumhoz hasonló komplexumot tervez. Zombolyán egy rekreációs központ felépítését tervezik, gyógyászati központtal. A megvalósíthatósági tanulmány itt is elkészült. A wellness központ mellett a strandfejlesztés is napirenden van.

Vajdaságban az Adához tartozó Moholon rehabilitációs központot kívánnak létesíteni. A „PARES –gyógyiszap és nagyfokú ásványi anyag tartalmú vizek a határon túli térségben” című magyar-szerb IPA-projekt keretében kimutatták, hogy a helyi iszap gyógyászati célokra ajánlott. Magyarkanizsa gyógyfürdő projektje szintén ismert, aquaparkot terveznek. A fejlesztések a magyarkanizsai kórház speciális szolgáltatásaira épülhetnének. Zentán termálvízutat fúrtak, jelenleg vizsgálják a minőségét. A Bégaszentgyörgyhöz tartozó Tordán kisebb fürdőt szeretnének.

Az új fejlesztési elképzelésekkel kapcsolatban ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy nem javasolt a szűkös pénzügyi forrásokból párhuzamos fürdőkapacitások létrehozása, mivel az új beruházások átgondolatlanságuk esetén komoly veszélyt jelentenek a már kiépült létesítmények fenntartható működésére. A forgalmas fürdővel nem rendelkező településeknek ennek ellenére lehetőségük van egyéb kiegészítő szolgáltatások, attrakciók nyújtásával a fürdőturizmusra való rácsatlakozásra, melynek keretében a vendégek nem csak a fürdőket, hanem a térség ökoturisztikai, gasztronómiai és más lehetőségeit is igénybe veszik. Minden esetben a területi gazdaságosság szempontjának megfelelő beavatkozásokat célszerű megvalósítani.

Átfogó cél: határon átnyúló egészségügyi együttműködés kialakítása

Specifikus célok: az egészségturisztikai szolgáltatások fejlesztése, a gyógyvízre és gyógyiszapra alapozott egészségügyi szakellátások körének bővítése

A projekt tartalma:

- a) mozgásszervi és reumatológiai megbetegedések kezelésének fejlesztése, nőgyógyászati egészségügyi szolgáltatások bővítése;
- b) távdiagnosztikai rendszer kiépítése;
- c) gyógyturisztikai együttműködések ösztönzése (kedvezményes jegy- és bérletkonstrukciók kialakítása, közös marketingstratégia);
- d) nyelvkurzusok, továbbképzések szervezése);
- e) együttműködési megállapodások kialakítása az oktatási intézményekkel: a gyógyfürdők oktatási funkcióinak erősítése, tanulmányutak szervezése.

A projekt legfőbb eredménye az egészségügyi intézmények és fürdők, rekreációs központok közötti szorosabb együttműködés lehet. Ennek folyamányaként jöhet létre egy szolgáltatási integráció, amely már a képzésekre, konkrét kórházi szolgáltatások nyújtására, a betegek ellátásának színvonalát jelentősen javító távdiagnosztikai megoldások bevezetésére is lehetőséget biztosít. A projekteknek olyan módon kell megvalósulniuk, hogy keressék a kapcsolódási pontokat a fentebbi nem gyógyturisztikai idegenforgalmi célokkal, illetve az energetika terén a megújuló energiaforrások, különösen a termálvíz hasznosításával. A fentiek nyomán bővíthető a turisztikai termékínálat, komplett termékcsomagok nyújthatók, miközben javul a lakosság egészségügyi állapota.

1.5.1.8 Civil klaszter létrehozása

Az EGTC térépítésének célja az, hogy minél erősebb belső szálak kössék egymáshoz a régió szereplőit. Ezáltal érhető el, hogy az együttműködésben résztvevő települések ne távoli, ismeretlen tájakat jelentsenek az itt élők számára, hanem fokozatosan épüljenek be egy közös otthon tudatába.

Ehhez minél több találkozási alkalmat kell teremteni a legkülönbélebb emberek között. Ezért látjuk fontosnak a civil szektor bevonását, a civilek közötti hálózatépítést.

A terepmunka során kiderült, hogy a romániai oldalon a civil önszerveződés még gyerekcipőben jár, jóllehet ez az a társadalmi réteg, amely az együttműködésre a legfogékonyabb, és ezért az EGTC ügyének népszerűsítéséért is ők tehetnek a legtöbbet.

A civil klaszter létrehozását az Európa-kapu és az Ister-Granum EGTC mintájára kezdeményezzük.

Átfogó célok: a soknemzetiségű kultúra menedzsmentje, EGTC-térépítés, a térség komplex megjelenítése

Specifikus célok: a határ különböző oldalain működő szervezetek közötti kapcsolatok kialakítása, a romániai civil szektor erősödését segítő tapasztalatátadás fórumainak megteremtése, a civil együttműködések révén az EGTC társadalmi kohéziójának és ismertségének növelése

A projekt tartalma:

- a) civil roadshow az EGTC térségeiben (térségi szintű tájékoztatók az EGTC-ről, a térségben működő civil szervezetek közötti kapcsolatfelvétel támogatása, a klaszter létrehozásának meghirdetése);
- b) a klaszter koncepciójának elkészítése a három érintett ország civil szakembereinek bevonásával;
- c) a klaszter alakuló ülésének megrendezése, a közös misszió megfogalmazása;
- d) a klaszter első 3 workshopjának megrendezése váltakozó helyszínekkel (a workshopokon az együttműködés akcióterve készül el);
- e) a klaszter honlapjának kialakítása és tájékoztató kiadványának megjelentetése, terítése;
- f) éves rendszerességgel, háromnyelvű civil magazin első számának megjelentetése.

A projekt eredményeként nem csak a már működő civil szervezetek közötti kapcsolatok intenzitásának növekedését, közös projektek kidolgozását és megvalósítását, illetve az azonos területen tevékenykedő civilek közötti tapasztalatcsere megélénkülését várjuk, hanem újabb civil szervezetek megalakulására is számítunk. Ezáltal az EGTC térségén belüli kapcsolatok is intenzívebbé, egyre sokoldalúbbá válnak.

1.5.1.9 Civil Akadémia elindítása

A civil szektor meghatározó szerepet játszhat az EGTC társadalmi kohéziójának erősítésében, ezért az előbbi projekten kívül hasznosnak látjuk a civil szervezetek forrásbevonási (fundraising) és partnerségépítési képességeinek javítását is. Számos olyan határon átnyúló kezdeményezést valósíthatnak meg a civil szektor képviselői, amelyekhez az önkormányzatoknak nincsenek meg a kapacitásai, a vállalkozások számára pedig nem teremthető meg az érdekeltségi rendszer.

Átfogó célok: EGTC-térépítés, a térség komplex megjelenítése

Specifikus célok: a határ különböző oldalain működő szervezetek közötti kapcsolatok kialakítása, a civil együttműködések révén az EGTC társadalmi kohéziójának és ismertségének növelése

A projekt tartalma:

A BTC Civil Akadémia létrehozása szorosan kapcsolódik az előző projekthez. Míg ott a civilek közötti kapcsolatok kialakítása a fő cél, addig a civil akadémia küldetése, hogy

- a három országban érvényben lévő civilekkel kapcsolatos jogszabályokat ismertesse meg,
- segítse a civil társadalom szakmai fejlődését, forrásszervezési ismereteinek bővítését, ezáltal a helyi fejlesztésekbe történő bekapcsolódását,

- ismertesse meg a helyi szereplőkkel a nyugati országokban és uniós szinten tevékenykedő civil szervezetek munkáját, mintákkal szolgálva ezáltal a helyi szerepvállalásra,
- végül mutassa be az EGTC-t mint intézményt, amely a határon átnyúló együttműködések leginnovatívabb megoldását kínálja, ezáltal segítsen az együttműködés társadalmasításában.

Az akadémia olyan ismeretek átadását is vállalja, amelyek révén reményeink szerint erősödik majd a romániai civil szektor is, partnereket biztosítva a magyarországi szervezeteknek határon átnyúló projektek kidolgozásához és megvalósításához.

Az akadémia végül egy olyan közös fórum is, ahol az egymással találkozó helyi szereplők együttműködésére építve testvér-települési kapcsolatok is kialakulhatnak.

1.5.1.10 Szociális partnerség a határrégióban

A BTC EGTC lakosságának jelentős részét nem csak a kulturális sokszínűség köti össze, hanem a társadalmi egyenlőtlenségek egyik szélsőséges megjelenési formája, a szegénység is. Az alacsony jövedelmű, rossz szociális, lakhatási körülményekkel rendelkező csoportok leszakadásának megfékezése, a gyakran szegregált környezetben, határ mentén, kistelepüléseken, gyenge elérhetőséggel bíró vidékeken élő deprivált lakosság támogatása, az életminőségben lévő elfogadhatatlan mértékű különbségek csökkentése is részét kell, hogy képezze a BTC EGTC stratégiájának.

A projekt tartalma elsősorban az ún. poverty mapping¹⁸ nevű társadalomtudományi térképezési eszköz köré szerveződik. A szegénységi térképek elkészítése és felhasználása számos fejlesztéspolitikai beavatkozásra hatással van. Ez magába foglalja a beruházások és szolgáltatások telephelyválasztását, terület- és településfejlesztési tervek megalkotását, a pénzügyi támogatások (nem csak szociális juttatások) elosztását. Szinte első ránézésre kirajzolódik a tervezők és döntéshozók számára, mely területekre célszerű fókuszálni a

---

¹⁸ Bedi, Tara – Coudouel, Aline – Simler. Kenneth (szerk.) (2007): More than a pretty picture: Using poverty maps to design better policies and interventions. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington. 286 o.

szegénység elleni beavatkozásokat. Ezáltal a szűkös erőforrások célirányosan és hatékonyan integrálhatóak a szegénységgel leginkább érintett településekre, térségekre.

A poverty mapping keretében meg kell határozni a szegénységi térkép fő célkitűzéseit, és annak illeszkedését a tágabb szervezeti struktúrába. Ide tartozik a jelenlegi és potenciális érintettek és szereplők beazonosítása, illetve ezt követően annak feltárása, hogyan, mely területeken vonhatóak be a szegénység elleni küzdelembe.

A térképezési tevékenység során lehetőség van egy hálózat létrehozására a szegénységi térképet potenciálisan használók köréből, majd ún. használói csoportok felállítása következhet.

Az önkormányzatok és az állam által létrehozott szegénységellenes politikák és programok egymást kiegészítik, hatnak egymásra. A térképek arra is használhatók, hogy megvizsgálható legyen, más programok és projektek mennyire érintették a szegényeket.

Egy munkacsoport is felállítható, mely összefogja és koordinálja a komplett feladatot, így külön térképezéssel foglalkozó szervezet felállítása nélkül költséghatékonyan elvégezhetőek a tevékenységek. Fel kell tárni, hogyan kapcsolódhat a térképezési folyamat más szegénységellenes erőfeszítéshez.

A térképezési folyamatnak tartalmaznia kell egy aktív disszeminációs stratégiát, mely meghatározza a terjesztési célkitűzéseket, a lehetséges felhasználókat és fő döntéshozókat, valamint a terjesztés támogatásának pénzügyi hátterét.

A szegénység feltérképezésével párhuzamosan várhatóan kialakulnak a szociális intézmények és a karitatív szervezetek között alap szintű kapcsolatok, amelyekre építve kezdeményezhető egy szociális partnerség létrehozása. Ez a partnerség nemcsak az információ- és tudáscsere eszközeként működhet, hanem alkalmas lehet közös projektek generálására, valamint a szakpolitikák, támogatási rendszerek összehangolására és a határ túlóldalán történő ügyintézés egyszerűsítésére is. Ez utóbbi különösen a munkavállalás esetében hasznos, tartós munkanélküliek számára.

Átfogó célok: EGTC-térépítés, a társadalmi kohézió erősítése

Specifikus célok: a határ különböző oldalain működő szervezetek közötti kapcsolatok kialakítása, a határon átívelő ügyintézés megkönnyítése

A projekt tartalma:

- a) szegénységellenes munkacsoport létrehozása (workshopok, fórumok megtartása, akcióterv összeállítása);
- b) a poverty mapping lefolytatása;
- c) az eredmények népszerűsítése;
- d) szociális partnerség létrehozása a szociális intézmények és kreatív szervezetek részvételével (segélyakciók, tapasztalatcsere, átjárás biztosítása);
- e) határ menti háromnyelvű foglalkoztatási portál fejlesztése, letölthető tartalmakkal, az ügyintézés elősegítése érdekében
- f) külterületi infrastruktúra fejlesztése a slumösödés megfékezése érdekében.

A projekt egyik legnagyobb eredménye magának a konszenzusnak a megteremtése lehet, mely társadalmi párbeszédet indukál a térségi szereplők között.

A szegénységi térkép segítségével elindul egy folyamat, melynek során a szegénység természetének taglalására, egymás megismerésére és a szegénység elleni megoldások közös keresésére, projektek létrehozására van lehetőség. A térképeknek köszönhetően regionális szinten felkelhető az érdeklődés a szegénység témájában, mely együttes fellépésre sarkall. A szociális partnerség és a tapasztalatcsere révén javulhat az ellátás minősége, valamint megteremthető az intézményi átjárás lehetősége olyan esetekben, amikor erre a jogszabályok lehetőséget biztosítanak (pl. időskorúak ellátása, munkanélküliek kiközvetítése stb.), különösen a nemzetiségi csoportokhoz tartozó személyek esetében.

AZ INTEGRÁLT MEGKÖZELÍTÉS INDOKOLTSÁGA

A BARTÓK INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS ITB projektjeinek közös kiinduló pontja a régió gazdag kulturális hagyománya. Az EGTC területén egykor megtelepedett nemzetiségek rajtahagyták a térségen kultúrájuk nyomait, és ezt az adottságot hasznosítaná sokoldalúan a program. Az egyik irányt a kulturális aktivitások jelentik, amelyeknek két intézményi csomópontját jelenítettük meg: a Bartók-kultusz ápolását és a régió szellemi-néprajzi örökségének feldolgozását felvállaló Bartók-központot, valamint egy olyan centrumot, amely a kreatív ipar szereplőinek megjelenését segítheti a régióban. Az egyre erősebb húzó ágazattá váló szektor megjelenése új lendületet adhat a kulturális együttműködésnek a régióban, és segítheti egy sajátos identitás kialakulását, amelyet célszerű a világ minden pontján nagy népszerűségnek örvendő Bartók alakja köré szervezni.

A kulturális sokszínűség kiaknázásának második irányát a turizmus jelenti. A javasolt beavatkozások itt is egymásra épülnek: a régió egységes turisztikai branddé fejlesztéséhez éppúgy szükség van a turisztikai szolgáltatások színvonalának javítására, mint a turisztikai infrastruktúra kiépítésére és egy közös menedzsmentszervezet létrehozására. A menedzsment hatékonyan járulhat hozzá a régió látogatottságának a növeléséhez, ami a szolgáltató vállalkozások számának növekedését eredményezheti, hozzájárulva a régió foglalkoztatási problémáinak enyhítéséhez. Különös hangsúllyal kezeli a stratégia a gyógyturizmusban rejlő lehetőségeket, mivel az EGTC területe alatt lévő termálvíz egyedi lehetőségeket rejt ezen a téren, egyben javítva az egészségügyi intézmények finanszírozási helyzetét is.

Végül a harmadik irányt a társadalmi kapcsolatok fejlesztése jelenti. Annak érdekében, hogy az EGTC-n belül az összetartozás tudata erősödjön, a társadalom legmozgékonyabb rétegét jelentő civil szektor szereplőit kell megszólítani. Ezen a téren a legfejlettebb szervezeti háttérrel a magyarországi civil társadalom rendelkezik, de az itt felhalmozódott tapasztalatok átadásán túlmenően erősíteni kell a három országban meglévő civil kapacitások integrációját is. Ezt nem kizárólag a civil szervezetek kapacitásfejlesztésének, az együttműködésnek az igénye teszi szükségessé, hanem az is, hogy a civilek képesek eljuttatni az együttműködés gondolatát a társadalom legkülönbözőbb rétegeihez tartozó csoportokhoz is. Külön kiemeljük a szociális kérdésekben történő együttműködés fontosságát, mivel a régióban jelentős tömegek élnek a szegénységi küszöb alatt, és a horizontális társadalmi integráció elképzelhetetlen egyfajta vertikális integráció nélkül. Ezt a foglalkoztatási szolgáltatások reformjával is szolgálja a program.

BTC Konzorcium

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Vacs köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

A Bartók ITB tehát egy integráns eszkézként kezeli a régiót kulturális, társadalmi és turisztikai szempontból egyaránt, és erre építve célozza meg egy közös identitás kialakítását, illetve rekonstrukcióját.

ILLESZKEDÉS

A Bartók ITB a legkomplexebb integrált beavatkozása a stratégiának, amely a legszélesebb illeszkedési rendszert mutatja.

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
Integrált, határon átnyúló kulturális innovációs beavatkozás (Bartók IB)	2.5.1.1 Bartók-központ	IP 6c: a természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése IP 9d: a társadalmi befogadás segítése és harc a szegénység ellen a nemek közötti egyenlőség, az esélyegyenlőség támogatásán, valamint a közösségek határon át történő integrációján keresztül	PA 3 A kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtésének előmozdítása PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés		Bartók fesztivál	Sânnicolau Mare
	2.5.1.2 Kulturális hidak a BTC EGTC-ben	IP 6c: a természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	PA 3 A kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtése		Rhythm of Drums	Bordány, Čoka

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		IP 9d: a társadalmi befogadás segítése és harc a szegénység ellen a nemek közötti egyenlőség, az esélyegyenlőség támogatásán, valamint a közösségek határon át történő integrációján keresztül IP 11: az intézményi kapacitások és egy hatékony közigazgatás megerősítése a jogi és az adminisztratív, valamint a polgárok és intézmények közötti együttműködés révén	nek előmozdítása PA 10 Az intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése			

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Bartók fesztivál	Sânnicolau Mare
					Települési művelődési központ felújítása, létesítése	Checea, Kelebia, Pusztamérges, Sînmihaiu Român, Variaș
	2.5.1.3 Kreatív ipari innováció megvalósítása	IP 1b: a vállalatok K+I beruházásainak elősegítése, és vállalatok, K+F központok, valamint a felsőoktatás közötti kapcsolatok fejlesztése, különösen termék- és szolgáltatásfejlesztés, technológiaátadás, szociális innováció, ökoinnováció, közszolgálati alkalmazások, kereslet-élénkítés, hálózatépítés, klaszterek és nyílt innováció intelligens specializáció	PA 3 A kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtésének előmozdítása PA 7 Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, az oktatás és az információs technológiák segítségével PA 8 A vállalkozások versenyképességének, beleértve a			

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		által, technológiai és alkalmazott kutatás, kísérleti programok, korai termékhitelesítési intézkedések, az alaptermékgyártás fejlesztési kapacitásának és az első gyártásnak a támogatása, különösen a kulcstechnológiák valamint az általános célú technológiák terjesztése IP 2b: az IKT-termékek és szolgáltatások, az e-kereskedelem továbbfejlesztése és az IKT iránti kereslet fokozása IP 3a: a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új	vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés			

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítésével, valamint új cégek alapításának ösztönzésével, beleértve üzleti inkubátorok segítségével IP 3d: a kkv-k kapacitásának támogatása, hogy regionális, országos és nemzetközi piacok bővítésében, valamint innovációs folyamatokban vegyenek részt IP 6c: a természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése IP 8a: üzleti inkubátorházak létrehozása,				

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		valamint az önfoglalkoztatás, mikrovállalkozások és cégalapítás beruházásokkal való támogatása IP 8d: a határon átnyúló munkaerőpiacok integrálása, beleértve a határokon átnyúló mobilitást, a közös helyi foglalkoztatási kezdeményezéseket és közös képzést				
	2.5.1.4 Turisztikai desztinációfejlesztés és	IP 2c: az e-kormányzás, az e-tanulás, az e-befogadás és az egészségügy IKT alkalmazásainak megerősítése	PA 3 A kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtésnek előmozdítása	1. célkitűzés: A 20–64 évesek legalább 75 %-ának munkahellyel kell rendelkeznie	A Nákó kastély angol kertjének a vissza állítása	Sânnicolau Mare

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		IP 6c: a természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	PA 8 A vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása PA 10 Az intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése			
					Múzeum létesítése	Ada
					Ifjúsági szabadidőpark létrehozása	Domaszék

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					A helytörténeti gyűjtemény felújítása	Maroslele
					Történelmi emléksétány létesítése	Kelebia
					Ökoturisztikai látogatóközpont és bemutatókert létesítése	Zákányszék
					Nemzetközi környezet-és természetvédelmi kutatóház létesítése	Kelebia
					Vasúttörténeti múzeum rekonstrukciója	Kelebia
					Erdei kalandpark létesítése	Kelebia

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Lovaspálya építése	Kelebia
					Rekreációs központ építése	Kelebia
					Turisztikai központ kialakítása a Buciuman-tónál	Sânnicolau Mare
					Határ menti üdülő övezet kialakítása a Marosnál	Periam
					Wellness- és rekreációs központ kialakítása a tavaknál	Jimbolia
	2.5.1.5 Turisztikai infrastruktúra fejlesztése	IP 6c: a természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése IP 7c: környezetbarát (beleértve a kis	PA 1/a A mobilitás és a multimodalitás fejlesztése - belvízi hajóutak PA 1/b A mobilitás és az intermodalitás fejlesztése - vasúti		Erdei iskola és tanösvények kialakítása	Kelebia

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		zajterhelésű) és alacsony szén-dioxid-kibocsátású közlekedési rendszerek kifejlesztése, beleértve a belső vízi utakon és tengeren bonyolított közlekedést, kikötőket, multimodális kapcsolatokat és a repülőtéri infrastruktúrákat a fenntartható regionális és helyi mobilitás elősegítése érdekében	közúti és légi közlekedés PA 3 A kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtésének előmozdítása PA 6 A biodiverzitás, a táj, valamint a levegő- és talajminőség megőrzése PA 10 Az intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése			

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Gyalogos ösvény kialakítása a Maros-ártér Natúrparkban	Cenad
					A Tisza partjának modernizációja	Kanjiža
					Kerékpárút építése	Ásotthalom-Palić Bácsbokod- Bácsborsód, Bordány, Kelebia, Kövegy- Csanádpalota, Makó-Periam Sânnicolau Mare, Timișoara- Zrenjanin, Tiszasziget-Novi Kneževac-Senta

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Ökumenikus vallási túraútvonal kialakítása Temes és Csongrád megyében	Mórahalom
					Konferenciaközpont építése	Foeni
					Strand létesítése	Senta
	2.5.1.6 Turisztikai vállalkozásfejlesztés	IP 3a: a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítésével, valamint új cégek alapításának ösztönzésével, beleértve üzleti inkubátorok segítségével	PA 3 A kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtésének előmozdítása	PA 7 Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, az oktatás és az információs technológiák		

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		IP 3d: a kkv-k kapacitásának támogatása, hogy regionális, országos és nemzetközi piacok bővítésében, valamint innovációs folyamatokban vegyenek részt	segítségével PA 8 A vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása			
	2.5.1.7 Egészségügyi és gyógyturisztikai szolgáltatások fejlesztése	IP 2c: az e-kormányzás, az e-tanulás, az e-befogadás és az e-egészségügy IKT alkalmazásainak megerősítése	PA 3 A kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtésének előmozdítása PA 2 A fenntartható energia használatának ösztönzése		Termálvízre épülő egészségturisztikai fejlesztés	Tompa

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
			PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés			
					Termálvíz-hasznosítási program	Kelebia
					A termálstrand felújítása, modernizálása	Jimbolia, Lovrin, Sânnicolau Mare,
					Fürdő kialakítása	Torda, Mol, Nova Crnja, Periam, Variaş
					Kapcsolódó egészségügyi létesítmények kialakítása, felújítása	Ásotthalom, Kunbaja, Madaras, Röszke, Sânnicolau Mare, Tomnatic, Tompa

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Telediagnosztikai rendszer kialakítása	Csanádpalota, Kistelek, Makó, Maroslele, Mórahalom
					Rehabilitációs központ létesítése	Mol
					Idősek otthonának kialakítása és egészségügyi oktatás elhelyezése az egykori kaszárnya épületében	Senta
					Egészségfejlesztési központ kialakítása	Kistelek
	2.5.1.8 Civil klaszter létrehozása	IP 9d: a társadalmi befogadás segítése és harc a szegénység ellen a nemek közötti egyenlőség, az esélyegyenlőség	PA 3 A kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtése			

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		támogatásán, valamint a közösségek határon át történő integrációján keresztül IP 11: az intézményi kapacitások és egy hatékony közigazgatás megerősítése a jogi és az adminisztratív, valamint a polgárok és intézmények közötti együttműködés révén	nek előmozdítása PA 10 Az intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése			
	2.5.1.9 Akadémia elindítása	Civil	IP 9d: a társadalmi befogadás segítése és harc a szegénység ellen a nemek közötti egyenlőség, az esélyegyenlőség	PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés PA 10 Az intézményrendszer		

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		támogatásán, valamint a közösségek határon át történő integrációján keresztül IP 11: az intézményi kapacitások és egy hatékony közigazgatás megerősítése a jogi és az adminisztratív, valamint a polgárok és intézmények közötti együttműködés révén	kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése			
	2.5.1.10 Szociális partnerség a határ régióban	IP 2c: az e-kormányzás, az e-tanulás, az e-befogadás és az e-egészségügy IKT alkalmazásainak	PA 7 Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, az oktatás és az információs technológiák	5. célkitűzés: 20 millióval csökkenteni kell a szegénység kockázatának kitett lakosok számát	Falugondnokság határok nélkül	Öttömös, Horgoš, Male Pijace

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		megerősítése IP 8d: a határon átnyúló munkaerőpiacok integrálása, beleértve a határokon átnyúló mobilitást, a közös helyi foglalkoztatási kezdeményezéseket és közös képzést IP 9a: beruházás a nemzeti, regionális és helyi fejlődést szolgáló egészségügyi és szociális infrastruktúrába, az egészségügyi státuszbeli egyenlőtlenségek csökkentése, a társadalmi befogadás elősegítése a	segítségével PA 9 Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés PA 10 Az intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése			

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		szociális, kulturális és szórakozási szolgáltatások segítségével valamint átállás az intézményi szolgáltatásokról a közösségi alapú szolgáltatásokra IP 9b: a rászoruló városi és falusi közösségek fizikai rehabilitációjának és gazdasági fellendülésének támogatása IP 9d: a társadalmi befogadás segítése és harc a szegénység ellen a nemek közötti egyenlőség, az esélyegyenlőség támogatásán, valamint a közösségek határon				

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
		át történő integrációján keresztül IP 11: az intézményi kapacitások és egy hatékony közigazgatás megerősítése a jogi és az adminisztratív, valamint a polgárok és intézmények közötti együttműködés révén				
					Szociális lakások építése	Periam, Sakalaz
					Tanyagondnoki szolgáltatás informatikai korszerűsítése	Forráskút

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	BEAVATKOZÁS	KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSI PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EUSDR-PRIORITÁS	KAPCSOLÓDÓ EU 2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉS	ILLESZKEDŐ HELYI PROJEKT	PROJEKTGAZDA
					Inklúziót támogató pedagógiai szakszolgálat hálózatának kiépítése	Kistelek
					Külterületi villanyhálózat felújítása	Kelebia
					Gondviselés Házának korszerűsítése	Madaras
					Szociális városrehabilitációs fejlesztések Mórahalmon	Mórahalom

1.5.2 A stratégia célkitűzéseinek összesítése

Az illeszkedésvizsgálat segítségével kimutatható, hogy a BTC EGTC stratégiája mely tematikus célkitűzésekhez kapcsolódik legerősebben. Ez azért fontos, mert ezek a kapcsolódások jelölik majd ki, hogy az EGTC mely operatív programok kiírásain tud a siker reményével részt venni. Az alábbi táblázatban összegeztük, hogy az egyes beavatkozásokhoz kapcsolódóan az egyes beruházási prioritások milyen gyakorisággal jelentkeztek a négy illeszkedési táblázatban. Függetlenül az egyes tematikus célkitűzések, vízszintesen a beruházási prioritások azonosító számai találhatóak (a két utolsó tematikus célkitűzéshez kapcsolódóan az ERFA-rendelet nem differenciál további alpontokat (ugyanakkor az ETE-rendelet a határon átnyúló aspektust ezeknél külön kiemeli).

A táblázat egyszerre mutatja meg a leggyakrabban előforduló beruházási prioritást, valamint a BTC szempontjából a legfontosabb tematikus célkitűzést.

1. táblázat A stratégia illeszkedése az ERFA-rendelet beruházási prioritásaihoz és tematikus célkitűzéseire

		a	b	c	d	e	f	g	Összesen
1		x	xxx						4
2			x	xxxx					5
3		xxx		xx	xxxxxx				11
4		xx	x	xx		xxx			8
5		x							1
6			xx	xxxxxx		x	xxx	x	12
7				xxxx					4
8		xxx	x		xxx				7
9		x	x		xxxxxx				7
10	x								1
11	xxxxxx								6

Mint a táblázatból kiolvasható, négy olyan beruházási prioritás van, amelyek kiemelkedő számban kerülnek megemlítésre: a legtöbbször az intézményi együttműködéshez (11), valamint a KKV-k kapacitásfejlesztéséhez (3d) szorosan kapcsolódó beavatkozásokkal

találkozhatunk a stratégiában, de hasonló gyakorisággal említi a dokumentum a természeti és kulturális örökség megőrzésének és fejlesztésének (6c) és a közösségek határon átnyúló integrációjának (9d) szükségességét.

A tematikus célkitűzések ettől részben eltérő képet rajzolnak ki. A legtöbbször az alábbi tematikus célkitűzések kiemelésére került sor (erősorrendben):

6.	Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése
3.	A kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása
4.	Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban
8.	A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése
9.	A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem

Mindez azt jelenti, hogy a BTC EGTC integrált fejlesztése szempontjából olyan kiírások, pénzügyi források jöhetnek szóba, amelyek

- vagy a környezeti és kulturális örökség megőrzését és integrált, határon túlnyúló fejlesztését célozzák,
- vagy a vállalkozásalapítást és a vállalkozások határon átnyúló együttműködését segítik,
- vagy a régió megújuló energiaforrásainak hasznosításához járulnak hozzá,
- vagy a határon átnyúló foglalkoztatási mobilitást, a tartós munkanélküliség határoktól független kezelését mozdítják elő,
- vagy a mélyszegénység közös fellépésen alapuló felszámolását teszik lehetővé.

1.6 FINANSZÍROZÁS ÉS MENEDZSMENT

A fejlesztések megvalósításához szükséges finanszírozási háttér egy többelemű rendszeren keresztül biztosítható.

A legadekvátabb forrást továbbra is a határon átnyúló együttműködési programok (magyar-román CBC, a magyar-szerb és román-szerb IPA) fogják biztosítani. Bár a felhasználás feltételei jelentősen szigorodnak, az EGTC mint jogi forma továbbra is a legmegfelelőbb intézményi eszköz a támogatások fogadására (a szerb-román IPA kivételével, ahol további intézmények bevonására lesz szükség).

Nem ismertek még az érintett programok, viszont az már tudható, hogy a kohéziós politikai rendeletervezetek szerinti tematikus koncentráció sok kérdésben meghatározó lesz, hiszen lesznek olyan tevékenységek, amelyek finanszírozását ki fogja zárni. A BTC EGTC már megfogalmazta a tematikus prioritásokkal kapcsolatos elképzeléseit.

A tematikus koncentráció rendeletben előírt prioritási területei (kiemelve a BTC EGTC által választott területek):

- (1) a kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése;
- (2) az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének, használatának és minőségének javítása;
- (3) **a kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági (az EVMA esetében) és a halászati és az akvakultúra-ágazat (az ETHA esetében) versenyképességének javítása;**
- (4) az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
- (5) **az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és – kezelés ügyének támogatása;**
- (6) a környezetvédelem és az erőforrás-hatékonyság propagálása;
- (7) a fenntartható szállítás támogatása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban;

- (8) a foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása;
- (9) **a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem;**
- (10) **beruházások az oktatás, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén;**
- (11) az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás.

Mint látható, a BTC által kiválasztott prioritások nem fedik a stratégia által beazonosított fejlesztési prioritásokat. Látni kell ugyanakkor, hogy a tematikus célkitűzések tartalma az utolsó pillanatig változott, és számos korábban vonzónak tekintett prioritási területről derült ki, hogy a vágyott fejlesztésekhez nem nyújt forrást. Megítélésünk szerint a stratégiában beazonosított beruházási prioritások az elfogadott rendeletek és a helyi elképzelések közötti legközvetlenebb megfelelést mutatják ki.

A magyar-román program elkészítésével megbízott konzorcium feladata, hogy a programrégió nyolc megyéjében érintett szereplőkkel, valamint a két ország minisztériumaival egyeztetve tegyen javaslatot a tematikus szűkítésre. Általánosságban is megállapítható, hogy az ágazati koncentráció hátrányosan érinti a határtérségeket, korlátozva a potenciálisan megvalósítható fejlesztések körét. A BTC esetében is látványos a szükségesnek ítélt beruházási prioritások nagyfokú szóródása. Nincs rá garancia, hogy a BTC EGTC által kiválasztott prioritási területek kerülnek bele a magyar-román CBC-programba.

Mindez azt is jelenti, hogy a határ menti fejlesztésekhez nem kizárólag az ETE- és IPA-programok forrásaira kell kizárólag koncentrálni, hanem a nemzeti szinten elfogadásra kerülő ágazati operatív programokra is. A 2014–2020-as programozási időszakban ezekhez a potenciális forrásokhoz sorolható a Strukturális Alapok mellett a vidékfejlesztési és a halászati alap is, ami a BTC EGTC számára igen kedvező fordulat.

Az európai területi együttműködési programok másik két típusában (transznacionális és interregionális) is megtalálhatóak azok a prioritások, amelyekhez egyes beavatkozások kapcsolhatóak, főként az EGTC külső kapcsolatainak fejlesztésekor, a tapasztalatcserét célzó aktivitások esetében. Bár ezek a kiírások beruházási projekteket nem vagy nagyon szűk körben támogatnak, azáltal, hogy a délkelet-európai program helyett egy a Duna Stratégia

térségére szabott új program indul 2014-től, a Duna-völgyhöz tartozó tagállamok szereplőivel kialakítható intézményes kapcsolatok áttételesen mégis eredményezhetnek befektetéseket. Egyrészt az együttműködések (a kis léptékű beruházások mellett) számos új kapcsolatot, innovatív kezdeményezést hozhatnak képbe. Másrészt az együttműködés és a minta értékű projektek felkelthetik a befektetői érdeklődést a térség iránt. Mint azt jeleztük, a Duna Stratégia akciótervében megfogalmazott prioritások (ezáltal várhatóan a pályázati kiírások tematikája is) számos ponton illeszkedik a BTC elképzeléseihez.

Ugyanezen elv mentén a központi uniós forrásokkal is lehet kalkulálni, mint amilyen a Culture (ez az EGTC-s térségi identitás szempontjából meghatározó sokszínű kultúra megjelenítése és a javasolt nemzetközi együttműködési projekt szempontjából is fontos), az ehhez hasonló, de kisebb léptékű projekteket támogató Europe for Citizens kiírások vagy az Intelligent Energy Europe (amelynek a relevanciáját a megújuló energetikai program adja, és amely segíthet a régióknak az európai szakmai közönség előtti megjelenésben).

Az innovációt a központba állító stratégia természetesen arra is lehetőséget biztosít, hogy az EGTC a kutatási-fejlesztési célú Horizont programba is bekapcsolódjon, amely az EU 2020 stratégia célkitűzéseinek megvalósítása érdekében már meg is jelentette e tárgyú felhívásait. A programban történő eredményes részvétel érdekében egy széles körű partnerség kialakítását javasoljuk a magyarországi és romániai think-tankekkel.

További forrásként jöhet számításba a V4-es alap és a régióban meglévő érdekeltségekre tekintettel a LEADER, amely a nemzetközi tapasztalatcserét is támogatja. Ez utóbbinak a jelentőségét az agrárium nagy súlya is biztosítja.

A projektek egyes elemeihez felhasználható a Svájci és a Norvég Alap is. Utóbbi keretében korábbi kiírások során prioritási területként jelent meg az energetika, ezzel a jövőben is lehet számolni.

A civil klaszter létrehozásával mód nyílik arra is, hogy a kizárólag a szektor számára rendelkezésre álló források (Nemzeti Együttműködési Alap, Norvég Civil Támogatási Alap stb.) is megjelenhessenek a fejlesztések finanszírozásánál.

Megfontolandó egy régiófejlesztési alapítvány létrehozása is, amely szponzori támogatások bevonására is alkalmas lehet.

A pályázati támogatásokon kívül meg kell említeni a fejlesztési hitelek bevonásának lehetőségét. 2012 nyarán létesített az Európai Beruházási Bank Budapesten a Duna Stratégia projektjeinek megvalósításához segítséget nyújtó kontaktpontot. Ennek a szolgáltatásnak az igénybe vétele értelemszerűen a stratégia prioritásaihoz történő igazodást tételezi, de mint azt a programok ismertetésekor jeleztük, az illeszkedés biztosított.

Végül, a fejlesztések eredményeként létrehozott intézmények, vállalkozások saját bevételeket is képesek termelni (az energiaügynökség, a vállalkozói inkubációs központ), illetve projektek megvalósításán keresztül képesek további forrásokat bevonni. Bizonyos esetekben PPP-konstrukcióban megvalósított fejlesztésekre is sor kerülhet, ami egy újabb forráslehetőség.

Az egyes projektek esetében különböző finanszírozási konstrukciók együttes alkalmazására van mód, ezért minden eset külön forrásvizsgálatot igényel.

Ami a programok megvalósításának irányítási oldalát érinti, elsőként meg kell állapítani, hogy a határon átnyúló, integrált, stratégiaileg megalapozott és hosszú távon fenntartható fejlesztések megvalósításához, amelyeket az Európai Unió az új kohéziós rendeleteiben előír, és amelyekre a jelen dokumentumban is javaslatot tettünk, a legmegfelelőbb eszköz az EGTC. A csoportosulás ugyanis képes felelni a határ mindkét oldalán az adott integrált beavatkozás megvalósításáért, finanszírozásáért és fenntartásáért. Ezért is vették ki a Vezető Partner elvének szabálya alól, ami lehetővé teszi, hogy akár partnerek bevonása nélkül hajtson végre beavatkozásokat a határ mindkét oldalán.

Az EGTC ezen kívül saját alkalmazottakat is foglalkoztathat, saját intézményeket is létrehozhat és működtethet, ami egyrészt lehetővé teszi, hogy akár Magyarországon, akár Romániában állítson fel a stratégiában is jelzett menedzsmentszervezeteket (pl. energiaügynökség), másrészt az ezeknél keletkező bevételekkel az EGTC holdingszerűen tud rendelkezni, ami additív források bevonását jelenti.

A stratégiai tervezés során a csoportosulás közgyűlése felállított egy munkacsoportot, amelyiknek a feladata volt a tervezési folyamat szakmai kontrollja. Javasoljuk a munkacsoport mandátumát meghosszabbítani, hogy a szakmai kontroll a stratégia

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Vacsai köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

BTC Konzorcium

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

megvalósítását is kövesse végig, ezáltal is biztosítva a területileg minél kiegyenlítettebb fejlesztési munkát.

Emellett az egyes nagyobb projektekhez kapcsolódóan célszerű helyi akciócsoportokat felállítani, az érdekelt intézmények és vállalkozások képviselőinek részvételével.

A szakmai irányítás mellett a politikai kontrollt az EGTC közgyűlése és elnöksége maradéktalanul képes ellátni.

A stratégia megvalósítását így egy többszintű menedzsment garantálja, ami egyben azért is fontos, hogy az EGTC legitimációját, ezáltal a tagok elköteleződését erősítsük.

1.7 A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSÁNAK AKCIÓTERVE

Az alábbi akcióterv funkciója, hogy kijelölje a stratégia megvalósításának mérföldköveit, és ehhez egyfajta időbeli ütemezést nyújtson a 2014 és 2022 (n+2) közötti támogatási időszakra. Az akció elnevezést az indokolja, hogy ne minden tervezett beavatkozás bír hagyományos értelemben vett projekt jelleggel.

Az akcióterv az integrált megközelítésnek megfelelően a projektek egymásra épülő megvalósulásával számol, és különböző szintű anyagi és humán erőforrásbeli hozzájárulást tételez fel. Az első időszakban elsősorban olyan akciókat javasol megvalósítani, amelyek aránylag alacsony ráfordítással megoldhatóak, viszont a későbbi időszak hatékony projektimplementációjához szükségesek.

Az akciók közül számos célozza a későbbi fejlesztések előkészítéséhez szükséges szakértői csoportok létrehozását és működtetését. Ezekre egyrészt azért van szükség, hogy a fejlesztések ne véletlenszerűen valósuljanak meg, hanem az adott terület szakértőinek aktív és iránymutató részvételével; másrészt a szakértők bevonásával az EGTC válhat a határtérség fejlesztéseinek motorjává, ami egyben a legitimációját is megerősíti. Ezért célszerűnek látszik (egyfajta nulladik akcióként) az EGTC éves működési keretén belül egy összeget elkülöníteni a műhelyek működését segítő helyiség kialakítására (tolmácsberendezések, szükséges technika), valamint a tolmácsolás biztosítására.

Az akciók egy másik részét a konkrét fejlesztések szakmai előkészítése jelenti. Mivel számos konkrét beavatkozás részleteit az adott szakmai dokumentumok fogják kijelölni, az akcióterv nem reflektál minden fejlesztési igényre részleteiben, és ez egyben azt is jelenti, hogy az akciótervet az elkészült dokumentumok fényében, de legkésőbb 2017-ben aktualizálni kell majd.

1.7.1 Integrált, határon átnyúló agglomerációs beavatkozás (Agglomerációs IB)

1.7.1.1 Urbanisztikai jövőtervező műhely létrehozása

Az akció célja: a policentrikus, határon átnyúló városi hálózat kialakításához szükséges tudások koncentrációja, a formálódó nagyvárosi és megyei ITB-khez kapcsolódó EGTC-s fejlesztések megjelenítése; a műhely a később létrehozandó klaszter / hálózat alapját képezi.

Az akció rövid leírása

Az akció keretében az EGTC megszólítja az urbanisztikai jövőtervező műhely szakembereit, és megrendezi annak első összejövetelét. A műhely tagjai közé meghívandók:

- az EGTC városi rangú településeinek fejlesztéséért felelős vezetők,
- a szomszédos nagyvárosok (Szeged, Hódmezővásárhely, Subotica, Arad, Timișoara) főépítészei vagy városfejlesztési szakemberei,
- a Magyar Urbanisztikai Társaság képviselője,
- a megyei szintű önkormányzatok képviselői a magyar és a román oldalról,
- a szomszédos nagyvárosok urbanisztikai felsőfokú oktatási intézményeinek képviselői,
- a régióban érdekelt szakmai szervezetek.

A műhely saját maga által elfogadott munkarend alapján kezdi meg működését, és legfőbb küldetése az, hogy az EGTC térségében fekvő nagyvárosok és a csoportosulás közötti viszonyrendszert feltárja, tematizálja, fejlessze. Ezáltal egyrészt egy partnerségi légkör alakulhat ki az EGTC és a nagyvárosok között, másrészt világossá válhatnak azok a funkciók, amelyeket az EGTC, mint e nagyvárosok határon átnyúló hinterlandja képes ellátni. Ennek érdekében az EGTC elképzeléseinek valamilyen módon meg kell jelenniük a nagyvárosi fejlesztési tervekben, mint a nagyvárosi városkörnyék adekvát szereplőjének.

A műhely további küldetése lehet a nagyvárosok közötti közeledés előmozdítása, valamint olyan, az EGTC városait érintő urbanisztikai fejlesztések megalapozása, amelyek az adott település funkcionális helyzetét érdemben javítják.

Az akció eredményeként létrehozható az együttműködést a későbbiekben koordináló hálózat / klaszter.

1.7.1.2 Urbanisztikai klaszter / hálózat létrehozása

Az akció célja: olyan kvázi-intézményesült entitás létrehozása az EGTC égisze alatt, amely a teljes hármass határtérség városhálózatának együttműködését képes koordinálni szakmailag.

Az akció rövid leírása

A műhely sikerességétől függ, hogy egy laza hálózat jön létre végül, vagy pedig egy szakértőket, intézményeket, egyetemi kutatókat és városfejlesztésben érdekelt döntéshozókat és vállalkozásokat egyesítő klaszter. A valamilyen szinten intézményesülő hálózat alkalmas lesz arra, hogy a következő 10 év során rendkívül dinamikus változó térvizonyok által kiváltott változásokra megfelelő városi és városkörnyéki válaszokat adjon. A klaszter legfőbb funkciója az lesz, hogy a városi fejlesztések interface-eként segítse a különböző területi funkciók sikeres ellátását az EGTC egész területén, a szerb csatlakozási folyamat során. Ennek keretében olyan stratégiai és műszaki dokumentumok elkészítése várható a klasztertől, amely a városfejlesztési munkát egy határokon átívelő együttműködést feltételezve hangolja össze, egy mindenki számára kedvező megoldást nyújtva.

A klaszter egyben hatékonyan segítheti elő a szükséges határátmenetek kiépítését és a közösségi közlekedés határon átnyúló integrációját, a megalapozó tanulmányok elkészítésével, amelyek alkalmasak a szükséges beavatkozások prioritizálására is.

1.7.1.3 Határon átvezető infrastrukturális beruházások előkészítése

Az akció célja: a klaszter által megalapozottnak talált határon átvezető közlekedési infrastrukturális fejlesztések műszaki terveinek elkészítése.

Az akció rövid leírása

A határon átvezető infrastruktúra fejlesztése (a kerékpárutak szintjét leszámítva) nem helyi szintű kompetencia, és a létesítmények építésének és fenntartásának finanszírozása nem is lehet az EGTC vagy a helyi önkormányzatok feladata, mivel ehhez a pénzügyi források ezen a szinten nem állnak rendelkezésre. Az EGTC ugyanakkor adekvát előkészítője, fejlesztője és fenntartója lehet a határon átvezető kerékpárutaknak, illetve az ezekhez kapcsolódó hálózati elemeknek és infrastruktúrának.

Mindkét esetben aktívan vehet részt a tervdokumentáció elkészítésében és az engedélyeztetésben. Az akció lényegében azoknak a határ menti közlekedési infrastrukturális fejlesztéseknek a műszaki előkészítését foglalja magában, amelyeknek a megalapozottságát a korábbi vizsgálatok igazolták, és az EGTC tagjainak területét érintik.

1.7.1.4 Határ menti közösségi közlekedési platform kialakítása

Az akció célja: az EGTC térségében, a nagyvárosokkal szoros együttműködésben egy határon átnyúló közösségi közlekedési platform kialakítása.

Az akció rövid leírása

Az előbbi akcióval párhuzamosan lehetne egy asztalhoz ültetni a három ország illetékeseit a határ menti közösségi közlekedés integrációja érdekében. Az akció keretében a menetrendek közös megjelenítésére, összehangolására kerülne sor első körben, amit követhetne egy határ menti közös jegy- és tarifarendszer kialakítása, a nagyvárosok bevonásával. A végső cél egy intelligens, határon átnyúló utastájékoztató rendszer kialakítása.

A platformnak a magyar, román és szerb tömegközlekedési vállalatok képviselői lehetnek a tagjai. Az akció szabályozási kérdéseket is érint, amelyek megváltoztatása érdekében az EGTC szintén kezdeményezőként léphetne fel.

Végül, a turisztikai desztináció fejlesztésével párhuzamosan egy EGTC-s kártya elindítására kerülne sor, amely az idegenforgalmi látnivalók és szolgáltatások mellett a tömegközlekedés használatát is lehetővé tenné.

Az akció eredményeként javul a határok átjárhatósága, az EGTC-n belüli mobilitás szintje, és megkezdődhet az ingázást segítő közösségi közlekedési szolgáltatások integrálása.

1.7.2 Integrált, határon átnyúló agrárinnováció és energetikai beavatkozás (Agro-climate IB)

1.7.2.1 Vízgazdálkodási munkacsoport felállítása

Az akció célja: a határtérség felkészítése a klímaváltozásra, a mezőgazdasági termeléshez szükséges vízmennyiség biztosítására.

Az akció rövid leírása

Az akció keretében a magyar-román-szerb határtérség gazdálkodói számára meghatározó, hosszú távú vízgazdálkodási kérdésekkel foglalkozó szakértői munkacsoport jön létre. A munkacsoportba meghívást kapnak a régió vízgazdálkodási vállalatainak, egyetemeinek képviselői, az agrár szektor érintett szereplői, valamint a Magyarországon 2014-ben felállításra kerülő Nemzeti Öntözési Hivatal képviselői.

A munkacsoport feladata mindazon tevékenységeknek a számba vétele (a klímaváltozással kapcsolatos kutatások megvalósításától az öntözési rendszerek leltárának elkészítésén át egészen a határon átnyúló vízgazdálkodás jogi-kormányzási kérdéseiig), amelyekkel a várható vízmennyiség-csökkenés előidézte károk megelőzése érdekében foglalkozni kell. A munkacsoporton belül nemcsak a három ország vízgazdálkodásával kapcsolatos információk cserélhetnek gazdát, hanem megkezdődhet egy integrált vízgazdálkodási terv elkészítése, majd munkacsoport láthatja el a terv megvalósításának a szakmai koordinációját is.

1.7.2.2 Integrált vízgazdálkodási terv készítése a hármashatár térségre vonatkozóan

Az akció célja: a létrehozott munkacsoport iránymutatásai alapján és együttműködésével egy határon átnyúló, integrált vízgazdálkodási terv összeállítása.

Az akció rövid leírása

Az EGTC által érintett térség jövője alapvetően függ a klímaváltozás által várhatóan előidézett vízmennyiség-csökkenéstől. A Homokhátságon az elmúlt évtizedekben helyenként 8-10 méterrel is csökkent a talajvíz szintje, amely azzal párhuzamosan tovább fog csökkenni, ahogy a térséget határoló folyók vízhozama is radikálisan vissza fog esni. A régió ugyanakkor talajadottságok tekintetében kiválóan alkalmas mind a szántóföldi termények, mind a zöldség és gyümölcs termesztésére. A lakosság jelentős része még ma is az agráriumból él, és az ő megélhetésük, a térség versenyképessége szempontjából a vízgazdálkodás megoldása alapvető fontosságú. A klímaváltozás hatásaira fel kell készülni, amelynek egyik formája egy átfogó vízgazdálkodási terv készítése, amely tartalmazza az öntözési formák széles skáláját (beleértve a mikroöntözési módszerek alkalmazását is). A vízgazdálkodási terv elkészítése önálló projekt keretében valósulhat meg, és intézkedéseit külön akciók keretében lehet megvalósítani.

1.7.2.3 Határon átnyúló öntözési infrastruktúra kialakítása

Az akció célja: az agrárium működőképességét veszélyeztető szárazság miatti vízpótlási igények kielégítése az EGTC teljes területén.

Az akció rövid leírása

A vízgazdálkodási munkacsoport iránymutatásai és a vízgazdálkodási terv által részletezett módon kezdődhet meg a határon átnyúló öntözési hálózat kiépítése. A beavatkozások jelentős része meghaladja az EGTC kompetenciáját, mivel jelentős infrastrukturális beruházásokat tételez fel. Az egyeztetési funkciókat is ellátó munkacsoport létrehozása többek között azért is fontos, hogy ezek a nagy, állami beruházások az EGTC regionális érdekeinek megfelelően, a helyi projektek integrálásával valósuljanak meg.

A nagyberuházások mellett az EGTC tagtelepüléseinek bevonásával kisebb infrastrukturális fejlesztések is megvalósulnak, amelyek előkészítési (tervezés) és menedzsment feladatait már az EGTC is elláthatja.

1.7.2.4 Agrárinnovációs szakértői munkacsoport létrehozása

Az akció célja: az EGTC területén az agrár szektort érintő tervezett fejlesztések szakmai előkészítése és koordinációja céljával egy állandóan működő szakértői munkacsoport felállítása.

Az akció rövid leírása

A régióban igen magas színvonalú agrár műhelyek, intézmények működnek, amelyek bevonása nélkül az EGTC nem lesz képes az agro-climate beavatkozás megvalósítására. A munkacsoport létrehozásával biztosítható, hogy a határ különböző oldalán dolgozó szakemberek megtalálják egymáshoz az (intézményesített) utat, és megkezdődhessen a tapasztalatcsere. A munkacsoport másik funkciója az EGTC-n belüli agrárinnovációs tevékenységek összehangolása annak érdekében, hogy a központ kialakítható legyen.

Végül a munkacsoport dolgozhatja ki a regionális termékklaszter és az ehhez szükséges logisztikai háttér kialakításának koncepcióját.

A munkacsoportból kerülhetnek ki a tervezett központ munkatársai is.

1.7.2.5 Agrárinnovációs központ létrehozása

Az akció célja: az EGTC saját agrárinnovációs központjának létrehozása az ide kapcsolódó tevékenységek és az értékesítés megszervezéséhez szükséges tudás integrációja érdekében.

Az akció rövid leírása

Az akció keretében önálló intézmény jön létre (a kapcsolódó infrastruktúrával együtt), amely a három határ menti térségben meglévő innovációs potenciált egyesítve aktívan járul hozzá az új éghajlati viszonyoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításához a régióban, segíti a gazdákat a megfelelő ismeretek megszerzésében (gazdaképzési program elindítása), valamint az értékesítési lánc kialakításában.

Az akció valójában egy beruházás, valamint az EGTC önálló intézményének akkreditációja.

1.7.2.6 BTC termékklaszter létrehozása

Az akció célja: a helyi termelők termékeinek értékesítését segítő rendszer kialakítása.

Az akció rövid bemutatása

A termékklaszter (esetleg tész) létrehozása egy rendkívül komplex folyamat. Egyrészt fel kell tárni a régióban működő helyi termelőket, kézműveseket, és össze kell állítani az adatbázisukat. Ugyancsak fel kell térképezni a már meglévő értékesítési csatornákat (helyi piac, városi piac, beszállítói hálózat, bevásárló közösségek, egyedi értékesítési csatornák), és ezeket is területileg elemezni kell.

A következő lépés a BTC saját helyi termékes brandjének megszervezése, amely magába foglalja a védjegyfejlesztést és marketinget, az alternatív értékesítési lehetőségek kialakítását, az ehhez szükséges infrastruktúrával, a szükséges raktározási, hűtési és feldolgozási kapacitások felmérését, valamint a potenciális felvevő piac (elsősorban a közétkeztetés) igényeit.

Az akció keretében újabb helyi piacok is kijelölésre kerülnek, és megkezdődik a helyi piacok hálózatának megszervezése is, ezáltal elérhető egy optimális és gazdaságos területi lefedettség szint.

A klasztert a helyi termelők és az értékesítésben részt vevő vállalkozók, valamint a BTC önkormányzatainak intézményei alapítják meg. A klaszteriroda létrehozása szintén az akció részét képezi.

1.7.2.7 BTC agrár logisztikai központ kialakítása

Az akció célja: a helyi termelők és a gazdák piacra jutását segítő felvásárló, tároló és értékesítő infrastruktúra kialakítása.

Az akció rövid leírása

Agrár logisztikai centrum létrehozása a BTC EGTC területén. A centrum a tész-ekhez hasonló módon vásárolja fel, tárolja (szükség esetén hűtve), valamint értékesíti a helyi termelők termékeit. Ennek egyik részét a helyi közétkeztetés ellátása jelenti, az EGTC területén és a

környező nagyvárosokban, másik részét pedig a nemzetközi értékesítés, ezért a központot jól megközelíthető helyen célszerű kialakítani, közvetlen kapcsolattal a nagy nemzetközi szállítási folyosókra.

A centrum egyes szolgáltatásait szövetkezeti elven is lehet nyújtani, másokhoz viszont üzleti szereplőket célszerű bevonni.

1.7.2.8 Energetikai szakértői műhely létrehozása

Az akció célja: a régióban érdekelt, a megújuló energiaforrások használatával foglalkozó intézmények, vállalkozások szakembereinek részvételével egy állandó szakmai egyeztető fórum létrehozása.

Az akció rövid leírása

Az EGTC-t is magában foglaló dél-alföldi régió rendkívül gazdag megújuló energiaforrásokban, és az elmúlt években erre alapozva számos olyan intézmény, vállalkozás, klaszter alakult, amely ezeknek a potenciáloknak a kiaknázását tűzte ki céljává. Az itt meglévő tudásbázis megfelelő alapot biztosít a BTC EGTC határon átnyúló energetikai programjának megvalósításához, egyfajta mintatérséggé avatva a csoportosulás területét. A tervezett integrált fejlesztések nem is valósíthatóak meg ilyen szakmai háttér nélkül, és a már meglévő (magyar-román) szakmai kapcsolatokra amúgy is célszerű építeni, újak létrehozása helyett.

A műhely feladata a már futó kezdeményezések leltárba vétele, a helyi projektek integrációja, és a közös fellépések tervezése, koordinációja. A műhely hozzáadott értékét nemcsak a potenciális tagoknál meglévő tudás megosztása adja, hanem az egyes projektekhez kapcsolható szakértői és finanszírozási háttér differenciálásának lehetősége is.

1.7.2.9 BTC energetikai ügynökség létrehozása

Az akció célja: a BTC EGTC tagjainak energetikai fejlesztéseit segítő ügynökség megalapítása, elindítása.

Az akció rövid leírása

Az akció lényegében egy beruházás: egy mérnöki és projektiroda létrehozása, a szükséges infrastruktúrával és a megújuló energetikai gépészeti megoldások bemutató egységeivel. Az ügynökség feladata a teljes EGTC energetikai tervének elkészítése (amely magában foglalja a meglévő energiaforrások és a régió energiafelhasználási igényeinek területeloszlás-felmérését, valamint a régió megújuló energiaforrásokra történő átállásának stratégiáját), az egyes, helyi energetikai projektek előkészítése, tervezés, szükség esetén menedzselése.

Az ügynökség emellett aktív szemléletformáló tevékenységet is végez, főként a fiatal generációk körében, és ehhez az ügynökség székhelyén meglévő demonstrációs eszközöket is fel tudja használni.

További feladata lesz az energetikai befektetők felkutatása, a befektetési lehetőségek kiajánlása, valamint a megújulóakra történő átállást segítő képzések integrációja, az érdekelt képző intézmények bevonásával.

Az ügynökség az EGTC saját intézményeként kezdheti meg munkáját, és tevékenységét a későbbiekben a for-profit szektor irányában is kiterjesztheti.

1.7.2.10 Vállalkozói energetikai inkubációs központ létrehozása

Az akció célja: az energetikai megújulásban érdekelt vállalkozások számának növelése, megtelepedésük feltételeinek biztosítása.

Az akció rövid leírása

Az akció egy beruházást takar, egy inkubációs központ megépítését, amely egyrészt lehetővé teszi (elsősorban a régió egyetemi kutatóbázisaival együttműködve) megújuló energetikai vállalkozások elindítását, valamint megtelepedését a régióban, és ehhez kapcsolódó (jogi, pénzügyi, projektfejlesztési, partnerközvetítési stb.) szolgáltatásokat nyújt. Másrészt

energetikai tanácsokat nyújt az EGTC területén működő vállalkozások részére, és ehhez kapcsolódóan tájékoztató kampányokat és nemzetközi vásárokat szervez.

Az energetikai műhely megfelelő kereteket nyújt ehhez a tevékenységhez, biztosítva a közvetlen kapcsolatot a szakembereket kibocsátó intézmények és a felhasználókat segítő központ között.

1.7.3 Balkáni Kapu IB

1.7.3.1 BTC vállalkozásfejlesztési központ létrehozása

Az akció célja: a hármashatár térségének komparatív területi előnyeit kihasználó befektetési övezet menedzsmentszervezetének létrehozása és működési feltételeinek kialakítása.

Az akció rövid leírása

Az akció megvalósításának célja, hogy az EGTC balkánikapu-szerepét biztosító határ menti ipari övezet szolgáltatásait integráltan megjelenítő, valamint a régió KKV-inak piacra jutását segítő szervezet jöjjön létre. A központ ennek megfelelően komplex módon jeleníti meg és ajánlja ki a határrégió befektetési lehetőségeit, a logisztikai szolgáltatásokat segítő webes alkalmazást fejleszt, és vásárokat szervez, valamint műszaki és pénzügyi szempontból előkészíti a térség ipari-logisztikai fejlesztéseit.

A vállalkozásfejlesztési központ alapvetően a közvetlen határtérség ipari-logisztikai kapacitásainak képviselői számára nyújt szolgáltatásokat, de azokat ki lehet terjeszteni az EGTC egész területére is. Elhelyezési szempontból megfontolandó, hogy a befektetési és vállalkozásfejlesztési központ, valamint az energetikai vállalkozásfejlesztési központ egy helyre kerüljön, és feladataik valamilyen szintű integrációjára is kerüljön sor.

1.7.3.2 Határ menti vállalkozói portál kialakítása

Az akció célja: az egyablakos ügyintézés és a vállalkozók közötti kapcsolatok fenntartását támogató gazdasági portál létrehozása.

Az akció rövid leírása

Az akció portálfejlesztést takar, a funkcionális és tartalmi fejlesztést is magában foglalva. A portál egyrészt információkat nyújt a három ország és az Unió vonatkozó jogszabályairól, a vállalkozásindításhoz szükséges előírásokról, az adózási feltételekről, befektetési lehetőségekről, közbeszerzési felhívásokról, beszállítói lehetőségekről, partnerségi kezdeményezésekről.

Másrészt az egyablakos ügyintézés elősegítése érdekében a portálon keresztül letölthető lesz minden olyan dokumentum, amelyre a vállalkozónak szüksége lehet az elinduláshoz és a működéshez. Középtávú cél, hogy az ügyeket elektronikus aláírással a portálon keresztül is el lehessen intézni, ezáltal érzékelhetően leegyszerűsítve a vállalkozásindítás menetét.

A portálon napi rendszerességgel frissíthetők az országos és a regionális gazdasági hírek, így az ügyintéző funkción kívül a fejlesztés elősegítheti a vállalkozók ismereteinek bővülését is.

1.7.3.3 Európa-akadémia létrehozása és működtetése

Az akció célja: a szerbiai KKV-k felkészítése az uniós csatlakozásra.

Az akció rövid leírása

Szerbia várhatóan az évtized végén vagy a következő évtized elején csatlakozhat az Európai Unióhoz. Annak érdekében, hogy a csatlakozási folyamatnak a határtérség szereplői a nyertesei legyenek, és a szerbiai vállalkozások felkészülten vegyenek részt a bővítési folyamatban, a BTC EGTC képzési programot indít a vállalkozásfejlesztési központ keretein belül. A képzések célja a KKV-k felkészítése az új jogszabályi környezetre, az uniós belső piac működésére és a lehívható forrásokra.

Az EGTC ezáltal felzárkóztatja a szerbiai vállalkozókat, és így növeli a térség versenyképességét.

1.7.3.4 Ipari és logisztikai parkok infrastruktúra-fejlesztésének előkészítése

Az akció célja: a határ menti befektetési övezethez tartozó ipari és logisztikai parkok befektetőbarát környezetének kialakítása.

Az akció rövid leírása

Az egyes ipari és logisztikai parkok nem az EGTC tulajdonában vagy bérleményeként működnek, ezért azok fejlesztése nem tartozik a csoportosulás kompetenciájába. Ez alól kivételt jelent, amennyiben valamelyik tagtelepülés az adott fejlesztési területet apportálja az EGTC-be.

A fentiekre tekintettel az EGTC abban tud segíteni, hogy az infrastrukturális fejlesztéseket egyenként vagy egy csomagban műszakilag készítetteti elő, megfelelő pénzügyi háttér rendelkezésre állása esetén. A vállalkozásfejlesztési központ vállalhatja fel ezt a feladatot, de ebben az esetben a tervek tulajdonjogának rendezése további megoldandó kérdés marad.

Az akció megvalósítható úgy is, hogy az EGTC a tervezési folyamatnak (az ITB keretein belüli) koordinációját látja csak el, a befektetőbarát környezet kialakítása így is biztosítható.

1.7.4 **Integrált, határon átnyúló kulturális innovációs beavatkozás (Bartók IB)**

1.7.4.1 Turisztikai műhelyek létrehozása

Az akció célja: a közös turisztikai desztináció fejlesztéséhez kapcsolódó turisztikai műhelyek létrehozása és működtetése.

Az akció rövid leírása

Annak érdekében, hogy a BTC önálló turisztikai brandjét és desztinációs menedzsmentjét ki lehessen alakítani, és a termékkínálatot megalapozottan lehessen összeállítani, szükség lesz az idegenforgalom egyes ágazatiban érdekelt szereplők műhelyeinek létrehozására. Ilyen műhely alakítható a wellness- és gyógyturizmus, a kerékpáros és aktív turizmus, a vallási és kulturális, a falusi és gasztronómiai, az öko- és a konferenciaturizmus területeihez kapcsolódóan. Az egyes műhelyek alkalmasak arra, hogy az EGTC tematikus turisztikai

útvonalait megtervezzék, és hogy a TDM-szervezettel együttműködve segítsék elő az idegenforgalom regionális integrációját.

1.7.4.2 Határon átnyúló regionális turisztikai desztinációs menedzsment létrehozása és elindítása

Az akció célja: a BTC EGTC-t mint egységes turisztikai térséget megjeleníteni és értékesíteni képes szervezet létrehozása.

Az akció rövid leírása

A nemzetközi sztenderdeknek megfelelően kerül sor egy turisztikai desztinációs menedzsmentszervezet létrehozására, amelynek alapításában a tervek szerint a létrehozott szakmai-ágazati műhelyek szereplői is részt vesznek. A TDMSZ-szervezet létrehozása magában foglalja az iroda kialakítását, a szolgáltatások meghirdetését, a régiómarketing-tevékenységek elindítását (arculat és hirdetések, kijánlások, on-line szolgáltatási felület, CRM, kiadványok, vásárok) egyaránt.

1.7.4.3 Gyógyturisztikai és egészségügyi klaszter létrehozása

Az akció célja: a gyógyturisztikai és egészségügyi szolgáltatások integrációja, a komplementer adottságokra épülő rendszer kialakítása az EGTC területén.

Az akció rövid leírása

A régió egyik legjelentősebb endogén adottságát a termálvíz készlet adja, amely számos betegség gyógyítására, kezelésére alkalmas. Az EGTC területén ma is több gyógyfürdő működik, ezek közül egyesek már gyógyászati feladatokat is ellátnak. A régió ezen a téren szintén közösen jelenhet meg szolgáltatásaival a nemzetközi piacon, ami feltételezi a brandépítést, a szolgáltatások fejlesztését és a szolgáltatások elérését segítő konstrukciók, csomagok kialakítását. A klaszter keretein belül célszerű a kommunikációt segítő nyelvkurzusokat indítani, valamint olyan workshopokat szervezni, amelyeken az egyes

országokban dolgozó gyógyászati szakemberek mutathatják be az általuk alkalmazott módszereket, ezzel erősítve a szakmai partnerséget is.

Az EGTC keretein belül kialakítható egy klaszter, amely a TDM-szervezet infrastruktúráját és humán kapacitásait kihasználva integrálhatja a régió jelentősebb gyógyászati és termálturisztikai szolgáltatóit.

1.7.4.4 Távdiagnosztikai rendszer kialakítása

Az akció célja: a gyógyturisztikai és egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó intézmények közötti információcsere és a megfelelő terápiák alkalmazhatóságának biztosítása.

Az akció rövid leírása

A régióban nem minden gyógyfürdőhöz tartozik orvosi szolgáltatás, és az egészségügyi intézmények döntő része gyógyfürdőtől függetlenül tevékenykedik. Esetenként a diagnózis megállapítása magasabb szintű szakértelmet igényel, és ennek biztosítása a fizikai távolság miatt nem mindig elérhető. Ezt a problémát tudja kezelni egy az EGTC jelentősebb egészségügyi intézményeit és gyógyfürdőit egyesítő távdiagnosztikai rendszer, aminek révén a konkrét leletek alapján állítható fel a megfelelő diagnózis és kezdeti meg a szükséges kezelés.

1.7.4.5 Eszközfejlesztés a gyógy- és egészségturisztikai szektorban

Az akció célja: a gyógyturisztikai és egészségügyi szolgáltatások színvonalának javítása.

Az akció rövid leírása

Annak érdekében, hogy az EGTC megfelelő színvonalú szolgáltatásokat tudjon nyújtani az ide látogató betegeknek és turistáknak, megfelelő diagnosztikai és gyógyászati eszközökkel kell rendelkeznie az itt működő intézményeknek. A más fogadótérségekéhez hasonló brand kialakítása feltételezi, hogy a klaszterba bevont intézmények felszereltsége egységesen magas színvonalú, de egyben számos területen egymást kiegészítő jellegű. Az összehangolt

eszközfejlesztés látványosan javíthatja a régió megítélését, és erősítheti turistavonzó képességét.

1.7.4.6 Vízi turisztikai infrastruktúra fejlesztése az EGTC területén

Az akció célja: a vízi turisztika feltételeinek kialakítása.

Az akció rövid leírása

Az akció keretében egyrészt továbbépül a Makó és Periam (Perjámos) által korábban kialakított vízi turisztikai infrastruktúra a Maros mentén, újabb kikötési lehetőségekkel a torkolatig; másrészt megkezdődik egy Tisza menti hálózat kiépítése a régió szerbiai községeiben; harmadrészt a Béga-csatorna és a Béga rehabilitációjával párhuzamosan kerül sor a vízi turizmus feltételrendszerének kialakítására.

Az akció keretében csónakházak, kikötők létesülnek, az EGTC közös vízi turisztikai térképet jelentet meg, és ennek GPS alapú on-line változatát fejleszti ki, valamint kialakításra kerül a kapcsolódó szolgáltatók hálózata is. A rendszer koordinációs feladatait az EGTC TDMSZ-e látja el.

1.7.4.7 Kerékpáros turisztikai infrastruktúra fejlesztése az EGTC területén

Az akció célja: az EGTC teljes területére kiterjedő turisztikai célú kerékpárút-hálózat kialakítása.

Az akció rövid leírása

Az EGTC területén egymástól függetlenül több kerékpárút-fejlesztési projekt megvalósult vagy áll megvalósítás alatt. Annak érdekében, hogy egyrészt a környező nagyvárosok lakossága számára a rekreációs funkciókat biztosítani tudja, másfelől az ide látogató turisták számára minél hosszabb tartózkodási lehetőséget nyújtson, az EGTC-nek ezeket a kezdeményezéseket integrálnia kell és egy átfogó rendszerbe kell szerveznie. Mindez egyrészt feltételezi egy egyeztető fórum létrehozását, amelyet a javasolt kerékpáros és aktív

turisztikai műhely képes ellátni; a különböző szinteken rendelkezésre álló fejlesztési elképzelések harmonizációját; egy összefüggő infrastruktúra megtervezését (amely nem minden esetben jelenti új kerékpárutak építését, hanem az alacsony kihasználtságú közutak, mezőgazdasági, erdészeti utak, valamint az árvízvédelmi töltések rendszerbe szervezését is); majd a fejlesztések prioritizálását. Ez utóbbinál fontos szempont, hogy az egyes elemek egymáshoz kapcsolásával minél nagyobb kiterjedésű, bejárható útvonalhálózat jöjjön létre.

Az akció keretében több építkezési projekt megvalósítására is mód nyílik: Ásotthalom-Palić-Subotica; Kelebia-Kelebija-Subotica; Makó-Periam (töltésen); Cenad-Sânnicloai Mare; Timișoara-Zrenjanin (töltésen).

A fejlesztések nem kizárólag a kerékpárutak megépítését, kitáblázását jelentik, hanem a kapcsolódó szolgáltatások (szállás, vendéglátás, szerviz), térképek, pihenőhelyek biztosítását is. Fontos, hogy a hálózat egyben nyújtson lehetőséget az egyes turisztikai hálózatok közötti átjárásra is (pl. vízi és kerékpáros; kulturális és kerékpáros; gyógyturisztikai és kerékpáros stb.). Ennek érdekében a hálózat fejlesztését és koordinációját szintén a TDMSZ-re kell bízni.

1.7.4.8 Lovas turisztikai infrastruktúra fejlesztése az EGTC területén

Az akció célja: az EGTC lovas turisztikai szolgáltatási rendszerének kialakítása.

Az akció rövid leírása

Az akció keretében kijelölésre kerülnek a régióon belül lovas turisztikai céllal használható túraútvonalak. A lovas turizmus, lovagoltatás egyre népszerűbb kikapcsolódási lehetőséget jelent az egész világon. Magyarországnak e téren kiemelkedő hagyományai vannak, amelyekre (és a megvalósítás alatt álló nemzeti lovasprogramra) alapozva az EGTC területén is kialakítható egy turisztikai rendszer, amely egyszerre képes kikapcsolódást nyújtani a nagyvárosok lakosságának, valamint az ide látogató turistáknak. Mivel a két célcsoport eltérő preferenciákkal érkezik (a lovas túrák ideális hossza 8 nap, egy pihenőnappal, míg a nagyvárosi lakosság inkább egy-egy napra látogatna ki a régióba), kétféle szolgáltatás nyújtására képes rendszer létrehozása javasolt.

A nagyobb lovas túrák lebonyolításához az EGTC teljes területére kiterjedő útvonalhálózat létrehozása lesz szükséges, a kapcsolódó, egymástól megfelelő távolságra elhelyezett pihenő helyekkel és szállást, étkezést biztosító lovardákkal. A nagyvárosi agglomerációkban ezen kívül az egynapos látogatókat fogadni képes lovardák hálózatának létrehozása célszerű.

A rendszer működtetése akkor válhat gazdaságossá a benne résztvevők számára, ha a minőségbiztosítási követelményeket mindenki betartja, és az egyes vállalkozók képzése folyamatos. Előbbit a TDMSZ-nek kell garantálnia, utóbbit a turisztika vállalkozásfejlesztési akció keretében lehet megoldani.

1.7.4.9 Települési rekreációs területek fejlesztése az agglomerációs övezetekben

Az akció célja: a nagyvárosi lakosság kikapcsolódását segítő rekreációs központok kialakítása.

Az akció rövid leírása

Gyakori vitatéma, hogy az integrált városfejlesztési beavatkozások Kelet-Európában elsősorban a főterek díszkövezését jelentette az elmúlt években; ugyanakkor ezekre más forrás nem állt rendelkezésre, és a nyugat-európai városoktól eltérően a volt kommunista blokk településein a főterek is leromlott állapotban voltak, ami az idegenforgalmi vonzerőt is gyengítette.

A két álláspont közötti konszenzust a nagyvárosi agglomerációs gyűrűn belül olyan települési fejlesztések jelenthetik, amelyek egyszerre járnak az adott településrész esztétikai rehabilitációjával, valamint olyan szolgáltatások feltételeinek kialakításával, amelyek a nagyvárosi lakosság rekreációs szükségleteit szolgálják. A konkrét beavatkozások előkészítésére kiváló keretet biztosíthat a javasolt urbanisztikai klaszter (2.7.1.2 akció), ugyanakkor a négy nagyváros közvetlen vonzáskörzetében elhelyezkedő EGTC településeinek egy része önmagától is kialakíthat olyan funkciókat ellátni képes településrészeket (pl. szabadidőparkok, rendezvényhelyszínek, sportlétesítmények, több funkciós csarnokok stb.), amelyek a közeli nagyvárosok kiszolgálására is alkalmasak.

Az urbanisztikai klaszter bevonása abból a szempontból fontos, hogy a létesítmények pénzügyi fenntarthatóságát nagyban befolyásolják a szomszédos települések hasonló

fejlesztési elképzelései. Ezért célszerű a terveket harmonizálni, és a szolgáltatásokat szintén az EGTC TMDSZ-ének koordinációjával megtervezni.

1.7.4.10 Turisztikai vállalkozásfejlesztési program

Az akció célja: a régió egységesen magas színvonalú turisztikai szolgáltatásainak biztosítása.

Az akció rövid leírása

Az EGTC területén elérhető turisztikai szolgáltatások színvonalában jelenleg óriási különbségek mutatkoznak. A régió versenyképességének biztosítása érdekében e téren nagy fokú integrációra és a szolgáltatók folyamatos képzésére van szükség. A képzés egyrészt konkrét tréningeket jelent, másrészt tanulmányutakat, amelyeken a szolgáltatók tapasztalatokat szerezhetnek más, fejlettebb régiókban.

A képzések szervezése a TDMSZ keretein belül megoldható.

1.7.4.11 Bartók-központ létrehozása

Az akció célja: a régió kulturális sokszínűségét bemutató, egyben a nagyvilág számára láthatóvá tevő kulturális központ felépítése.

Az akció rövid leírása

A Bartók-központ kialakítására a világhírű zeneszerző szülővárosában, Nagyszentmiklóson (Sânnicolau Mare) kerül sor. A központ nem kizárólag nagy nemzetközi komolyzenei rendezvények megtartására (Bartók Fesztivál) lesz alkalmas. Működni fog benne egy zeneiskola, egy alkotóház (szálláslehetőségekkel a művészek számára), valamint az EGTC területén élő népek hagyományait bemutató látványtár vagy múzeum. A néprajzi-szellemi gyűjtemény kutatható formában lesz elérhető.

Az akció keretében egy nagy értékű beruházás valósul meg, és megrendezésre kerül az első olyan Bartók Fesztivál, amelynek már az új központ ad helyet.

1.7.4.12 Kreatív ipari központ kialakítása

Az akció célja: a kreatív ipar megtelepedését és a sokszínű kulturális hagyományok kihasználására alkalmas vállalkozói háttér kialakítását segítő, EGTC-s “Szilícium-völgy” létrehozása.

Az akció rövid leírása

Az akció egy többlépcsős fejlesztési programot takar. Ennek első eleme egy kreatív ipari inkubációs központ létrehozása. Az inkubációs központ helyet biztosít a szektorban érintett spin-off cégek elindulásához (a régió egyetemeivel együttműködve), illetve segít ilyen működő cégek megtelepedéséhez. Emellett olyan szolgáltatásokat is nyújt, amelyek a vállalkozás indítását, valamint az ilyen vállalkozások régióon belüli egymásra találását segítik. A központ ezen kívül szervezi a kapcsolódó oktatási-képzési szolgáltatások hálózatát, és kezdeményezőként segíti a képzési portfólió bővítését.

Az inkubációs központ körül egy lakóövezet kialakításra kerül sor, amely lehetőséget teremt arra, hogy az ide települő (általában kis létszámú) cégek tulajdonosai és munkatársai családjukkal együtt ide költözzenek. Ez a lehetőség olyan kulturális-szellemi potenciál megjelenését jelenti az EGTC területén, amelynek jelentősége ma még fel sem mérhető.

Az akció megvalósítását a műszaki és pénzügyi tervek elkészítése kell, hogy megelőzze.

1.7.4.13 Kreatív ipari klaszter létrehozása

Az akció célja: a kreatív iparban érdekelt oktatási-képzési és kulturális intézmények, valamint vállalkozások részvételével a tudásmegosztást és az innovációt segítő klaszter létrehozása.

Az akció rövid leírása

Az akció célja egy klaszter kialakítása, amelynek adminisztratív feladatait az inkubációs központ láthatja el. A klaszter tagjai a régióban működő, kreatív ipari vállalkozások (beleértve ez esetben a környező nagyvárosokat is), a kapcsolódó közép- és felső fokú oktatási és képzési intézmények, valamint azok a jelentősebb kulturális intézmények, amelyek a kreatív ipari együttműködés iránt nyitottságot mutatnak.

A klaszter működésének alapját a régió sokszínű hagyományai adják, ezek kiaknázására kell törekednie, így tevékenysége elsősorban a tudásmegosztásra, közös rendezvények, kiállítások megvalósítására, valamint a régió hagyományainak tárgyi feldolgozására kell, hogy irányuljon.

A klaszteren belül művészeti áganként önálló műhelyek jönnek létre, amelyek a hagyományok feldolgozásának tematizációját segítik.

1.7.4.14 Kulturális hidak az EGTC területén

Az akció célja: kulturális kapcsolatok fejlesztése a régió nemzetiségei között.

Az akció rövid leírása

Az akció keretében, a kreatív ipari klaszter innovatív megközelítéseit is alkalmazva a kulturális kapcsolatok erősítésére kerül sor. Ennek keretében elkészül az EGTC kulturális rendezvénynaplója és értékleltára, valamint egy összművészeti alkotótábor kerül megrendezésre. Ennek eredményeit a tábor követően 9 helyszínen mutatják be a régióon belül.

Az EGTC hagyományörzői közötti hidak építésén túlmenően az akció keretében más határtérsegekkel is megtörténik a kapcsolatfelvétel, a kulturális csere érdekében.

1.7.4.15 Civil klaszter létrehozása

Az akció célja: a régióban működő civil szervezetek közös hálózatának létrehozása.

Az akció rövid leírása

A civil társadalom jelentős mértékben képes hozzájárulni egy régió sajátos identitásának kialakításához, ugyanakkor additív forrásokat és humán kapacitásokat is mozgósítani képes a közös fejlesztési elképzelések megvalósítása érdekében.

Ma ez a felhajtó erő még teljesen hiányzik a BTC EGTC mögül, jóllehet a szervezet legitimációját is nagyban segítené a civil támogatás megléte.

Az akció ezért egy civil hálózat kialakítását tűzi ki célul. A klaszter létrehozását egy roadshow előzi meg, amelyen az EGTC képviselői ismertetik a helyi civil szervezetekkel az elképzeléseket, és felméri az érdeklődés mértékét. Ezt követően a hálózatot azok a civilek alapozzák meg és hozzák létre, amelyek érdekeltek és kellően felkészültek a nemzetközi szintű együttműködésre. A koordinációt célszerű e téren tapasztalatokkal rendelkező, több nyelven kommunikáló civil szervezetre bízni.

A klaszter saját honlapot fejleszt, háromnyelvű tájékoztató kiadványt jelentet meg a későbbi csatlakozók megszólítása érdekében, valamint éves rendszerességgel háromnyelvű nyomtatott civil magazint ad ki.

Az akció eredményeként nemcsak egy hálózat jön létre, hanem az azonos érdeklődési területen mozgó civilek között is közvetlen kapcsolatok alakulnak ki, ami újabb együttműködések és projekteket eredményezhet.

1.7.4.16 Civil akadémia elindítása

Az akció célja: a régióban működő civil szervezetek felkészültségének és belső kapcsolatrendszerének fejlesztése.

Az akció rövid leírása

A civil akadémia révén a régió civil szervezeteinek felkészültségét szeretnénk erősíteni. A szervezeti, jogi, humán menedzsmenthez és pénzügyhöz kapcsolódó tudás átadásán túl egyben a belső kapcsolatok kialakítása is cél. A három országból érkező előadók és résztvevők tehát nem kizárólag a kapcsolódó szabályozásokat és forrásszerzési lehetőségeket ismerhetik meg, hanem egymást is.

Az akadémia fontos eszköz a szervezetek forrásszervezési ismereteinek bővítése és így a közös EGTC-s célok megvalósítása szempontjából szükséges pénzügyi háttér megteremtése szempontjából is.

1.7.4.17 Határon átnyúló szociális partnerség kialakítása

Az akció célja: a régió szociális intézményeinek és szervezeteinek integrációja, a szegénységügy közös kezelése érdekében.

Az akció rövid leírása

A határok három oldalán működő szociális intézmények, ezek fenntartói és a civil szervezetek bevonásával kialakítandó partnerség célja, hogy az EU 2020 Stratégiában lefektetett, a szegénységet érintő célkitűzés eléréséhez járuljon hozzá. Ennek érdekében első lépésként az ilyen szervezetek leltárának elkészítésére lesz szükség, amit a partnerség kialakítási folyamata követ. Ezzel párhuzamosan, a partnerség későbbi tevékenységének meghatározása érdekében kerül sor egy szegénységi térkép (poverty mapping) elkészítésére, amely feltárja a szegénység és a szociális problémák területi jelenségeit, beazonosítva a határok szerepét ezeknek a problémáknak a kialakulásában és megerősödésében.

A partnerség közös akciókat, szemléletformáló kampányokat szervez, valamint elkészíti a mélyszegénységben élők lakhatási-oktatási-egészségügyi helyzetének javítását célzó integrált akciótervet. A konkrét helyi fejlesztések, beavatkozások a későbbiekben ennek az akciótervnek a fényében kerülnek beazonosításra.

1.7.4.18 Határon átnyúló foglalkoztatási portál kialakítása

Az akció célja: a régió belüli munkaerő-migrációt segítő on-line szolgáltatás elindítása.

Az akció rövid leírása

Az akció keretében egy többnyelvű foglalkoztatási portál létesül, amely egyrészt információkat nyújt a szomszédos országok munkajogi, szakképzési és társadalombiztosítási környezetéről, közli az aktuális álláshirdetéseket, és letölthető formában elérhetővé teszi azokat a nyomtatványokat, amelyek benyújtására a potenciális munkavállalóknak szükségük lehet.

Ugyancsak a portálon lesznek elérhetőek a képzési intézmények felhívásai, amelyek a szakképzés és a nyelvi képzés lehetőségét is biztosítják a potenciális munkavállalók számára.

1.8 AZ AKCIÓK ÜTEMEZÉSE

Az akciók ütemezését számos tényező befolyásolja, és a stratégia megvalósítása során ez az ütemezés gyakran módosulhat is.

Az ismertetett akciók egy része olyan menedzsment- és szakmai koordinációs kapacitások kialakítását tartalmazza, amelyek megítélésünk szerint elengedhetetlenül szükségesek a konkrét fejlesztési beavatkozások megvalósításához. Ezeknek az akcióknak alacsony a költségigényük, elsősorban az EGTC menedzsmentjére rónak jelentős szervezési, adminisztratív feladatokat, amelynek költségei jórészt fedezhetőek a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium által éves rendszerességgel az ETT-k működési költségeire biztosított költségvetési támogatásból. Ezért ezek megvalósításába már 2014-ben bele lehet fogni. Ezáltal egyrészt létrejönnek a további fejlesztések megvalósítását előkészítő, koordináló szakmai műhelyek, amelyeken belül termékeny együttműködés indulhat meg a tagok között, újabb projekteket, akciókat generálva; másrészt mindenki számára láthatóvá tehető az EGTC működésed és haszna, egy olyan időszakban, amikor a pályázati források jórészt még nem elérhetőek.

Az akciók másik csoportját a szoft jellegű beavatkozások jelentik, amelyek egy része tervezési, előkészítési feladatokat jelent, más részük pedig képzések, rendezvények megvalósítását. Ezeknél az akcióknál (partnerek bevonásával) már 2014-2015-ben is lehetőség nyílik forrásbevonásra. A civil akciók esetében ilyen forrás a Nemzeti Együttműködési Alap vagy a Norvég Civil Alap Magyarországon, Norvég Alap Romániában; ezen kívül számos európai és amerikai támogatáskezelő alap pályázatai szóba jöhetnek ezzel kapcsolatban. Ez különösen az euro-atlanti integráció elején tartó Szerbia esetében kihasználható lehetőség (pl. Balkán Alap), de a másik két ország civiljei is hozzáférnek ilyen típusú kiírásokhoz.

Más fejlesztéseknél meg kell várni a main stream vagy CBC-kiírások megjelenését. Az ITB-k előkészítéséhez várhatóan igénybe vehető lesz az Európai Beruházási Bank projekt-előkészítő alapja, így pl. a megvalósíthatósági tanulmányok és a műszaki tervdokumentáció ennek segítségével is elkészíthető lesz.

BTC Konzorcium

HBF Hungaricum Kft.
6000 Kecskemét, Vacsi köz 8/A.
Tel: +36-76-503-640

Határ menti Innovációs Kft.
1131 Budapest, Szent László út 162., 1. em. 15.
Tel: +36-1-321-2345

Az akciók harmadik csoportját olyan beruházások jelentik, amelyek erős szoft tartalommal is bírnak, a negyedikbe pedig jelentős beruházások tartoznak. Ezek esetében a megvalósítást már a CBC-kiírások várható időpontjához igazítottuk. Amennyiben az integrált beavatkozások nem ITB-formában valósulnak meg, a main stream források bevonására is lehetőség nyílik, bizonyos beruházások esetében. Az EGTC kizárólag Magyarországon fér ilyen forrásokhoz hozzá, a román és szerb oldali beruházások az adott ország kiírásaiból hívhatóak majd le.

Egyes akcióknál szóba jöhetnek a közvetlen brüsszeli források is.

Mint az alábbi táblázatból látható, az egyes akciók egymásra épülnek, számos esetben egymásból következnek, és így befolyásolják a következő lépcsőben sorra kerülő akciók megvalósítását. Az ütemezés rendezésének másik szempontja az volt, hogy az egyes beavatkozások egymással párhuzamos megvalósítása elviselhető terhelést jelentsen a menedzsment számára. Ugyanakkor számoltunk azzal a várakozással is, amelyet a helyi szereplők az EGTC irányában tanúsítanak, mivel a csoportosulás fennmaradása elsősorban a tagok bizalmán múlik, amit a minél kézzel foghatóbb eredmények elérése biztosíthat.

A táblázatban megjelenített akciók lehetővé teszik, hogy az EGTC a következő 9 év során folyamatos és látványos működéssel megerősítse ezt a bizalmat, és a határtérség fejlesztésének vezető tényezőjévé váljon.¹⁹

---

¹⁹ A négyféle akciót a táblázatban eltérő színnel jelöltük: a sárga szín a szervezetfejlesztési, a kék a tisztán szoft, a zöld a szoft alapú beruházási, a narancssárga pedig a beruházási akciókat jelöli.

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Agglomerációs IB	2.7.1.1 akció: urbanisztikai jövőtervező műhely létrehozása	2.7.1.2 akció: Urbanisztikai klaszter / hálózat létrehozása							
		2.7.1.3 akció: Határon átvezető infrastrukturális beruházások előkészítése							
		2.7.1.4 akció: Határ menti közösségi közlekedési platform kialakítása							

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Agro-climate IB	2.7.2.1 akció: Vízgazdálkodási munkacsoport felállítása	2.7.2.2 akció: Integrált vízgazdálkodási terv készítése a hármas határ térségre vonatkozóan		2.7.2.3 akció: Határon átnyúló öntözési infrastruktúra kialakítása					
	2.7.2.4 akció: Agrárinnovációs szakértői munkacsoport létrehozása	2.7.2.5 akció: Agrárinnovációs központ létrehozása							
		2.7.2.6 akció: BTC termékklaszter létrehozása							
			2.7.2.7 akció: BTC agrár logisztikai központ kialakítása						
	2.7.2.8 akció: Energetikai szakértői műhely létrehozása	2.7.2.9 akció: BTC energetikai ügynökség létrehozása		2.7.2.10 akció: Vállalkozói energetikai inkubációs központ létrehozása					

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Balkáni Kapu IB		2.7.3.1 akció: BTC vállalkozásfejlesztési központ létrehozása							
		2.7.3.2 akció: Határ menti vállalkozói portál kialakítása							
		2.7.3.3 akció: Európa-akadémia létrehozása és működtetése							
		2.7.3.4 akció: Ipari és logisztikai parkok infrastruktúra-fejlesztésének előkészítése							

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bartók IB	2.7.4.1 akció: turisztikai műhelyek létrehozása	2.7.4.2 akció: határon átnyúló regionális turisztikai desztinációs menedzsment létrehozása és elindítása							
		2.7.4.3 akció: Gyógyturisztikai és egészségügyi klaszter létrehozása	2.7.4.4 akció: Távdiagnosztikai rendszer kialakítása						
				2.7.4.5 akció: Eszközfejlesztés a gyógy- és egészségturisztikai szektorban					
			2.7.4.6 akció: Vízi turisztikai infrastruktúra fejlesztése az EGTC területén						
			2.7.4.7 akció: Kerékpáros turisztikai infrastruktúra fejlesztése az EGTC területén						
			2.7.4.8 akció: Lovas turisztikai infrastruktúra fejlesztése az EGTC területén						
				2.7.4.9 akció: Települési rekreációs területek fejlesztése az agglomerációs övezetekben					

INTEGRÁLT BEAVATKOZÁS	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
		2.7.4.10 akció: Turisztikai vállalkozásfejlesztési program							
			2.7.4.11 akció: Bartók-központ létrehozása						
		2.7.4.13 akció: Kreatív ipari központ kialakítása							
				2.7.4.14 akció: Kreatív ipari klaszter létrehozása					
			2.7.4.15 akció: Kulturális hidak az EGTC területén						
		2.7.4.16 akció: Civil klaszter létrehozása	2.7.4.17 akció: Civil akadémia elindítása						
		2.7.4.18 akció: Határon átnyúló szociális partnerség kialakítása	2.7.4.19 akció: Határon átnyúló foglalkoztatási portál kialakítása						